

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

**Severní Korea na přelomu 2. tisíciletí
- její role na mezinárodním poli**

North Korea at the turn of the 2nd millennium
- its role in the international arena

Diplomová práce

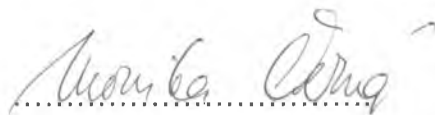
Monika Černá
politologie-koreanistika

vedoucí práce: Prof. Pavel Barša, Ph.D.

Praha 2008

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a s využitím uvedených pramenů.

V Praze dne 5. 9. 2008

A handwritten signature in black ink, reading "Monika Černá". The signature is written in a cursive style and is positioned above a horizontal dotted line.

Monika Černá

Za cenné rady, připomínky a odborné vedení práce děkuji vedoucímu práce profesoru Pavlu Baršovi, Ph.D.. Dále bych ráda poděkovala za inspiraci k této práci a cenné prameny profesorům I Hjon-songovi a Dennisu Florigovi. Velký dík za podporu patří také Renée Maškové a Tomáši Böhmovi.

Resumé

Korejská lidově demokratická republika (KLDR) je velmi zvláštní a uzavřenou zemí, která v mnoha ohledech zůstává utajena okolnímu světu. V této diplomové práci přibližuji situaci KLDR v období přelomu 2. tisíciletí na pozadí historicko-politického vývoje Korejského poloostrova. Současné postavení KLDR na mezinárodním poli pak demonstrují především na otázce jaderného programu této země a jeho řešení s klíčovými partnery. Nedílnou a nutnou součástí k pochopení současnosti je i minulost. Proto přibližuji základní historický a kulturní vliv na vývoj Korejského poloostrova, dále historický vývoj v Korejské republice ve vztahu ke KLDR a především historický vývoj v KLDR po jejím vzniku v roce 1948, který poskytl nezpochybnitelný základ pro současnou situaci. Kromě mezinárodního postavení KLDR se dále zabývám i vnitropolitickou situací, a to jak v oblasti ekonomické, tak i oblasti politické a lidských práv, protože má zřetelný dopad i na mezinárodní postavení KLDR (např. problematika uprchlíků).

Democratic People's Republic of Korea (DPRK) is a very unique and closed country that remains hidden to the surrounding world in many various aspects. My thesis focuses on the status of the DPRK at the turn of the 2nd millennium on the background of historical and political development on the Korean peninsula. I present the role of DPRK in the international arena especially on the issue of the DPRK's nuclear program and the process of its solution with its key partners. The history of DPRK is an essential part of the process how to understand contemporary North Korea. Therefore I briefly introduce a historical and cultural impact on the development of Korean peninsula and a historical development of the Republic of Korea in relation to DPRK. The historical development of DPRK since its establishment in 1948 provides a crucial background for a current situation in DPRK. Except the role of DPRK in the international arena I point out a current situation within the country – in the economic, political and human rights areas because they certainly have a great impact on the DPRK's position in the international field (e.g. issue of refugees).

Obsah:

1	Úvod.....	2
2	Politická tradice na Korejském poloostrově.....	5
2.1	Historický vliv na vývoj politického dění na Korejském poloostrově ..	5
2.2	Kulturní vliv vývoj politického dění na Korejském poloostrově	10
2.3	Základní rozdíl mezi totalitním a autoritářským režimem	12
3	Stručný přehled historicko - politického vývoje na Korejském poloostrově po roce 1948 do přelomu 2. tisíciletí	14
3.1	Korejská republika a její stručný historický vývoj po roce 1948.....	14
3.2	Korejská lidově demokratické republika a její stručný historický vývoj po roce 1948	25
3.2.1	Vznik a vývoj Korejské lidově demokratické republiky	25
3.2.2	KLDR ve 40. – 50. letech	27
3.2.3	KLDR ve 60. – 70. letech	31
3.2.3.1	Ekonomický pokles	33
3.2.4	KLDR v 80. – 90. letech	36
4	Vnitropolitická situace KLDR na přelomu 2. tisíciletí	40
4.1	Politická oblast	40
4.2	Ekonomická oblast	43
4.3	Oblast lidských práv	49
4.4	KLDR jako Failed state?	55
5	KLDR a její vztahy s klíčovými mezinárodními partnery na pozadí vývoje jaderného programu KLDR	58
5.1	Proč se KLDR snaží vlastnit jaderné zbraně?	59
5.2	Počátky vývoje jaderného programu KLDR	61
5.3	Dohoda o zárukách s MAAE	63
5.4	První jaderná krize a uzavření Rámcové dohody.....	64
5.5	Druhá jaderná krize a Perryho zpráva.....	68
5.6	KLDR jako součást „osy zla“	72
5.7	Program na obohacování uranu a komplikace v následných jednání	73
5.8	Vypuštění balistických raket a jaderná zkouška	77
5.9	Zlom v dosavadních jednáních s KLDR	78
5.10	Proces uzavření zařízení v Jongbjonu	79
5.11	Hlavní rozdíly v přístupu Clintonovy a Bushovy administrativy.....	83
6	Závěr a výhled do budoucna	87
	Seznam příloh:	92
	Seznam použité literatury:	106

1 Úvod

Korejský poloostrov je velmi zajímavou oblastí, na jejímž území se vedle sebe nacházejí dva zcela odlišné, přesto v některých aspektech podobné státy, které jsou od sebe oficiálně odděleny pouhých 60 let.

Více jak tisíc let Korea vytvářela jednotné území a přesto je dnešní rozdělení tak hluboké a vytvořilo mezi oběma zeměmi takovou propast, že se bude jen velmi těžko a pomalu překonávat. V případě jižní poloviny Korejského poloostrova – tedy Korejské republiky (KR) či Země jitřní svěžesti, jde o již demokratickou zemi, která je otevřena světu, cestovnímu ruchu i obchodu a pro Evropana je v mnoha ohledech nevšední a exotickou. Avšak v případě státu na severní polovině Korejského poloostrova – Korejské lidově-demokratické republiky (KJDR) se socialistickým zřízením, centrálně řízenou ekonomikou a napjatými vztahy s mnoha státy, jsou pocity cizince poněkud opačné a tato země je pro většinu z nich především velmi tajuplnou a uzavřenou zemí. Korea (Jižní i Severní) je unikátní jak svou dlouhou a zajímavou historií, tak i svou specifickou architekturou, literaturou a kulturou. Mentalita lidí, která je navenek v obou státech velmi odlišná, se je v podstatě v mnoha aspektech v obou zemích velmi podobná.

Korejci jsou osobitý, hrdý a přátelský národ, který prošel ve své historii mnoha těžkými obdobími, dobami rozkvětu i relativního útlumu, ale vždy si zachovával svou jedinečnost. Korea v minulých dobách hrála roli zprostředkovatele mezi Čínou a Japonskem a také přispěla k rozšíření buddhismu, který se z Indie dostal do Číny a později přes Koreu i do Japonska. Korejský poloostrov musel vždy brát na zřetel nejen Čínu a Japonsko, ale i Rusko. Další mocnost, která zaměřila svůj zájem na tuto lokalitu, byly Spojené státy americké a to až relativně pozdě, v 2. polovině 20. století, v souvislosti se strategickou pozicí vůči SSSR.

V moderní historii se Korejský poloostrov a jeho národ zapsal do povědomí celého světa ve spojitosti se studenou válkou, resp. s bratrovražednou Korejskou válkou z padesátých let 20. století. Tato válka znamenala osudový zlom pro, do té doby jednotnou, Koreu a vyeskalovalo tím ideologické soupeření, které v podobě následného režimu v Severní Koreji na sebe vzalo velmi svéráznou podobu. Právě Severní Korea a její jaderný program

vyvolává v posledních desetiletích celosvětové znepokojení a očekávání budoucího vývoje.

Korejská svěbytnost se projevovala po tisíciletí a nejinak je tomu i v současnosti. Velmi zajímavá, a pro Středoevropana i nepřiliš známá, je, mimo jiných oblastí, právě politika na Korejském poloostrově, která má také své specifické rysy. V Severní Koreji byl ustaven tuhý komunistický režim, který se zakonzervovaný od okolního světa daří udržet i v 21. století. Jižní Korea se zas až do konce 80. let potýkala s autoritářskými režimy a značnou provázaností ekonomické a politické sféry.

V této diplomové práci bych se ráda zabývala právě Severní Koreou - zejména vývojem její situace (domácí i zahraniční) v době přelomu 21. století a to na pozadí historicko-politického vývoje Korejského poloostrova, tj. vývoje v KLDŘ, ale i stručně v KR. Současné postavení KLDŘ na mezinárodním poli budu demonstrovat zejména na otázce jaderného programu této země a jaký vliv má tento program na vztahy se strategickými partnery KLDŘ, tedy především na Korejskou republiku a Spojené státy americké. Přiblížím však i vnitropolitický vývoj KLDŘ, který se bezesporu odráží i na mezinárodní rovině.

Je zřejmé, že korejsko-korejské vztahy jsou velmi podstatné jak v procesu snah o sjednocování poloostrova, tak při krocích, které KLDŘ či KR podniká. Pchjongjang je od Soulu vzdálen cca 194 km a politika KR vůči KLDŘ se za vlády různých prezidentů velmi lišila, což si myslím, že je zajímavým aspektem těchto vzájemných vztahů a významným prvkem i při postupu KLDŘ v jejích mezinárodních krocích.

Jaké klíčové okamžiky byly pro KLDŘ a její partnery významné a klíčové? Jak vypadá život obyčejných lidí v KLDŘ? Jak stabilní je režim KLDŘ pod vedením Kim Čong-ila? Kdy a jak se začal formovat jaderný program KLDŘ? Jaké významné události se v této oblasti udály a jak lze odhadovat budoucí vývoj? Jsou nějaké výrazné posuny v postoji KLDŘ vůči KR a okolnímu světu? To je jen několik otázek, na které bych ráda ve své diplomové práci podala odpovědi a uvedla je v patřičném rámci a kontextu.

Samozřejmě nelze posuzovat a hodnotit nedávný či současný vývoj v KLDŘ bez znalostí základních souvislostí. Musíme brát na zřetel mnoho faktorů jako je historie, ekonomie, geografie, ale i kultura či náboženství.

Proto považuji za nezbytné práci rozdělit do několika částí, které přinesou komplexnější pohled na současnou situaci v KLDŘ. Dle mého názoru je nezbytné alespoň stručně přiblížit historický vývoj na Korejském poloostrově do roku 1948, kulturní či náboženský vliv na tento vývoj. Dále historicko-politický vývoj od let 1948, tedy od vzniku samostatné Korejské republiky a Korejské lidově demokratické republiky s důrazem na významné události v korejsko-korejských či zahraničních vztazích a na zdroje současného režimu v KLDŘ. V další kapitole bych ráda nastínila současnou situaci v KLDŘ a dále se věnovala vývoji jaderného programu KLDŘ, s ohledem na dopad na mezinárodní vztahy, zvláště s KR a USA. V závěru bych načrtla možný vývoj situace v KLDŘ – jak co se týče jaderného programu, tak i celkového vývoje v politicko-sociální oblasti.

Jako prameny pro mou diplomovou práci budou sloužit publikace, které jsem měla možnost získat při svém studijním pobytu na Hanguk University of Foreign Studies v Soulu, Korejská republika, dále na studijním pobytu na Leibniz Universität v Hannoveru, Německo. Dalšími zdroji budou odborné nejen politologické publikace, odborné časopisy a i v neposlední řadě internetové zprávy a články, které reflektují nejaktuálnější události, které ještě nejsou knižně zpracovány.

V diplomové práci budu používat pro přepis korejských slov českou populární transkripci.

2 Politická tradice na Korejském poloostrově

Politika v každé zemi je ovlivněna mnoha faktory, které na ni působí a utvářejí ji. Mezi takové faktory patří bezesporu geografická poloha, historie, kultura a tradice, ekonomika. Vzhledem k rozsahu práce se zde nemohu věnovat zcela podrobně výše uvedeným faktorům, ale v této části se pokusím přiblížit nejdůležitější momenty, které měly a mají nesporný vliv na vývoj politické situace a politické kultury¹ v Severní Koreji.

2.1 Historický vliv na vývoj politického dění na Korejském poloostrově

Korejský poloostrov je už svou polohou předurčen k tomu, aby hrál důležitou zprostředkující roli mezi svými sousedy Čínou (ČLR) a Japonskem, tak i důležitou geopolitickou roli v asijsko-pacifické oblasti, kde musí brát na zřetel Rusko, ale i USA, které se v této oblasti angažovaly až ve 20. století.

První zmínky o založení společenského útvaru na území dnešní Koreje pochází z mýtu o Tangunovi, který měl v roce 3222 př. Kr. založit království Čoson (též Ko Čoson – Starý Čoson). Dále historický vývoj pokračoval přes období Tří království² – království Kogurjo, Pekče a Silla, období Sjednocené Sily (668-918), přes období Korjo (918 – 1392) až po období dynastie I, království Čoson (1392 – 1910). Je zajímavé, že od 7. století existuje na území Koreje fakticky jednotný stát³. Vládla mu často pevná ruka panovníka s dvorskými klikami, intrikami a i násilnými převzetími moci.⁴ Vliv zanechaly nejrůznější války, zvláště dlouhé období japonské nadvlády v Korejích vyvolalo antipatii, která je cítit dodnes. Hlavní stopy zanechalo také napětí mezi USA a SSSR po roce 1945 o převládající vliv na Korejském poloostrově.

---

¹ Politická kultura se dá označit za soubor hluboce zafixovaných politických poznatků, zkušeností, tradic, hodnot a hodnotových stupnic, které působí na politické myšlení a chování jednotlivců, sociálních skupin či národů. Je výsledkem a zároveň aktivním činitelem politického vývoje společnosti v materiálním i duchovním smyslu.

² Kogurjo – vznik 37 př.n.l., Pekče – založení 18 př.n.l., Silla – založení 57 př.n.l. Zanikají vznikem Sjednocené Sily roku 668.

³ Dle jiných názorů se dosáhlo skutečného národního sjednocení až za království Korjo (10.století), které v sobě spojilo bývalá Pozdní Tří království a i potomky Kogurja z Království Parhe.

⁴ Tyto rysy lze v korejské politice spatřovat dodnes.

O malý a dlouhodobě uzavřený stát, jakým se Korea ještě v polovině 19. století zdála být, nejevily v tehdejší době velmoci zvláštní zájem, i když snahy o navázání obchodních styků, např. Velkou Británií, se datují na počátek 19.století. Ke zvýšenému zájmu (nikoli angažovanosti ve prospěch Koreje) velmocí o Koreu došlo na přelomu 19. a 20.století, po čínsko-japonské válce (1894-1895) a rusko-japonské válce (1904-1905). Po těchto válkách se Korea dostala až do roku 1945 do područí svého souseda, Japonska.

Jak je známo, problematický vztah Koreje s Japonskem započal již v dávné minulosti a jen se přiostrčil dobou japonské koloniální správy. Japonsko bylo také prvním státem, který otevřel později Koreu světu podpisem Kanhwaské smlouvy z 22. 2. 1876. Důležitým bodem této smlouvy bylo, kromě otevření některých přístavů japonským obchodníkům, prohlášení, že Korea je nezávislý stát. Po porážce Číny v čínsko-japonské válce byl uzavřen mír tzv. Šimonoseckou smlouvou 17. 4. 1895, kde jedním z bodů byla opět formulace o nezávislosti Koreje a tím bylo znovu, tentokrát definitivně, potvrzeno ukončení čínsko-korejských tributárních vztahů, tedy volná cesta k japonské agresi vůči Koreji.

Po ukončení rusko-japonské války Japonsko obdrželo de facto v Portsmouthské smlouvě ze září 1905 mezinárodní souhlas s nadvládou nad Koreou. V roce 1902 uzavřely také Anglie a Japonsko alianci, podle které Japonsko uznalo anglická práva a zájmy v Číně a na oplátku Anglie uznala přednostní zájmy Japonska v Koreji. Tak se Japonsko stalo rozhodující regionální velmocí Dálného východu⁵ a v listopadu roku 1905 byla „uzavřena“ protektorátní smlouva mezi Koreou a Japonskem. Po pěti letech byla Korea anektována a do roku 1945 spravována jako japonská kolonie.

Vzhledem k napětí mezi USA a SSSR, které panovalo od 2. poloviny 20. století, došlo k přenesení tohoto napjatého vztahu i na oblast Korejského poloostrova. USA se díky své politice izolacionizmu do této oblasti dříve neangažovaly tak významně jako Rusko nebo Japonsko. Avšak po roce 1945 pohlížela jižní část Koreje na USA jako na osvoboditele od japonské nadvlády

---

⁵ V Taft-Kacurově memorandu z července 1905 byl vyjádřen souhlas USA s japonskou nadvládou nad Koreou za japonské uznání americké nadvlády na Filipínách. W.H. Taft byl v té době ministrem války ve vládě T. Roosevelta, později byl prezidentem USA (1909 – 1913). Taro Kacura byl ministerským předsedou Japonska (v letech 1901-1906, 1908-1913).

a abstraktně i jako na nositele demokratických hodnot⁶, kdežto severní část již v té době pohlížela na Sovětský svaz jako na svého osvoboditele a nositele těch pravých hodnot.

Ke konci 2. světové války USA považovaly za nezbytné zapojit do boje proti Japonsku i Sovětský svaz. Americké velení bylo, v případě nutnosti, ochotno přenechat Rusku kontrolu nad Mandžuskem a Koreou, za pomoc proti Japonsku. Proto také dohoda o sovětské účasti ve válce ponechávala invazi do zmíněných dvou oblastí zcela v rukou Sovětů, jak bylo dohodnuto na konferencích v Jaltě a Postupimi v roce 1945.

Po svržení atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki (6. a 9. 8. 1945) se však ukázalo, že již další spolupráce se sovětskou armádou nebude nutná. Ovšem armády SSSR se do války zapojily velmi hbitě (10. 8. 1945) a postupovaly rychle směrem ke Korejskému poloostrovu. USA proto musely znovu zvažovat, jak se zachovají, obsadí-li SSSR celý Korejský poloostrov.

Japonsko 14. 8. 1945 kapitulovalo, ale armáda USA nebyla ještě připravena v oblasti Koreje zasáhnout, dostala se na místo až 8. září, pod velením generála Hodge. Vojáci, kteří ani nebyli cvičeni pro vojenskou správu, se v nastalé situaci po osvobození příliš dobře neorientovali a tak došlo na území Koreje záhy k několika incidentům a vzniku odporu vůči USA.⁷

Již na Káhirské konferenci⁸ se USA, Velká Británie a Čína shodly na tom, že Korea bude po válce dočasně v pověřenecké správě a Stalin s tím na konferenci v Teheránu⁹ souhlasil. Tato otázka byla také diskutována opět na konferencích v Jaltě¹⁰ a Postupimi¹¹ v roce 1945 a definitivně potvrzena na Moskevské konferenci¹² ministrů zahraničních věcí USA, SSSR, Francie a Velké Británie.

Po osvobození Koreje, v noci z 10. na 11. srpna 1945, se Koordinační výbor ministerstev zahraničí, války a námořnictva USA spolu se SSSR rozhodl, že

---

⁶ I když právě v Taft-Kacurově memorandu přenechaly USA Koreu japonskému vlivu.

⁷ Např. právě vytvořenou Korejskou lidovou republiku (KLR) odmítly USA uznat a místo toho se Hodge rozhodl dočasně zachovat japonskou správu. To se ovšem setkalo se silným odporem Korejců, a tak USA sestavily oficiální Vojenskou správu armády Spojených států v Koreji (USAMGIK - United States Army Military Government in Korea).

⁸ 22. – 26. 11. 1943

⁹ 28. 11. – 1. 12. 1943

¹⁰ 4. – 11. 2. 1945

¹¹ 17. 7. – 2. 8. 1945

¹² 16. – 26. 12. 1945

poloostrov bude rozdělen na dvě okupační zóny podél 38. rovnoběžky.¹³ Měla být vytvořena pověřenecká správa ze čtyř mocností na 5 let a za podpory smíšené americko-sovětské komise měla být vytvořena korejská demokratická prozatímní vláda. Tato komise se několikrát sešla v letech 1946 a 1947 a jednala s organizacemi ze severní i jižní části poloostrova. Bylo však už zřejmé, že komise nedosáhne shody ohledně prozatímní vlády, která by mj. měla připravit podmínky pro vytvoření demokratické vlády jednotného korejského státu. Obě mocnosti chtěly mít zajištěno, že budou mít v daném území svůj vliv. To vše bylo posíleno Trumanovou zahraniční politikou „zadržování“ komunismu¹⁴ a postupným narůstáním atmosféry „studené války“. USA, přes odpor SSSR, prosadily, aby se otázka rozdělení Korejského poloostrova řešila v Radě bezpečnosti OSN. Proto byla vytvořena Prozatímní komise OSN pro Koreu (UNTCOK¹⁵), která měla dohlížet na nezávislé demokratické volby.

Prozatímní lidový výbor v Pchjongjangu, v čele s Kim Il-songem, však odmítl vstup této komise na sever, a tak se přistoupilo k volbám pouze na jihu poloostrova. Volby se zde tedy konaly 10. května 1948, 15. srpna byla přijata Národním shromážděním ústava, vyhlášena Korejská republika (Tehan minguk) a prvním prezidentem se stal I Sung-man. Tato vláda se prohlásila za jedinou legitimní na Korejském poloostrově a byla ihned uznána USA.

Sever na to odpověděl uspořádáním vlastních voleb dne 25. srpna 1948 a 9. září 1948 byla vyhlášena Korejská lidově demokratická republika (Čoson mindžudžui inmin konghwaguk) v čele s Kim Il-songem (v českém překladu často uváděném jako Kim Ir-sen). KLDK se prohlásila také za jedinou legitimní vládu na Korejském poloostrově s odvoláním se na nelegálně provedené volby v Korejské republice. Koncem roku 1948 stáhl SSSR své jednotky z Koreje a USA učinily totéž v roce 1949, aby se mohly věnovat zhoršující se situaci (studené válce) v Evropě.

K rozpoutání Korejské války „napomohly“ i výroky z Washingtonu, předsedy výboru Kongresu pro zahraniční styky Connalyho a i ministra zahraničí Deana Achesona (v éře prezidenta Trumana). Acheson v projevu v Národním

---

¹³ Korespondovala se současným administrativním členěním Koreje a Soul spadl pod správu USA.

¹⁴ Trumanova doktrína-vyhlášena prezidentem Trumenem v březnu 1947.

¹⁵ United Nation Temporary Commission on Korea.

tiskovém klubu prohlásil¹⁶, že Korea leží mimo americké prioritní zájmy, obranné pásmo USA a odmítl jakékoliv náznaky o zaručení se USA za území na asijské pevnině.¹⁷

Severní Korea toto chápala jako známku dalšího nezájmu¹⁸ o oblast Korejského poloostrova, a tak její armáda zaútočila 25. 6. 1950 na Jih s cílem silou sjednotit poloostrov. USA viděly za útokem KLTR podporu a snahu Stalina a Maa o celkové rozšíření komunistického bloku, které by mohlo následně ohrozit i Japonsko. USA tak musely přehodnotit svou zahraniční politiku¹⁹ a pod patronátem OSN se spolu s dalšími státy zapojily do Korejské války.²⁰

Rada bezpečnosti OSN 25. 6. 1950 vydala rezoluci, která uváděla, že čin KLTR je porušením míru, vyzvala KLTR ke stažení vojsk pod pohrůžkou přikročení k patřičným opatřením.²¹ Vojenské jednotky, které byly vyslané OSN, byly tvořeny většinou Američany, které vedl generál MacArthur a vylodily se v Inčchon. Tím dosavadní vývoj války otočily a tlačily severokorejskou armádu až k čínským hranicím. Zde se ovšem zapojili na straně KLTR do války čínští „dobrovolníci“ a boje se přesunuly zpět k 38. rovnoběžce, kde se válčilo ještě dva roky. Mezitím probíhala jednání o příměří.²² Dne 27. 7. 1953 v Pchanmundžomu bylo podepsáno mezi KLTR, KR, USA za jednotky OSN a ČLR „jen“ příměří, které trvá dodnes. Oba státy, KR a KLTR, odděluje demilitarizovaná zóna (DMZ) poblíž 38. rovnoběžky, tedy zóna nikoho, která je dlouhá cca 250 km a široká kolem 4 kilometrů.²³

---

¹⁶ Acheson's speech to the National Press Club, January 12, 1950, dostupné na: www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/korea/large/week1/kw_35_1.htm

¹⁷ Amerika tehdy přijímala minimalistickou koncepci zadržování komunismu a nebyla připravena čelit komunistické agresi v tak odlehle oblasti.

¹⁸ Poté, co USA nereagovaly na změnu režimu v Číně v roce 1949, KLTR nepředpokládala zásah ani zde.

¹⁹ Americký zásah byl podniknut proto, že měl hájit morální principy a ukázat, že agrese nezůstane nepotrestána, nikoliv geograficky strategický význam. Ten teprve s touto válkou Korea získala, podobně jako později oblast Vietnamu.

²⁰ Chyběl však jasně stanovený cíl, kterého chtějí USA (jednotky OSN) dosáhnout – zda jenom odrazit agresi či poloostrov sjednotit. Později šlo už jen o zastavení agrese. Nasazení jednotek OSN bylo provedeno na základě Charty OSN a bylo první akcí tohoto druhu po 2. světové válce.

²¹ Toto byla jedna z mála rezolucí OSN, která byla odsouhlasena během studené války, protože při jiných příležitostech vždy někdo z „druhé strany“ návrh vetoval. Při schvalování této rezoluce RB OSN Sovětský svaz nebyl přítomen (šlo o snahu Ruska jednání Rady bezpečnosti bojkotovat, protože tak chtělo vyjádřit protest proti faktu, že Čínu v OSN zastupovala Čankajškova vláda na Tchajwanu a ne Peking), a tak byla přijata.

²² V roce 1951 byl generál MacArthur odvolán a nahradil ho generál Matthew B. Ridgeway

²³ Demarkační linie probíhá prostředkem této demilitarizované zóny.

Brzy po ukončení Korejské války podepsaly USA s KR Smlouvu o vzájemné obraně, která vstoupila v platnost v listopadu 1954 a americká vojska tak zůstala na území KR pro „odstrašení“ případného dalšího útoku ze strany KLDK.

2.2 Kulturní vliv vývoj politického dění na Korejském poloostrově

Buddhismus i konfucianismus²⁴ mají v Koreji, díky vlivu Číny, dlouhou tradici. Už za doby Tří království se kladl velký důraz na přijetí konfuciánské vzdělanosti, která pomáhala k udržení aristokratického sociálního pořádku a systematizování státní struktury. Buddhismus, jehož příchod na území Koreje se datuje k roku 372, měl naopak přispět k duchovní jednotě národa. Přijetí buddhismu a šíření konfucianismu samozřejmě pokračovalo i ve zbylých dvou královstvích²⁵. V tomto i následujícím období měl převahu buddhismus, který se smísil s tradičním korejským šamanismem. V období království Korjo (zvláště od 10. století) se konfucianismus stal základem pro politické reformy, měl poskytovat základ pro účinnou vládu, vzdělávání státních úředníků²⁶ a měl se stát normou pro vztahy mezi lidmi. Stále však státním náboženstvím zůstával buddhismus. Ovšem koncem království Korjo a počátkem dynastie I (13. století) se stal nejvýznamnějším prvkem neokonfucianismus, který se roku 1392 stal státní ideologií a pomohl nastupující dynastii I (1392-1910) upevnit svou pozici. Konfucianismus lze označit za státotvorný, protože klade důraz na aktivitu jedince ve veřejných záležitostech, pokud splňuje morální podmínky. Od nástupu dynastie I se tedy stával konfucianismus pevnou součástí korejského myšlení a rysy konfucianismu můžeme v korejské politické kultuře a i v běžném životě²⁷ spatřovat dodnes.

---

²⁴ Zakladatelem tohoto učení byl Konfucius (asi 551 – 479 př.n.l.).

²⁵ Např. v Pekče byl buddhismus přijat státním náboženstvím v roce 384, v Sille v roce 535. Byl také významným posílením národní jednoty ve Sjednocené Sille, i když se nevyhnul soupeření s konfucianismem.

²⁶ Roku 958 byly zavedeny úřednické zkoušky (kwago).

²⁷ Zvláště vztah mladší-starší člověk, žena-muž a vztah mezi dětmi a rodiči, ale i vztahy podřízenosti jedince státní moci.

Podle čínského konfucianismu²⁸ má panovník tzv. „mandát Nebes“ a má udržovat harmonii mezi nebeskými a pozemskými sférami. Ideálem, který je v souladu s Nebesy, má být panovník, který vládne dle morálních zásad, vzdělání úředníci (literáti) a náležitě diferencovaná společnost. Velký důraz se také kladl na morálku a na provádění rituálů, což bylo s morálkou i ztotožňováno. Panovník měl podle konfucianismu vystupovat jako otec lidu, který ho chrání a stará se o jeho štěstí. Pokud se toto vládci nedařilo nebo se choval jako tyran (nechoval se dle morálních zásad), ztratil tím mandát Nebes²⁹ a poddaní měli právo ho svrhnout.

V okolí panovníka byly vždy soupeřící frakce a kliky a až do konce dynastie I se na kritiku panovníkova jednání pohlíželo jako na útok proti základům státu. Důležitý byl také formalismus konfuciánství, kdy společnost je hierarchicky rozdělena a každá vrstva má jasně stanoveny své povinnosti. Platí v něm také přísná pravidla – poslušnost dětí vůči rodičům, loajalita poddaných vůči panovníkovi, ženy vůči muži, mladšího bratra vůči staršímu. Vztah rovného s rovným mohl být jen u stejně starých přátel ze stejné společenské vrstvy.

Menciův³⁰ názor o zdokonalitelnosti člověka díky napodobování vhodných vzorů vedl k tomu, že i mezi elitu se mohli dostat „výjimeční“ příslušníci nižších vrstev pomocí státních úřednických zkoušek (kwago).³¹ Kladl se značný důraz na vzdělávání, což vedlo k založení Nejvyššího konfuciánského učiliště Songgungwanu, soukromých akademií (sowon) i venkovských konfuciánských škol (hjanggjo).

Když král vybíral úředníky na danou pozici, byl zde značný prostor pro vliv frakcí a protekci. V praxi si však přístup k vládním postům hájila třída jangbanů³², kteří byli spřízněni buď pokrevně (hjonjon), regionálně (čijon) nebo vztahy vybudovanými během studií (hakjon)³³.

---

²⁸ Učení čínského filosofa Konfucia (asi *551 př. n. l.- 479. př.n.l.). Mezi klasické knihy konfucianismu patří 5 knih – Kniha proměn, Kniha dokumentů, Kniha písní, Kniha obřadů, Kronika Jar a Podzimů.

²⁹ Ztráta mandátu Nebes se také mohla projevat různými přírodními pohromami, které následně mohly vést k nepokojům v zemi a svržení panovníka.

³⁰ Mencius (asi 371 př. n. l.– 289 př. n. l.) – jeden z nejvýznamnějších pokračovatelů Konfucia.

³¹ Teoreticky to mělo být umožněno, ovšem v praxi se tak v Koreji nestávalo.

³² Doslovně dvě třídy, tedy civilní a vojenští úředníci.

³³ Poslední dva jmenované vztahy se projevují především v Jižní Koreji i při dnešním ucházení se o posty v politické sféře – stále se projevuje tradiční rivalita mezi provinciemi, zvláště mezi provinciemi Čolla (JZ oblast KR) a Kjongsang (JV oblast KR).

Na Jihu je značně patrný i klientelismus a provázanost vlády s ekonomickou sférou, což však ve skutečnosti jen odráží tradiční historické zvyklosti.³⁴ Jedním ze základních rysů konfucianismu je to, že panovník hraje ústřední roli, což může připomínat charakter totalitního režimu KLDŘ, její silný kult osobnosti i dřívější autoritářské režimy v KR. Ve vládním režimu KLDŘ i KR (prezidentský vládní systém) je zcela patrná tato konfuciánská představa, že v čele státu stojí „jediný“ člověk, který třímá v rukou veškerou výkonnou moc. Korejci čelního představitele státu (ať už je to prezident či „vůdce národa“) pojmají jako otce, který má pečovat o blaho svých dětí – občanů. V případě KLDŘ je tento „otec“ neomylný a vše dělá pro blaho lidu a národa, v KR je zase situace taková, že pokud se prezidentovi a jeho kabinetu něco nezdaří, okamžitě upadá v nemilost a lidé jsou schopni, ještě před nedávnem oblíbeného, prezidenta žádat o rezignaci.

2.3 Základní rozdíl mezi totalitním a autoritářským režimem

V této podkapitole bych chtěla jen stručně připomenout rozdíl mezi autoritářským, totalitním a diktátorským režimem, protože tyto typy režimů se vyskytovaly (v KLDŘ dodnes) na Korejském poloostrově.

Za autoritářský režim se dá označit takový režim, kde jsou rozhodující mocenské funkce soustředěny v jedné osobě nebo na úzkou skupinu lidí. Občané jsou fakticky vyloučeni z možnosti kontroly rozhodovacích procesů a k rozhodovacím procesům není připuštěna ani vnitroparlamentní opozice. Obvykle je v čele charismatický vůdce, který působí svou osobností a autoritou. Charakteristické je omezení politické plurality, nízká politická angažovanost občanů, nedemokratické prosazování určitého politického směru a časté porušování občanských a lidských práv. Lze najít různé stupně autoritářských režimů – dokonce i demokratické a liberální státy mohou projevovat autoritářské rysy v určitém rozsahu, např. v oblasti národní bezpečnosti. Autoritářský vůdce často potlačuje politické oponenty, avšak nechává větší prostor - svobodu osobnímu životu lidí než v režimu totalitním.

---

³⁴ Např. za dynastie I byla přidělována úředníkům půda místo platu – peněz. Zákonem byly stanoveny povinnosti a rozsah činností i v ekonomické sféře (rybolov, obchod).

V autoritářském režimu většinou chybí jasně vyhraněná a formulovaná ideologie, toleruje se jistý pluralismus ve společenských organizacích a také nedochází k tak velkým snahám o mobilizaci občanů ve jménu státních zájmů.

Totalitní režim je ještě více nesvobodný než autoritářský, dá se označit za nejvyšší stupeň autokratického ovládnutí celé společnosti. V totalitním režimu je snaha o úplnou kontrolu každodenního života občanů, především jejich politického myšlení a chování. Často je tento režim podepřen oficiální politickou doktrínou, jedinou masovou politickou stranou, potírá se jakýkoliv náznak nesouhlasu či odporu k režimu. Je zde snaha o kontrolu nad sdělovacími prostředky, rázně je potlačena politická pluralita stejně jako občanská práva a svobody. Politická moc je udržována takovými prostředky jako je tajná policie, propaganda spojená s vhodnou „převýchovou a vzděláváním“, kult osobnosti, zastrasování či svévolné zatýkání podepřené neomylností státní ideologie.

Totalitní režim bývá také často spojen s vládou diktátora, kde diktatura je autokratickou formou absolutní vlády. Ve skutečnosti není omezena žádným zákonem, ústavou či jinými sociálními či politickými faktory uvnitř státu.³⁵ Dle některých expertů³⁶ se diktatura soustřeďuje na zdroje moci (vláda bez souhlasu ovládaných), zatímco totalitní režim se soustřeďuje na šířku a záběr vykonávané moci, tedy co vše může být ovládáno.³⁷ Ačkoliv se definice těchto pojmů mohou drobně lišit, ve skutečnosti mají většinou diktátorské státy i totalitní charakter. Pokud moc vůdce či vlády nepochází z lidu, pak tato moc není omezena a vůdce má tendenci svou moc „rozšiřovat“ a kontrolovat každý aspekt života obyvatel státu.

Dle mého názoru lze v KLDR hledat kořeny totalitního režimu (či v KR a jejích dřívějších autoritářských režimů) v historickém a kulturním pozadí a do jisté míry obě Koreje, v tomto ohledu, navazují na starší historické modely a zkušenosti, které jsou bezesporu zakořeněny v mentalitě korejského národa.

---

³⁵ Fakticky často ústava existuje, ovšem mnoho formulací je dvojznačných či příliš široce definovaných a dají se vyložit dle záměru interpreta (např. pod pojmem ohrožení zájmů státu se dají schovat i jinak běžné aktivity občanů).

³⁶ Např. J.C.W. Chan, University of Hong Kong.

³⁷ V případě KLDR se tyto oba prvky vzájemně doplňují - totalitní režim s diktátorem v čele - zdroj moci i její dosah.

3 Stručný přehled historicko - politického vývoje na Korejském poloostrově po roce 1948 do přelomu 2. tisíciletí

Vzhledem k tomu, že v této práci se zabývám především situací v Severní Koreji, tak i přesto bych se chtěla stručně zmínit i o vývoji v Korejské republice, který je důležitý pro pochopení celkové situace na Korejském poloostrově. Chci připomenout, že po vzniku obou republik se ani jižní část Koreje nevyvíjela demokraticky a dlouhá léta byla KR pod tuhými autoritářskými režimy (autoritářské vlády byly střídány krátkými fázemi uvolnění a opětovným utužením až do roku 1987, respektive do roku 1992.) V severní části Koreje byl diktátorský režim nastolen již od počátku a v téměř nezměněné, zakonzervované podobě přežívá dodnes. Docházím zde také k závěru, který se opírá o předešlé kapitoly, že potřeba Korejců mít nad sebou „pevnou ruku“, která jim dává pocit ochrany a že je o obyvatele „postaráno“ (vládce – otec, obyvatelé /dříve poddaní/ - děti, o které se má vládce starat), má právě kořeny v konfucianismu, který pevně ovládal společnost od 14. století. Historickému vývoji v KLR se budu věnovat v následující podkapitole 3.2.

3.1 Korejská republika a její stručný historický vývoj po roce 1948

Vývoj v Korejské republice po 15. 8. 1948³⁸ nebyl podle všech předpokladů takový, jak si jej čerstvě vznikající korejská politická scéna představovala, ani takový, v jaký doufaly USA. USA se především spokojily s tím, že režim byl značně protikomunistický a nepřátelský vůči KLR, což se projevilo zanedlouho v bratrovražedné Korejské válce. První prezident KR I Sung-man (1948-1960) uzurpoval post prezidenta až do roku 1960.³⁹ Jeho tvrdý autoritativní režim, který zavedl, omezoval základní lidské svobody, v politické sféře byly mnohé politické strany zakázány a opozice potlačena. Styl vlády I Sung-mana příliš nekorespondoval s jeho vzděláním, které se mu

---

³⁸ vyhlášení samostatné Korejské republiky

³⁹ I Sung-man v roce 1960 rezignoval na svůj post a uprchl na Havaj poté, co propukly demonstrace proti zjevně zmanipulovaným volbám, které mu měly umožnit vládnout další funkční období.

dostalo v USA na univerzitě v Princetonu, ale připomínal spíše styl vládnutí starých monarchů z pozdního období království Čoson.

I Sung-mana v čele KR po jeho útěku na Havaj vystřídal Pak Čong-hui, který v roce 1961⁴⁰ ukončil naděje na demokratizaci režimu vojenským převratem a pokračoval v nastaveném autoritářském způsobu vlády. V tehdejší době ve společnosti spolu soupeřily dva proudy – demokratický a druhý, který požadoval „pevnou ruku“ prezidenta – „vládce“. Převládl druhý proud. Pak Čong-hui si uvědomoval, že je v KR stále zapotřebí americká ekonomická i vojenská pomoc, a tak se jeho proklamovaným cílem stala národní prosperita a ekonomický rozvoj. Tím se snažil odvést pozornost od způsobu vlády (což se také do značné míry podařilo a pozornost domácí i zahraniční se soustředila na ekonomickou sféru).

Stejně jako I Sung-man i Pak zaujímal antikomunistický postoj, používal přísné bezpečnostní zákony, potlačoval politickou opozici, údajní komunisté byli nahrazováni Pakovými příznivci a byl také stejně nepřátelský vůči KILDR. Po neúspěšném atentátu severokorejského komanda na jeho osobu v roce 1968⁴¹ prezident Pak opět zdůrazňoval témata antikomunismu, národní bezpečnosti a přiostrčil se opět boj proti potenciální opozici. Na druhou stranu je nutné prezidentu Pakovi a jeho vládě přiznat hospodářské úspěchy, které se slibně vyvíjely v 60. letech a sílila vrstva podnikatelů a obchodníků.⁴²

V 70. letech se ekonomický růst KR zpomalil a kvůli mezinárodně-politické situaci⁴³, na kterou se Pak odvolával, vyhlásil v prosinci 1971 stav ohrožení a v říjnu 1972 stanné právo. Autoritářský režim byl značně utužen, byly vyhlášeny revitalizační reformy, tzv. ústava jusin. Prezident tak opět mohl neomezeně využívat svých pravomocí a svou moc opíral především o armádu, státní policii, byrokratický aparát, KCIA, ale i obchodníky, kteří byli nástrojem Pakovy exportní politiky a měli proto různé úlevy. Nespokojenost

---

⁴⁰ Na post prezidenta byl Pak „zvolen“ až v roce 1963, jeho život i vláda byly ukončeny 26. 10. 1979, kdy byl zastřelen ředitelem KCIA (Korean Central Intelligence Agency, Korejská ústřední zpravodajská služba) Kim Če-kjueem na soukromé večeři v Modrém domě – sídle prezidenta.

⁴¹ Další byl spáchán v roce 1974, údajně řízený Severní Koreou, při kterém zahynula Pakova žena.

⁴² Tento ekonomický rozvoj byl také zapříčiněn tím, že USA ekonomicky zapojily KR do Vietnamské války a KR také podepsala smlouvy s Japonskem o normalizaci vztahů v roce 1965, což oživilo i obchodní styky.

⁴³ Dle Nixonovy doktríny a následného prohlášení v roce 1970 se mělo z Jižní Koreje stáhnout kolem 20 000 mužů.

ve společnosti ale stále rostla, opozice sílila i přes omezující a cenzorská opatření a vztahy s USA se po skandálu „Koreagate“⁴⁴ také zhoršily. Prezident Pak se v závěru své kariéry dostal do izolace i ze strany svých příznivců a spolupracovníků.

Ve vztahu ke KLDR však nastal v září 1971 pozitivní zlom – byla zahájena jednání Červeného kříže mezi zástupci Severní a Jižní Koreje o vyhledání rozdělených rodin, o jejich návštěvách či dopisování. Velmi významné bylo následné Společné prohlášení Severu a Jihu (KR a KLDR) o základních principech pro sjednocení rozdělených států ze dne 4. 7. 1972, kde obě strany vyjádřily ochotu spolupracovat na mírovém sjednocení. Rozdílné pohledy na priority při případném sjednocování však vedly ke stagnaci dalších jednání.

Dalším prezidentem s autoritářským způsobem vlády byl prezident Čon Tu-hwan (1980-1987), který se chopil moci s pomocí Ro Tche-ua⁴⁵ tím způsobem, že 16. 8. 1980 převzal pod svou kontrolu Korejskou bezpečnostní službu - nejlivnější civilní organizace v zemi. To vyvolalo vlnu studentských demonstrací, které ještě zesílily po rozpuštění Národního shromáždění, po uzavření vysokých škol a zákazu politických aktivit. Nepokoje vyvrcholily povstáním v Kwangdžu po 18. květnu 1980. To bylo brutálně potlačeno speciálními jednotkami a několik set či až tisíců⁴⁶ lidí bylo zabito. Čonovými politickými tématy byly opět antikomunismus, otázka modernizace a bezpečnosti, otázka sjednocení poloostrova, boj proti korupci a „demokratické hodnoty“. Ovšem kvůli brutálnímu způsobu, jakým se chopil moci, bylo jeho postavení značně nelehké a veřejností nebyl nikdy příznivě přijat.

Přes svou autoritářskou vládu stoupla o trochu Čonova popularita poté, co přežil atentát severokorejského komanda, který na něj byl spáchán v barmském Rangúnu 9. 10. 1983.⁴⁷ Čon musel také čelit radikálnímu studentskému hnutí, které požadovalo změnu společensko-politického

---

⁴⁴ Byly odhaleny ilegální aktivity KCIA v USA, pokusy jihokorejské vlády a KCIA ovlivňovat americkou exekutivu a legislativu.

⁴⁵ Oba byli absolventy Korejské vojenské akademie z roku 1955 a pocházeli z oblasti Kjongsang.

⁴⁶ Oficiální čísla hovoří o 200 mrtvých, jiné prameny uvádějí až 2300 obětí.

⁴⁷ Zahynulo při něm sedmnáct vysokých činitelů Korejské republiky včetně čtyř ministrů.

systému a začaly se objevovat i první protiamerické nálady.⁴⁸ Prezidentské volby se konaly 16. 12. 1987, ale kvůli neshodám mezi dvěma hlavními opozičními vůdci, Kim Te-džungem a Kim Jong-samem, získal většinu hlasů Ro Tche-u, spoluautor mocenského převratu v roce 1980.

Ro Tche-u (1987 – 1992) byl do prezidentské funkce inaugurován 25. 2. 1988 a došlo tak k prvnímu nenásilnému předání moci, i když prezident byl stále ještě bývalý voják a ne civilista. Ro byl, na rozdíl od svých předchůdců, umírněnější a i nová ústava byla značně liberální, oproti přecházejícím ústavám. Období vlády tohoto prezidenta by se dalo označit v zahraničních vztazích za velmi pozitivní - došlo k uvolnění diplomatických i obchodních překážek ve vztahu k východní Evropě, proběhly úspěšně v KR, Soulu, olympijské hry a KR úspěšně vstoupila (i KLDK) do OSN.

Důležitým prvkem Roovy zahraniční politiky byla tzv. „Severní politika“ nebo také „Nordpolitik“, která bývá přirovnávána k Ostpolitik západoněmeckého kancléře W. Brandta od konce 60. let vůči NDR. Bylo zřejmé, že již nelze v demokratizující se Jižní Koreji trvat na autoritářské verzi jednostranné politiky vůči Severní Koreji a jejím komunistickým spojencům. Byla to snaha, která navazovala na politiku Pak Čong-huiho v 70. letech a snažila se o oteplení vztahů se Severní Koreou. Dále se usilovalo o zlepšení vztahů s komunistickými zeměmi, hlavně Čínou, Sovětským svazem (následně s Ruskou federací) a o navázání obchodních a diplomatických vztahů s postkomunistickými zeměmi (např. Maďarsko, Polsko, Československo - březen 1990). Označení „Severní politika“ nebo také „Severní diplomacie“ (Northern Policy), byla zaměřena především na vztahy KR s ostatními zeměmi (post)komunistického bloku a „Nordpolitik“ se zaměřovala na vztah s KLDK. S úspěšnou Severní politikou pominula nutnost tyto termíny přísně rozlišovat⁴⁹ a v jihokorejské politice se používaly jen ve vztahu ke KLDK.

Významným krokem byl návrh na obnovení vztahů se Severní Koreou z července 1988. V pozadí byla jistě snaha o klidnou atmosféru v době konání olympijských her, ale i snaha o mezinárodní (ekonomickou) integraci

---

⁴⁸ Kvůli údajné podpoře či nezasáhnutí amerických jednotek proti tvrdému zásahu v Kwangdžu a celkové podpoře Čonově vládě.

⁴⁹ V korejštině je pro oba termíny pouze jeden název – pukpang čongčchek.

Severní Koreje a ne o její izolaci. Byla obnovena i jednání Červeného kříže o setkání příbuzných z rozdělených rodin. Ro v září 1989 v NS přednesl projev, kde vyzýval k bližším vztahům mezi oběma zeměmi a navrhl vytvoření prozatímní unie Korejského společenství jako přechodné fáze sjednocení, kde by vládní orgány byly ze zástupců obou republik. KLTR však trvala na plánu Demokratické konfederativní republiky Korjo s jedním státem, ale dvěma oddělenými vládami jako konečnou fází.⁵⁰ Kompromis se nepodařilo najít.

Důležitým posunem však bylo to, že se na KLTR přestalo pohlížet jako na protivníka, ale jako na partnera. Díky tomuto přístupu a mnoha kolům komplikovaných jednání se nakonec uskutečnilo 22.-25. října 1991 setkání jihokorejského premiéra Čong Won-sika a severokorejského premiéra Jon Hjong-muka v Soulu. Toto setkání předsedů obou vlád bylo prvním setkáním představitelů obou Korejí na vysoké úrovni od konce Korejské války a při této příležitosti byl dojednán text Dohody o usmíření, neútočení, vzájemné spolupráci a výměně mezi Severem a Jihem (tzv. Základní dohoda).⁵¹

Dne 13. prosince 1991 se zástupci obou států dohodli také na podepsání Společné deklarace o odstranění jaderného nebezpečí na Korejském poloostrově a zamítli vývoj a používání jaderných zbraní. Tento bod byl ze strany Pchjongjangu spíše než vstřícným krokem vynuceným aktem – reakcí na mezinárodní okolnosti a tlaky na uzavření smlouvy s MAAE⁵², deklarace s KR byla jen jejím doplňkem.

Kim Jong-sam⁵³ (1992 – 1997) byl prvním prezidentem-nevojákem po třiceti letech s první civilní vládou, která se řídila demokratickými principy. Kim Jong-sam se angažoval v politice od mládí⁵⁴, byl dlouhodobě odpůrcem autoritářských vlád a politickým disidentem. V roce 1987 se pokusil kandidovat na prezidenta za Demokratickou stranu sjednocení (DSSj), ale

---

⁵⁰ KLTR však trvala jako na základním bodě na stažení amerických vojsk a zrušení Zákona o národní bezpečnosti ze strany KR.

⁵¹ Velmi důležitým momentem korejsko-korejských vztahů byl také samostatný vstup obou korejských států do OSN 17. 9. 1991. KLTR byla přijata jako 160. člen a KR jako 161. člen OSN. KLTR vzhledem k vývoji vztahů s KR ustoupila ze svého původního stanoviska, kdy se do té doby doposud stavěla proti samostatnému vstupu „dvou Korejí“.

⁵² Mezinárodní agentura pro atomovou energii, dohoda o zárukách s MAAE podepsaná v lednu 1992.

⁵³ Narodil se 20. 12. 1927 v Kodže, provincie Jižní Kjongsang.

⁵⁴ Již v roce 1954 byl zvolen za Demokratickou stranu svobody do Národního shromáždění

kvůli roztržité opozici (mezi něj a Kim Te-džunga) vyhrál Ro Tche-u. Za Kim Jong-samovy éry však korejskou ekonomiku trápily ekonomické problémy spojené s potřebnou liberalizací trhu (dohody s NAFTA⁵⁵, jednání s GATT⁵⁶). Významné bylo zrušení Úřadu pro ekonomické plánování, v červnu 1994, který od 60. let prakticky řídil ekonomiku KR a tím měl být lépe zpřístupněn korejský trh zahraničním trhům. Bylo tedy třeba začít s mnohými ekonomickými (deregulačními) a politickými reformami, s otevřeností v politice. Kimova vláda musela také čelit finanční krizi, která propukla v Asii v letech 1996–1997 a vyžadovala ještě razantnější ekonomickou restrukturalizaci-reorganizovat a zpružnit obrovské korejské konglomeráty (čeboly).⁵⁷

V korejsko-korejských vztazích prezident Kim již na počátku své vlády prohlásil, že bude usilovat o setkání čelních představitelů obou zemí. Ovšem vývoj korejsko-korejských vztahů se v celých devadesátých letech vyvíjel jiným směrem, než si prezident původně přál - byl poznamenán řešením jaderného programu KLDK. KR se snažila do těchto jednání aktivně vstupovat, protože se to bezprostředně týkalo jejich zájmů. Avšak vůči KLDK chyběl jasně definovaný konzistentní program pro politická jednání a pro postup při vytváření přátelštějšího vztahu.

Jedním z velkých úspěchů⁵⁸ Kim Jong-samovy zahraniční politiky bylo zvolení Korejské republiky v listopadu 1995 za nestálého člena Rady bezpečnosti OSN pro léta 1996-1997 a navázal tím tak na politiku, kterou započal již bývalý prezident Ro Tche-u.⁵⁹ To, že se KR stala členem RB OSN, jí umožnilo zapojovat se do diskusí o bezpečnosti a postupech při ochraně míru na celém světě, dostat se do bližšího diplomatického kontaktu s jinými

---

⁵⁵ North American Free Trade Agreement – NAFTA byla založena v roce 1992 a jedná se původně o společnou obchodní zónu mezi Kanadou, Mexikem a USA.

⁵⁶ General Agreement on Trade and Tariffs – GATT. Všeobecná dohoda o obchodech a clech, podepsaná v roce 1947 s cílem snižovat recipročně bariéry volného obchodu. Sloužila k sériím mezinárodních konferencí, kde jednotlivé země jednaly o snižování cel a kvót. V roce 1995 byla nahrazena Světovou obchodní organizací – World Trade Organization (WTO).

⁵⁷ Tato restrukturalizace a mnohá úsporná opatření byla spojena i s podmínkami MMF, který poskytl KR v tehdejší době finanční pomoc.

⁵⁸ Dalším úspěšným krokem Kim Jong-samovy zahraniční politiky byl vstup Jižní Koreje do OECD dne 11. října 1997 jako 29. člena této organizace. (OECD - Organization for Economic Cooperation and Development – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, založená v roce 1961. Hlavním cílem je liberalizace mezinárodního obchodu a financí, vydává také hodnocení hospodářských výsledků jednotlivých zemí.)

⁵⁹ tj. vstup KR do OSN, viz str. 18.

zeměmi a navázat či upevnit si s nimi své diplomatické vztahy. Členství také umožnilo vyjádřit se ke zprávě MAAE pro RB OSN o porušování Smlouvy o nešíření jaderných zbraní KLRD v roce 1997.

Osmým prezidentem KR se stal v prosinci 1997 Kim Te- džung (do roku 2002). Jeho nástup na prezidentskou pozici byl prvním demokratickým přesunem moci z vládnoucí strany na opozičního kandidáta a korejská média toto označovala za počátek opravdové demokracie v Korejské republice. Kim Te-džung⁶⁰ se v politice angažoval již od mládí, byl dlouhá léta disidentem a v opozici vůči autoritářským režimům, za což byl často perzekuován, v roce 1980 byl dokonce odsouzen k trestu smrti⁶¹.

Kim Te-džung nazval svou administrativu „vládou všech lidí“ a prohlásil, že hodlá pevně bojovat za demokratizaci a tržní ekonomiku. Slíbil také, že bude usilovat o ukončení konfrontačního stylu studené války při jednání se Severní Koreou.⁶² Kim Te-džung však nastoupil do funkce ve značně nepříznivé vnitropolitické době, kdy asijská finanční krize byla v plném proudu a bylo nezbytné provést nutné reformy v hospodářské oblasti dle požadavků MMF.⁶³ Bylo třeba restrukturalizovat obří čeboly, plně otevřít trh, přilákat zahraniční investory a zprůhlednit legislativu. Bylo též nutné odstranit vazby mezi politickou a odchodní sférou.⁶⁴ V Kimově funkčním období také probíhala jednání s USA o Dohodě o statutu amerických vojenských sil v KR (SOFA⁶⁵)

---

⁶⁰ Kim také obdržel mnoho mezinárodních cen a uznání, které jen dokazují jeho snahu o lidské svobody a demokratizaci dřívějších režimů, např. Cena za lidská práva George Meanyho, USA (1987), Vyznamenání za svobodu udělené městem Philadelphia, USA (1999), Cena za lidská práva Thorolfa Raftoa, Norsko (2000), Nobelova cena míru, Norsko (2000), Cena světových státníků (2001), Cena obhájce demokracie (2002). Kim Te-džung také sám založil v roce 1994 Nadaci pro Asijsko-pacifickou oblast (KFP).

⁶¹ Stalo se tak po státním převratu, kdy se chopil moci Čon Tu-hwan, vyhlásil stanné právo a Kim Te-džung byl obviněn z vlastizrady. Trest byl následně zmírněn (po intervenci vlády USA) na doživotí, následně na 20 let vězení. Později byl trest pozastaven a Kimovi bylo umožněno odcestovat do exilu do USA, ze kterého se vrátil v roce 1985 (byl však záhy poslán do domácího vězení).

⁶² The Kim Dae-jung Administration, dostupné na: www.asianinfo.org/asianinfo/korea/history/kim_dae_jung.htm

⁶³ které byly podmíněny poskytnutím půjčky.

⁶⁴ Grass roots campaign takes hold among South Korean electorate, Reuters, Asia Now, 28 January 2000. Dostupné na: www.hartford-hwp.com/archives/55a/240.html.

⁶⁵ Status of Forces Agreement. Tato dohoda byla podepsána v roce 1966 a zaručovala určitý počet amerických vojáků, kteří budou v KR působit s jihokorejskými jednotkami jako odstrašení útoku ze severu poloostrova.

a mezi lidmi se projevovaly protiamerické nálady⁶⁶, které v tomto období ještě zesílily.⁶⁷

Hlavním bodem Kim Te-džungova programu byla tzv. Sluneční politika⁶⁸, která se zaměřovala především na zlepšení vztahů s KLDK. Byla zde snaha o oddělení ekonomických a politických otázek. Sluneční politika byla konzistentním programem, jak postupovat při jednání s KLDK, mělo být zamezeno ozbrojeným provokacím, jednání měla postupovat krok po kroku od takových bodů, kde bylo možné očekávat oboustranný souhlas. Dalším bodem byla snaha pomoci zlepšit postavení KLDK na mezinárodní scéně. Tento postoj byl v souladu s tím, že KR dlouhodobě podporuje mír a stabilitu na Korejském poloostrově, spolu s usmířením a spoluprací se Severní Koreou.⁶⁹ Prezident také podporoval ekonomické kontakty s KLDK a nabízel jak ekonomickou⁷⁰, tak humanitární pomoc. Sluneční politika pokrývala i téma opětovného spojení obou Korejí⁷¹, i když časový horizont nebyl nikde explicitně uveden. Záleží především na postojích KLDK a jejích skutečných snahách. Kim Te-džungovi se také podařilo uskutečnit setkání s čelním představitelem KLDK, Kim Čong-ilem a podepsat Společnou deklaraci, kde se oba Kimové shodli na základních principech a dalším postupu v mezikorejských vztazích. Toto průlomové setkání mělo jistě i svůj vliv na to, že se stal prvním Korejcem, který získal Nobelovu cenu míru.

---

⁶⁶ Antiamericanism in Korea, Washington Times, 21. 8. 2001. Dostupné na: <http://times.hankooki.com/lpage/opinion/200212/kt2002120616370011550.htm>;

Kim Dae-jung Meets with US Deputy Secretary of State, People's Daily, 11 December 2002. Dostupné na: http://english.people.com.cn/200212/11/eng20021211_108274.shtml.

⁶⁷ Američtí vojáci na korejském území nepodléhají korejskému, ale americkému právu. Jednání o statutu těchto vojáků se vyostřila (mnoho demonstrací propukalo proti pobytu vojáků na území KR) po nehodě, která se stala 13. 6. 2002. Těžké americké armádní vozidlo v armádním prostoru přešlo dvě školačky Šim Mi-sun a Sin Hjo-son a americký vojenský soud zodpovědné vojáky zprostil viny.

⁶⁸ tzv. Sunshine policy, korejsky Hepit čongčček.

⁶⁹ Jak bylo dohodnuto v Základní dohodě z roku 1991, viz str. 20. Ovšem tuto verbální formulaci o podpoře stability na Korejském poloostrově prohlašovaly USA i KR velmi často.

⁷⁰ Např. spolupráce s firmou Hyundai, organizování výletů do Severokorejských Diamantových hor či spolupráce jihokorejských firem při vzniku industriálního parku v severokorejském Kesongu.

⁷¹ spojení by mohlo probíhat ve třech fázích – v 1. fázi by vznikla konfederace nezávislých států, kdy by se KLDK transformovala v tržní ekonomiku a v demokratický politický systém, v 2. fázi by došlo k vytvoření federativního státu s jednou federální vládou a se 2 samostatnými místními vládami. Konečné 3. stadium by znamenalo vznik jednoho státu, sjednocení v jeden národ, pod jednu vládu, kde by fungovaly demokratické principy a tržní hospodářství.

Sluneční politika byla do roku 2000 podporována i americkým prezidentem Billem Clintonem (1994-2000), který měl podobné názory na postup při jednání s KLDR. Avšak s nástupem nového amerického prezidenta George W. Bushe v lednu 2001 přišla i jiná zahraniční politika, která se (vzhledem k zájmům KR) lišila vůči KLDR svým tvrdším postojem.⁷² Po 11. 9. 2001 a označení KLDR ze strany USA za součást „osy zla“ vedlo k jasnému rozchodu přístupů ke KLDR ze strany USA a KR. Situace se uklidnila až po návštěvě prezidenta Bushe v Soulu v březnu 2002⁷³, kdy oficiálně podpořil Kim Te-džungovu Sluneční politiku. Hlavním důvodem byla snaha USA o udržení stability na Korejském poloostrově. Bush měl ale k této politice určité výhrady a oznámil, že USA budou jednat samostatně, budou-li ohroženy americké národní zájmy.

Ve vztahu ke KLDR však Kim Te-džung nepřestal zdůrazňovat důležitost pokračování čtyřstranných rozhovorů o mírové smlouvě a později podpořil i možnost šestistranných rozhovorů, kterých by se účastnilo i Rusko a Japonsko. Z tohoto rámce měla také vycházet nová koncepce bezpečnostní politiky v celém regionu severovýchodní Asie, která by přispěla ke snížení napětí v oblasti.

Exprezident No Mu-hjon (2002-2007) byl také dlouhodobým bojovníkem za svobodu a lidská práva během autoritářských režimů, později se stal právníkem v oblasti lidských práv. Během svého prezidentského období v roce 2004 No čelil procesu impeachmentu⁷⁴, ze kterého nakonec vyšel vítězně. Na domácí scéně se No snažil o ještě větší decentralizaci vlády, pokračoval ve snahách o reformy čebolů a celého ekonomického sektoru spolu s daňovým systémem.⁷⁵ Jeho administrativa byla také (jak se v KR bohužel stále zdá být obvyklé) poznamenána korupčními skandály a nejasnostmi ohledně financování prezidentské kampaně.

---

⁷² World Smiles, Pentagon Uneasy at Korea Breakthrough, by Jim Lobe, 16. 6. 2000. Dostupné na: www.hartford-hwp.com/archives/55a/115.html.

⁷³ Kvůli značným protiamerickým náladám se při této příležitosti konaly i mnohé demonstrace

⁷⁴ Čelil návrhu na odvolání ze své funkce kvůli zneužití pravomoci – dle parlamentu (kde měla tehdy většinu opozice Grand national party – Velká národní strana) prý prezident přestoupil volební zákon tím, že otevřeně podporoval „svou“ stranu – Uri party - ve volbách do Národního shromáždění. Výkon jeho prezidentské funkce mu byl pozastaven než ústavní soud 14. května 2004 rozhodl a vrátil No Mu-hjona do funkce prezidenta.

⁷⁵ Stejně jako za prezidenta Kim Te-džunga snahy o liberalizaci a otevření trhu nezůstaly bez protestů obchodníků a zemědělců.

Na mezinárodní scéně se No pokoušel také jednat o bezpečnostních závazcích USA v KR a byl také spojen s nepopulárním rozhodnutím vyslat vojenské jednotky do Iráku. Jeho popularita zpočátku utrpěla tzv. politikou „míru a prosperity“⁷⁶ vůči KLDR, která vzbuzovala rozporuplné názory v době, kdy KLDR prováděla testy raketových střel a jaderných zbraní.⁷⁷ Za vstřícný postoj ke KLDR byl kritizován svými oponenty, za vyslání jednotek do Iráku zase svými stoupenci⁷⁸ a země zůstávala i nadále rozdělena ohledně otázky účasti amerických jednotek na území KR.⁷⁹ V průběhu své prezidentské kampaně se No stavěl značně protiamericky, což také odpovídalo většinovému pohledu obyvatel KR, avšak v roce 2003 se setkal v Bílém domě s prezidentem Bushem, kde se snažil vylepšit svou „negativní“ image vůči USA. Právě vysláním vojenských jednotek do Iráku, a tím projevenou podporou vůči USA, se cítilo mnoho lidí podvedeno, i když No tuto akci vysvětloval jako misi k udržení míru⁸⁰ a jako „poděkování“ za to, že USA se angažují v řešení jaderné krize v KLDR. Mnohým oponentům a běžným občanům se tak No zdál jako pouhá loutka v rukou USA.

V otázce vztahu ke KLDR pokračovala komplikovaná situace, která započala již za předchozího prezidenta Kim Te-džunga, kdy spolu kolidovala smířlivá politika KR s více agresivnější a razantnější politikou USA.⁸¹ Avšak celé období Noovy vlády bylo v otázce vztahu ke KLDR poznamenáno řešením jaderného programu KLDR.⁸² Až ke konci roku 2007 se Noovi podařilo uskutečnit nejvýznamnější krok jeho funkčního období a opět prolomit vztahy s KLDR – došlo k setkání s Kim Čong-ilem. Jednalo se sice teprve o 2. setkání čelních představitelů KR a KLDR⁸³ od vzniku samostatných republik, ale bylo to opět významným symbolem pro další rozvoj korejsko-korejských vztahů. Tento summit se odehrál ve dnech 2 - 4. října 2007

---

⁷⁶ Tato politika navazovala na Sluneční politiku Kim Te-džunga, ale podle Noových kritiků právě chybělo prezidentu No Mu-hjonovi charisma a osobnost jeho předchůdce.

⁷⁷ Profile: Roh Moo-hyun, dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/asia-pacific/2535143.stm>.

⁷⁸ Kritika se ještě zостřila poté, co byl v Iráku unesen korejský občan Kim Sun-il.

⁷⁹ Tato problematika začala být aktuální již za prezidenta Kim Te-džunga. Převážně mladí lidé vnímají pobyt těchto amerických vojáků značně negativně, naopak starší lidé se k této otázce stavějí kladněji, protože zde převažuje dřívější nepřátelštější pohled na KLDR.

⁸⁰ Peacekeeping mission

⁸¹ USA se opakovaně stavěly proti ekonomické pomoci KR pro KLDR s tím, že je tak pouze posilována radikálnost a nabourávány strategie vyjednávání.

⁸² Viz kapitola 5 a dále.

⁸³ K prvnímu setkání došlo za prezidenta Kim Te-džunga v roce 2000.

v severokorejském hlavním městě Pchjongjangu.⁸⁴ Vyvrcholením tohoto summitu bylo podepsání společného osmibodového mírového prohlášení, tzv. „Deklarace o rozvoji vztahů, míru a prosperity mezi Severem a Jihem“⁸⁵, kde hlavními body tohoto dokumentu byla především ekonomická spolupráce a otázka uzavření míru, který by ukončil 55 let trvající de facto válečný stav.⁸⁶ Dalšími body bylo vyjádření snahy o pokračování ve vedení rozhovorů na vysoké úrovni, otázka obnovení vlakového spojení, silnic a leteckých spojů, rozvoj turismu v oblasti Diamantových hor těsně za hranicemi KLDŘ, rozvoj ekonomické spolupráce v průmyslové zóně v severokorejském městě Kesong⁸⁷ a i možnost vyslání společného družstva při zahajovacím ceremoniálu na letních olympijských hrách 2008 v Pekingu.⁸⁸ Problematika jaderného programu KLDŘ se do agendy korejského summitu nedostala údajně proto, že se projednávala v rámci mezinárodních šestistranných rozhovorů. Ovšem případné dlouhodobé dopady tohoto summitu, stejně jako předchozího setkání před 7 lety, lze jen stěží odhadovat. Spíše je na místě jistá opatrnost a nepodléhat přehnané euforii, jaká zavládla po prvním summitu. Dle mnohých pozorovatelů KLDŘ ke smíření mnoho chuti nemá a značná hospodářská pomoc stále neoslabila její vůli ke změně tuhého režimu.⁸⁹

Dle mého názoru je škoda, že k takovému významnému setkání došlo těsně před prezidentskými volbami a další jednání a kroky vůči KLDŘ budou opět pod taktovkou jiné administrativy, nyní pod vedením prezidenta I Mjong-paka, který se chopil úřadu 25. února 2008.

---

⁸⁴The Economist: The Koreas - Pyongyang or bust, 27. 9. 2007. Dostupné na: www.economist.com/displayStory.cfm?story_id=9867374, dále iDNES: Jihokorejský prezident přijel po 7 letech do KLDŘ, 2. 10. 2007. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/jihokorejsky-prezident-prijel-po-sedmi-letech-do-kldr-pf6-/zahranicni.asp?c=A071002_074848_zahranicni_tha.

⁸⁵ „Declaration on the Advancement of North-South Korean Relations, Peace and Prosperity“.

⁸⁶ Korejská válka byla ukončena pouze příměřím, nikoliv mírovou smlouvou. Otázku uzavření míru mezi KR a KLDŘ již v září na summitu APEC v Sydney nastínil i americký prezident G.W. Bush. Ten ovšem tento bod dal do vztahu se zrušením jaderného programu KLDŘ.

⁸⁷ Viz str. 51.

⁸⁸ FACTBOX - North, South Korea pledge peace, prosperity; 4. 10. 2007. Dostupné na: <http://uk.reuters.com/article/worldNews/idUKSEO16392220071004>

⁸⁹ The Economist: Korean summit - It'll cost you, 4. 10. 2007. Dostupné na: www.economist.com/displayStory.cfm?story_id=9897807

3.2 *Korejská lidově demokratické republika a její stručný historický vývoj po roce 1948*

3.2.1 **Vznik a vývoj Korejské lidově demokratické republiky**

Severní Korea⁹⁰, oficiálním názvem Korejská lidově demokratická republika, je relativně malý stát o rozloze cca 120 000 km², s převážně hornatým terénem, situovaný ve východní Asii, na severu Korejského poloostrova. KLDR má společnou hranici s Čínskou lidovou republikou (částečně tvořená řekou Amnok-korejsky/Jalu-čínsky a řekou Tuman), s Ruskou federací (cca 18 km – řekou Tuman) a na jihu tvoří hranici s Korejskou republikou “demilitarizovaná zóna” (DMZ). Populace KLDR údajně dosahuje cca 23 milionů obyvatel (přesné údaje nejsou známy⁹¹) a hlavním městem je Pchjongjang. Historie této jedné z nejtajemnějších a nejuzavřenější zemí s tvrdým komunistickým režimem se začala psát dnem jejího založení, tedy 9. září 1948. Stalo se tak po konci 2. světové války a s tím spojené japonské okupace, kdy byl Korejský poloostrov “dočasně” rozdělen podél 38. rovnoběžky a Korea měla být spravována společnou rusko-americkou komisí.⁹² Ovšem tato společná správa nebyla schopná dojít konsenzu, což vedlo k uspořádání oddělených voleb a vyhlášení dvou nezávislých států, kdy každý z nich prohlašoval, že pouze on představuje jedinou legitimní vládu nad celým poloostrovem. V duchu tohoto územního pojetí KLDR vyhlásila za své hlavní město Soul, i když se jím de facto stal Pchjongjang.

Než se zaměřím na další vývoj v KLDR, ráda bych uvedla několik vět o samotném Kim Il-songovi (v českém překladu často jako Kim Ir-sen, korejsky 김일성) či v KLDR běžněji o “Velkém vůdci”, který vytvořil tento zvláštní režim v KLDR. Kim Il-song se narodil jako Kim Song-džu pravděpodobně 15. dubna 1912 v rolnické vesnici Mangjongde poblíž

---

⁹⁰ Viz příloha č. 1.

⁹¹ Podrobnější statistické údaje viz Central Intelligence Agency – The world fact book – Korea, North. Dostupné na: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html.

⁹² Viz str. 8.

Pchjongjangu. Byl dvakrát ženatý⁹³ a s první ženou se mu také narodil nejstarší syn Kim Čong-il⁹⁴.

Kim Il-song se narodil rodičům Kim Hjong-džik a Kang Pan-sok za japonské okupace, stejně jako jeho dva mladší bratři, a rodina žila ve skromných poměrech. Jeho rodiče se údajně aktivně podíleli na protijaponském odboji a zřejmě od roku 1920 žili v Mandžusku.⁹⁵ Zde měl mladý Kim následně i příležitost seznámit se s marxismem-leninismem a následně se stalinistickým způsobem vlády. Studium na škole přerušil již ve 14 letech, po smrti svého otce, a v 17 letech se stal nejmladším členem tajné marxistické organizace, patřící pod Komunistickou asociaci mládeže Jižního Mandžuska, která byla záhy odhalena a Kim strávil několik měsíců ve vězení. V roce 1935 se stal členem Severovýchodní protijaponské spojené armády, která byla vedena komunistickou stranou Číny. V témže roce si také vzal jméno Kim Il-song, které bylo koncem války velmi známé, ovšem historici se domnívají, že Kim si pouze převzal jméno po mrtvém veliteli a známé skutky nevykonal on sám, nýbrž zesnulý velitel. V roce 1937 byl Kim pověřen vedením 6. divize armády, tj. několika set vojáků, kterým se dokonce jednou podařilo obsadit Japonci okupované město na korejských hranicích (což se později stalo v Kim Il-songových spisech symbolem jeho hrdinství). Koncem 40. let byl však kvůli tlaku ze strany japonské armády nucen s ostatními protijaponskými bojovníky uprchnout z Mandžuska do Sovětského svazu, kde se později stal důstojníkem Rudé armády (v letech 1941 – 45). Po konci 2. světové války byl přidělen k sovětským okupačním úřadům a v tomto strategicky důležitém postavení se vrátil do Koreje. Se značnou podporou ze strany SSSR se stal spoluzakladatelem Korejské strany práce, kde působil jako první tajemník, později jako její předseda a v únoru 1946 byl Sověty dosazen do funkce předsedy Prozatímního lidového výboru. Jednou z prvních věcí, kterou Kim udělal ve své funkci, bylo vytvoření Severokorejské lidové armády⁹⁶, kde jádro tvořili převážně jeho bývalí spolubojovníci proti Japonsku. Tato armáda

---

⁹³ S Kim Jong-suk, která však zemřela při porodu v roce 1949. V roce 1962 se znovu oženil s Kim Song-he

⁹⁴ 16. února 1942. Dalšími dětmi, které Kim měl, byly Kim Man-il - utopil se v dětském věku, Kim Kjong-džin, Kim Pjong-il a Kim Jong-il. Kromě výše uvedených dětí se předpokládá, že má Kim i několik dalších mimomanželských potomků.

⁹⁵ V tehdejší době byly často důvody k útěkům do Mandžuska mnohem prozaičtější než protijaponský odboj, a to snaha utéct před hladomory, které v této těžké době byly časté.

⁹⁶ North Korean People's Army (NKPA)

využívala sovětské poradce i vybavení ze SSSR (tanky, obrněné vozy, zbraně, aj.) a byla cvičena k „osvědčenému“ partyzánskému stylu boje. Protijaponské partyzánské hnutí a stalinismus měly tehdy v Koreji ideologicky mnoho společného, což se Kimovi v následujícím období podařilo efektivně skloubit. Také vlastenectví a komunismus se rozvíjely ve stejné době, a proto k sobě tyto tak odlišné proudy měly v KLTR přece jen velmi blízko (boj proti Japoncům – zároveň imperialismu), ačkoliv mezi jednotlivými skupinami panovalo v předválečném období značné nepřátelství.

3.2.2 KLTR ve 40. – 50. letech

Od roku 1945, kdy na území Severní Koreje vstoupila vojska SSSR, byla na celém území zavedena provizorní dočasná vláda s Prozatímním lidovým výborem (později jen Lidovým výborem). Tomuto výboru předsedal Kim Il-song, který se 9. září 1948 stal i předsedou vlády, která vznikla z tohoto výboru.⁹⁷ Tomu, že se Kim stal čelním představitelem KLTR, vděčil především podpoře ze strany Sovětského svazu. Avšak jedním z rysů Stalinyvy autokracie byla silná nedůvěra k národním komunistickým hnutím v zemích obsazených Sověty. Nejinak tomu bylo i v KLTR, ale to, že Kim prakticky neměl žádné spojení s předválečným komunistickým korejským hnutím představovalo pro SSSR značné pozitivum, neboť se zdálo, že Kim tak nemá vytvořenu žádnou základnu pro samostatné jednání a bude proto muset spolupracovat se Sověty v roli „podřízeného a poslušného klienta“.

V čele nové vlády, po ustavení KLTR, byly 2 strany – Demokratická fronta za znovusjednocení vlasti a komunistická Korejská strana práce⁹⁸, podporovaná sovětskou stranou, ve které byli převážně Korejci, kteří žili nějakou dobu buď v SSSR či Číně a měli zkušenosti s komunistickým režimem. Přes sovětskou podporu se Kim Il-songovi v té době ještě nepodařilo získat plnou politickou kontrolu. V Korejské straně práce, ke které se hlásil, existovaly 4 různé frakce, ze kterých jeho frakce byla z počátku ta nejméně početná. Předsedou strany byl tehdy Kim Du-pong a místopředsedy byli Kim Il-song a Džu Njong-ha, kdy

---

⁹⁷ Předsedou vlády byl do roku 1972, kdy se v prosinci 1972 stal prezidentem Korejské lidově demokratické republiky.

⁹⁸ Komunistická strana Koreje byla založena již v roce 1925, ovšem byla po 3 letech rozpuštěna kvůli vnitřním rozbrojům.

každý z nich náležel k odlišné frakci.⁹⁹ Také nekomunistické politické síly ještě existovaly v této rané fázi KLCDR, dvě nekomunistické strany – „Demokratická strana“ vedená zkušeným národním vůdcem Čo Man-šikem a strana „Čondoist Čongu“, které tvořily Demokratickou frontu.¹⁰⁰ Kim Il-song však postupně získával kontrolu ve straně, eliminoval své frakční nepřátele uvnitř strany a postupně vytlačoval nekomunistické strany z vlivu na rozhodování. Dne 30. června 1949 se Strana práce KLCDR spojila se Stranou práce KR, která v KR existovala (což byl i důsledek toho, že komunistická strana v KR byla velmi perzekuována a potírána) a byla vytvořena jednotná Korejská strana práce (dále jen KSP, KWP¹⁰¹) se základnou v Pchjongjangu. Kim Il-song se stal předsedou Ústředního výboru KSP¹⁰², místopředsedou se stal dlouholetý komunista Pak Hon-jong.

Kimova vláda se po roce 1948 vydala směrem k vytvoření politického systému, který byl podobný sovětskému modelu - monopol moci držela v rukou KSP a základem byla centrálně řízená ekonomika. Vzhledem k tomu, že většina průmyslu či průmyslové výroby byla za okupace a za 2. světové války vybudována Japonci a vlastníky byli Japonci či kolaboranti, došlo po konci války ke znárodnění tohoto majetku a pod státní kontrolou tak bylo v roce 1946 více jak 70% průmyslu. Do roku 1949 toto procento vzrostlo až na 90% a de facto veškerá výroba, ekonomika a domácí i mezinárodní obchod byly řízeny státem.

V zemědělství probíhalo združstevňování o něco pomaleji. Prvním krokem byla reforma z roku 1946 tzv. „půda zemědělcům“, kdy se značné množství zemědělské půdy rozdělilo mezi bezzemky, kteří zůstali po válce bez půdy. V roce 1954 byla provedena částečná kolektivizace (do menších družstev) a v období do konce roku 1958 byli zemědělci „sdruženi“ do větších kolektivních výrobních zemědělských družstev.

---

⁹⁹ Lee, Chong-Sik: Politics in North Korea: Pre-Korean War Stage. The China Quarterly, č. 14 (duben - červen, 1963), str. 3-16. Dostupné na: www.jstor.org/pss/651339

¹⁰⁰ avšak běžnější bylo, že lidé, sympatizující s demokratickým režimem utíkali do KR, kde ovšem narazili také na přísný autoritářský režim pod vedením I Sung-mana.

¹⁰¹ Korean Worker's party

¹⁰² později i předsedou Vojenského výboru KSP (1950)

Po ustavení dvou samostatných republik na Korejském poloostrově, Kim Il-song nepřestal usilovat o Sovětskou a Čínskou podporu pro opětovné sjednocení poloostrova silou. Stažení amerických vojsk v červnu 1949 akorát zvýšilo motivaci KLDL k tomuto záměru.

Stalin zpočátku odmítl Kimovu žádost, ale po vítězství komunistické strany v Číně a vyvinutí jaderné zbraně v SSSR, znovu zvážil Kimovu žádost a v roce 1950 se Stalin k možnosti útoku na Jih vyjádřil kladně, avšak jen v omezené míře. Sovětská strana poskytla podporu ve formě poradců, kteří pomáhali s plánováním vojenských operací a výcvikem vojáků i elitních jednotek. Stalin však jasně deklaroval, že se chce vyhnout přímé konfrontaci s USA o korejské území a neposkytne žádné vojenské jednotky SSSR, pokud nebude KLDL napadena. Korejská válka tak měla dostat podobu čistě občanské války mezi dvěma rozdílnými režimy.¹⁰³ Ani Čína se nestavila ke Kimovu záměru o spojení země příliš vstřícně a neposkytla KLDL přímou vojenskou podporu do té doby, než se jednotky OSN dostaly ke hraniční řece Jalu.

Již téměř rok před vypuknutím samotné války probíhaly potyčky na území podél 38. rovnoběžky a 25. června 1950 nakonec severokorejské jednotky překročily tuto mezní rovnoběžku. O průběhu Korejské války bylo stručně pojednáno výše v kapitole 2.1. Po dlouhých jednáních byla válka ukončena podpisem Dohody o příměří v Pchanmundžomu dne 27. 7. 1953, mezi KR a KLDL byla vytvořena kolem 38. rovnoběžky, tzv. "Demilitarizovaná zóna" a zároveň území nikoho, které je pečlivě z obou stran střeženo.¹⁰⁴ Dohoda také stanovila podmínky činnosti Vojenské komise pro příměří, Repatriační komise neutrálních států a Dozorčí komise neutrálních států (složené z Polska Československa, Švýcarska a Švédska).¹⁰⁵

Korejská válka zničila již tak slabou jednotu mezi příslušníky korejské komunistické elity a uspíšil se tak boj mezi jejími skupinami. Po válce Kim Il-song upevnil svou moc díky oddané armádě, která ho velmi respektovala a podporovala pro jeho zásluhy v boji a pevný odpor proti Japonské okupaci.

---

¹⁰³ Bruce Cumings, *Korea's Place in the Sun: A Modern History*, W. W. Norton & Co., 1998.

¹⁰⁴ Dnes je DMZ de facto největší přírodní rezervací pro zvířata, protože je toto území bez výraznějších zásahů člověka.

¹⁰⁵ Jejíž činnost byla definitivně ukončena ze strany KLDL v roce 1995, po rozdělení ČSFR v roce 1993 KDLR vypověděla českou delegaci z Dozorčí komise neutrálních států.

Kimův hlavní protivník, místopředseda a ministr zahraničních věcí KILDR Pak Hon-jong, byl krátce po podepsání příměří obviněn z toho, že nedokázal zajistit patřičnou podporu obyvatel Jižní Koreje pro Severní Koreu v průběhu Korejské války a tudíž z vlastizrady a přidána k tomu byla ještě špionáž. Ve zinscenovaném procesu byl v roce 1955 odsouzen a zřejmě popraven. Toto byl jeden z prvních případů čistek, které v hojném množství následovaly po konci Korejské války, ale i v pozdějších dobách a značně posilovaly Kimovo postavení a moc. Většina levicově smýšlejících Korejců, kteří v letech 1945 – 1953 utekli z Jihu na Sever, byli po konci války obviněni ze špionáže či jiných zločinů, uvězněni či deportováni do pracovních táborů. Také politikové z jiných stran, kteří by mohli znamenat potenciální ohrožení pro pozici Kim Il-songa, byli odstraňováni - např. v roce 1956 proběhla čistka kádrů KSP z tzv. „pro-čínské“ a „pro-sovětské“ frakce.

Po konci války byl zahájen první 3letý ekonomický plán (na roky 1954 – 56), který měl přispět k nápravě škod způsobených válkou¹⁰⁶ a vrátit hospodářský a průmyslový rozvoj minimálně do předválečného stavu. Po tomto tříletém plánu následoval pětiletý plán (1957-61) a další sedmileté plány (na léta 1961-67, atd.) - poslední plán skončil v roce 1993 jeho nesplněním.¹⁰⁷

V roce 1955 vydal Kim Il-song svou zásadní stať „O odstranění dogmatismu a formalismu a upevnění zásady čučche v ideologické práci“, kde je poprvé podrobněji formulován princip „čučche“, což znamená „spoléhání se na vlastní síly“ či „sebedůvěra“. Tato ideologie se stala klíčovou pro celý další vývoj v KILDR, když byla v roce 1957 přijata ÚV KSP jako základní politický princip, který nahradil dřívější vzor marxismu-leninismu a v roce 1968 přijal ÚV KSP Kimovu ideologii čučche za ideologii strany. Cílem čučche bylo a je vytvořit dostatečně silnou, na nikom nezávislou Severní Koreu, která by tak byla schopná čelit jakékoliv invazi či útoku ze strany „kapitalistického Západu“. Pod touto ideologií bylo podporováno využívání domácích zdrojů a technologií místo závislosti na zahraničí (což se v dnešní době jeví zcela

---

¹⁰⁶ Škody a poničení země, spojené s následnými ekonomickými a hospodářskými problémy byly dávány za vinu USA, kvůli bombovým útokům OSN na území KILDR během války.

¹⁰⁷ Měl následovat 3letý program ekonomického přizpůsobování, kde měl být kladen důraz na zemědělství, lehký průmysl a obchod, ale po neúspěšném ukončení tohoto programu již nebyl v roce 1997 vyhlášen další hospodářský plán a hospodářství tak zůstalo prakticky bez mechanismu centrálního plánování, krátkodobé či střednědobé plány se navrhují ad hoc.

opačně). K podpoře této ideologie byly z počátku organizovány masové kampaně, které měly posílit zemi ekonomicky, vojensky i kulturně a podpořit tak soudržnost všech obyvatel Severní Koreje.¹⁰⁸

Hospodářské plány, které byly zahájeny v roce 1954, ve svém počátku opravdu přispěly k obnově a růstu hospodářství, průmyslu a i ke postupnému rozvoji infrastruktury KLDŘ.¹⁰⁹ Podobně jako v jiných komunistických státech se i Severní Korea zaměřila především na rozvoj těžkého průmyslu, vojenského průmyslu a výroba spotřebního zboží byla opomíjena. Podíl průmyslové výroby na ekonomice vzrostl ze 47% v roce 1946 na 70% v roce 1959, kde největší podíl tvořila hutní výroba a těžké strojírenství.¹¹⁰ Do roku 1958 byla severokorejská ekonomika z převážné části nezávislá na zahraniční pomoci a podle srovnání životního standardu i koncem 50. let a v 60. letech dokonce předstihla životní úroveň obyvatel KR. KLDŘ se vyšplhala až na post 2. nejindustrializovanější země z oblasti východní Asie, hned po Japonsku. Přestože KLDŘ trpěla mnohými nedostatky vnitřního trhu, jako např. omezená produkce spotřebního zboží a širší nabídky jeho sortimentu, mnoho zemí třetího světa považovalo severokorejský systém za alternativu ke kapitalistickému systému. Díky zásadním změnám v ekonomice v počátečním období KLDŘ, kdy se ještě plně neprojevovaly negativní dopady centrálního plánování, měli obyvatelé Severní Koreje lepší dostupnost k potravinám (alespoň v městských oblastech), lepší úroveň bydlení i přístup k bezplatné zdravotní péči v porovnání se sousední ČLR a KR.¹¹¹ Přesto však obyvatelé žili pod přísnou pracovní disciplínou a stálým tlakem na vyšší produktivitu práce v továrnách i v zemědělských družstvech.

3.2.3 KLDŘ ve 60. – 70. letech

V roce 1960 Kim Il-song zavedl „unikátní“ způsob ekonomického řízení vesnice, který se jmenoval „styl práce Čchongsanni“ (pojmenováno podle

---

¹⁰⁸ Bruce Cumings, *North Korea: Another Country*, New Press, 2004, str. 28.

¹⁰⁹ Solidní základy průmyslové výroby a infrastruktura byly z velké části vybudována již za Japonské okupace, stejně jako mnoho továren či elektráren, které byly na území Koreje přesunuty po zahájení bombardování Japonska za 2. světové války.

¹¹⁰ Zvýšená výroba traktorů a další zemědělských strojů přispěl v té době i ke zvýšení zemědělské produkce.

¹¹¹ Bruce Cumings, *North Korea: Another Country*, New Press, 2004, str. 89

obce poblíž Pchjongjangu), kdy tato metoda kladla důraz na to, aby straniční funkcionáři přísně dohlíželi na činnost v místních podmínkách a aby byly plněny stanovené výrobní úkoly. Metoda Čchongsanni navazovala na mobilizační kampaň – hnutí Čchollima¹¹² z konce roku 1958, které mělo za cíl zvýšit výrobu ve všech důležitých oblastech ekonomiky a ve svém nejintenzivnějším období v letech 1958 – 1962 připomínalo čínský „Velký skok vpřed“, který začal v květnu 1958. Metoda Čchongsanni, která měla z počátku sloužit jako vodítko k řízení zemědělských závodů, se nakonec rozšířila i na ostatní odvětví včetně strany a byrokracie, což bylo následně zakotveno v ústavě z roku 1972. V prosinci 1960 byla vyhlášena další politická kampaň k podpoře hlavního hnutí Čchollima, a to „pracovní systém Tean“, který se stal normou činnosti pro všechny průmyslové závody. Řízení továren a podniků tím přestalo podléhat jednotlivým ředitelům, ale podléhalo stranickému politickému výboru příslušného závodu. Kim také v prosinci 1962 prosadil linii „Souběžného důrazu“, která znamenala, že země bude klást stejný důraz jak na hospodářský rozvoj, tak i na vojenskou připravenost, aby tím byla podpořena hospodářská i vojenská nezávislost.

Na mezinárodním poli KLDŘ uzavřela v roce 1961 smlouvy se SSSR a následně s ČLR o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, ale pozice Severní Koreje se později zkomplikovala čínsko-sovětskou roztržkou.¹¹³ Vztahy mezi KLDŘ a SSSR se zhoršily poté, co SSSR označil KLDŘ za přívržence ČLR a v letech 1961 – 65 tak došlo k otevřenému rozkolu s Moskvou.¹¹⁴ Faktem bylo, že Kim doufal, že z této roztržky vytěží co nejvíce

---

¹¹² Pojmenována po korejské lidové představě okřídleného koně, který dokáže urazit velké vzdálenosti, doslova 1000 li – (korejská délková jednotka).

¹¹³ Vztahy mezi Čínou a SSSR byly střídavé po celá 50. léta a k jejich výraznějšímu zlepšení došlo až s M. Gorbačovem v čele SSSR. Sovětsko-čínská roztržka se datuje mezi léty 1958 – 69 a začala spory o termínech a podmínkách sovětské pomoci Číně a byla v podstatě výrazem sporných koncepcí bezpečnosti, ideologických postojů (Čína odsuzovala Chruščovovu kritiku Stalina kultu osobnosti) a státních zájmů. V průběhu let 1959 – 1961 ČLR odmítala tradiční vedoucí postavení SSSR v mezinárodním komunistickém hnutí a stavěla se za nezávislost jednotlivých komunistických stran. Čína také odmítala teorii mírového soužití se Západem a byla pro důsledný protiiimperalistický a protiamerický boj. KLDŘ se přikláněla více k tomuto čínskému pojetí a v roce 1962 se KLDŘ již déle nemohla stavět nestranně, když SSSR vyzvala zahraniční komunistické strany, aby uznaly sovětské vedení mezinárodního komunistického hnutí. Vztah se SSSR se zlepšil až v roce 1965 s vypuknutím Velké proletářské kulturní revoluce v Číně, s čímž se naopak zhoršily vztahy mezi KLDŘ a ČLR.

¹¹⁴ KLDŘ byla značně zklamána zahraniční politikou SSSR, zvláště stažením raket z Kuby v říjnu 1962 a přidalo další podnět k prosazování nezávislé zahraniční politiky. Ačkoliv Sovětský svaz vyvíjel na KLDŘ v tomto období značný hospodářský a politický tlak, nikdy se

pro svou nezávislou politiku. Avšak výsledkem byl značný pokles sovětské materiální i finanční podpory, která jen těžko mohla být nahrazena méně rozvinutou čínskou podporou. Ve skutečnosti Kimova podpora pro Maovu politiku byla jen částečná - na jedné straně podporoval čínskou politiku jako „Velký skok vpřed“, avšak na druhé straně např. kulturní revoluci považoval za nebezpečnou a destabilizující a veřejně odsuzoval čínský revizionismus. V tomto ohledu Kim ukázal odhodlání vést svou politiku nezávislou cestou v takové míře, jak jen to bude možné. Koncem 60. let se tak KLTR definitivně přestala ztotožňovat se Sovětským svazem a zaujala v socialistickém bloku nezávislé (politické) postavení. Ale pro svou neschopnost si vytvořit dostatečnou základnu pro vlastní ekonomickou a hospodářskou nezávislost a soběstačnost, zůstávala KLTR v závislé pozici na podpoře ze strany SSSR a ČLR.¹¹⁵

V polovině 60. let byl také Kim zaujat snahou Ho Či Mina sjednotit Vietnam silou - partyzánskou válkou (která měla začít teroristickými útoky na Jihu a jinými diverzními aktivitami) a zvažoval, zda by podobný postup nešel uplatnit i na Korejském poloostrově. Na zasedání nejvyššího lidového shromáždění v prosinci 1967 proto Kim zdůraznil nutnost revolučního osvobození Korejské republiky. Tyto snahy v té době vyvrcholily plánovaným útokem severokorejského komanda na Modrý dům¹¹⁶ a neúspěšným atentátem na prezidenta KR Pak Čong-huiho v lednu 1968. Druhý neúspěšný pokus byl učiněn v srpnu 1974, zahynula však při něm Pakova žena.¹¹⁷

3.2.3.1 Ekonomický pokles

70. léta se bohužel pro KLTR nesla ve znamení značného ekonomického poklesu, který se do současné doby nepodařilo uspokojivě zastavit či zvrátit. V prosinci roku 1972 Kim vyhlásil novou „socialistickou ústavu“, která zahrnovala vytvoření funkce prezidenta s velmi širokými pravomocemi

---

v něm neprojevil náznak hrozby. Naopak, KLTR v tomto období, v létě 1961- uzavřela smlouvy s Čínou i SSSR o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci.

¹¹⁵ Vztahy se SSSR v následujících 70. letech zůstávaly chladné, ale korektní. S Čínou naopak byla 70. léta ve znamení vřelých vztahů.

¹¹⁶ Korejsky Čchongwade - sídlo prezidenta Korejské republiky.

¹¹⁷ Nakonec byl Pak zabit v listopadu 1979 šéfem Korejské centrální výzvědné služby (Korean Central Intelligence Services-KCIA) při večeři ve svém sídle – Modrém domě.

a poradního orgánu v podobě ústředního lidového výboru¹¹⁸. Vytvoření těchto dvou institucí fakticky oslabilo úlohu Nejvyššího lidového shromáždění jako nejvyššího zákonodárského a poradního orgánu, ale i Administrativní rady jako hlavního orgánu správního. Podstatným a základním prvkem této ústavy však bylo, že přijaté změny posilovaly postavení KSP i její pronikání do celého procesu vládnutí. Dle této nové ústavy byl Kim záhy zvolen prezidentem KJDR a již v této době začal uvažovat o následnictví svého syna, přičemž na něj delegoval určité pravomoci (v roce 1974 byl Kim Čong-il zvolen ÚV KSP řádným členem politbyra a tajemníkem ÚV)¹¹⁹ a na 6. sjezdu Korejské strany práce v roce 1980 veřejně svého syna označil za svého nástupce.¹²⁰

V 70. letech se však začaly výrazněji projevovat vzrůstající potíže v ekonomice a ideologie čučche začala odhalovat své slabé stránky. Rozhodnutí, zaměřit se v hospodářství především na těžký a důlní průmysl a na vojenskou oblast, se začalo projevovat jako pro ekonomiku ne příliš šťastným politickým rozhodnutím a jako velmi krátkozraké se ukázalo přehlížet zemědělství a lehký průmysl.¹²¹ Snahy o jakýkoliv hospodářský rozvoj narážely na autokratický režim, který fakticky zabraňoval vytváření mnoha klíčových podmínek ekonomické a společenské modernizace. Stejně jako snahy o moderní a efektivní ozbrojené síly narážely na druhé straně na neefektivní, centralizovanou strukturu vedení. Centralizované řízení ekonomiky vytvářelo chronické nedostatky v dodávkách elektřiny, paliva a surovin.

Radikální změna ceny ropy, způsobená 1. a 2. ropným šokem¹²², začala severokorejskou ekonomiku v tomto období značně zatěžovat. To vedlo

---

¹¹⁸ Složeného z vysokých stranických kádrů a vládních funkcionářů

¹¹⁹ Kim Čong-ilův mladší bratr Kim Jong-džu byl zvolen místopředsedou vlády.

¹²⁰ Kim Čong-il byl také v roce 1990 zvolen místopředsedou Výboru národní obrany, v roce 1991 se stává vrchním velitelem Korejské lidové armády. Tato dlouhodobá příprava politického následnictví byla zvláštním rysem KJDR, která však nijak neoslabovala základní charakter jejího vedení, tj. osobní autokracii, která se opírá o přehnaný kult osobnosti podle stalinského vzoru.

¹²¹ KJDR je celkem bohatá na nerostné suroviny, ale problém tkví ve zastaralé a neefektivní technologii jejich těžby a zejména v procesu jejich následného zpracování. Proto se KJDR zaměřuje než na zpracovávání, tak na jejich export v hrubém stavu, čímž samozřejmě klesá zisk z jejich prodeje.

¹²² 1. ropný šok - se označuje snížení těžby ropy OPECem (Organizace zemí vyvážející ropu) v roce 1973 a následné drastické zvýšení cen ropy zasáhlo i mnoho jiných ekonomik. 2. ropný šok – rok 1979, ve kterém po Íránské revoluci došlo ke značnému zvýšení ceny ropy a Írán začal vyvážet méně ropy. Ceny se tehdy zvýšily hlavně kvůli panice a ne kvůli skutečné situaci (ostatní země OPEC zvýšily svou těžbu, aby byl výkyv v těžbě Íránu dorovnán).

k zadlužování státu a bylo zřejmé, že bez nějaké ekonomické změny či reformy se podaří severokorejské hospodářství a ekonomiku jen těžko oživit a zabránit dalším poklesům. Kim dokonce v roce 1975 jednal v Pekingu s Mao Ce-tungem a Teng Siao-pchingem o ekonomické pomoci či o možném způsobu reformy dle čínského vzoru, které by mohly pomoci KLDR, ale nebylo dosaženo žádného pozitivního výsledku jednání. Snaha spoléhat se jen na sebe a své vlastní zdroje, nepřátelství vůči „imperialismu“ a celková uzavřenost severokorejského režimu převládly a jen dále ztěžovaly nepříznivou ekonomickou situaci KLDR, bránily v rozvoji mezinárodního obchodu a s tím i spojeným růstem příjmů země. Malé množství vývozních komodit a nedostatečný přísun kapitálu pro udržení chodu neefektivního průmyslu kompenzovala KLDR vydatnými půjčkami jak od SSSR, tak od ČLR či jiných spřízněných zemí.¹²³ Tyto peníze byly však následně z velké části investovány do armády, protože si KLDR chtěla zachovat co nejvíce nezávislosti jak na SSSR, tak na ČLR a přitom být schopna čelit jakékoli hrozbě útoku (dle KLDR hlavně ze strany USA, především kvůli přítomnosti amerických vojáků na území KR).

Menší část vypůjčených peněz rovněž plynula do nákupu vyspělé západní technologie (zvláště v letech 1972 – 74) do průmyslového sektoru s tím, že se tím vyřeší problém snižující se produkce. Byla nakoupena např. zařízení pro těžební průmysl, kdy Kim doufal, že zemi poplynou zisky z prodeje nerostů na mezinárodním trhu. Ovšem zanedlouho po těchto investicích značně klesly ceny nerostů a KLDR tak zůstala bez navrácení investic pouze v dluzích. KLDR se v podstatě pokoušela naroubovat řadu západních průmyslových projektů na existující primitivní ekonomickou strukturu, ale bez odpovídajícího přizpůsobení infrastruktury a bez patřičné úrovně technických znalostí. Moderní přístroje samy o sobě v celkově neefektivním centrálně řízeném plánování mnoho změn a vytoužené efektivity přinést nemohly. Zadlužená KLDR nebyla schopná jak splácet půjčky, tak i nadále poskytovat, do té doby celkem uspokojivý, životní standard svým obyvatelům. Naděje na zlepšení situace však byly v nedohlednu.¹²⁴

---

¹²³ KLDR se v roce 1975 připojila k Hnutí nezúčastněných států

¹²⁴ Amnesty International Report 2003: Korea (Democratic People's Republic of). Dostupné na: <http://web.amnesty.org/report2003/Prk-summary-eng>

3.2.4 KLDL v 80. – 90. letech

Dopady centrálně plánované ekonomiky a vývoj hospodářství zaměřeného na těžký průmysl dosáhl hranic svého potenciálu, i když režim stále prohlašoval, že je ekonomika plně výkonná. Technologie výroby byly díky nedostatečným financím zastaralé a KLDL se propadla pod celosvětový hospodářský průměr (např. v polovině 70. let Korejská republika vstoupili do nové fáze technologického a ekonomického vývoje - upouštěla od dřívějšího stylu ekonomiky založené na těžkém průmyslu). Jen zbrojní průmysl byl oproti jiným odvětvím celkem moderní, neboť do něj směřovala valná část veškerých investic a modernější výzbroj zajišťovaly také SSSR a ČLR.

Kim Il-song, který stále pokračoval ve svém nastavení režimu, nebyl schopen efektivně reagovat na ekonomický a hospodářský progres v sousedních státech, což znamenalo výrazný domácí hospodářský pokles, který začínal pomalu i podkopávat legitimitu vlastního režimu KLDL. Vzhledem k tomu, že se již dříve v KLDL nepodařilo provést tržně-ekonomické reformy, dle vzoru čínského politika a reformátora Teng Siao-pchinga¹²⁵, rozhodl se Kim vytrvat ve své ideologii a zachovat její "čistotu". Tím se ovšem KLDL ještě více odizolovala od okolních zemí a např. pro ČLR, po jejích ekonomických reformách a zavádění „socialistické tržní ekonomiky“, se stala KLDL nepřilíš zajímavým obchodním partnerem. K ochlazení vzájemných vztahů došlo i s podepsáním čínsko-japonské a čínsko-americké dohody¹²⁶, i když z pragmatických důvodů byly vztahy s Čínou záhy opět normalizovány. Zlepšení vztahů se SSSR v tehdejší době poskytlo KLDL možnost nepouštět se do nutných ekonomických reforem a využít ekonomické podpory ze strany SSSR (ovšem jen na několik let – do rozpadu SSSR). Avšak pro budoucí vývoj KLDL a její ekonomiku tento krok nebyl šťastný. KLDL se sice mohla dál vyhýbat většímu kontaktu s „kapitalistickými ekonomikami“, ale tím se i nadále uzavírala před mezinárodním trhem (a tím i přísunu kapitálu či

¹²⁵ * 22. srpna 1904 – † 19. února 1997, od konce 70. let prosazoval strategii „socialistické tržní ekonomiky“ a otevřel Čínu světovému trhu.

¹²⁶ v letech 1978 – 1979

investic) a nakonec, přes svou nelibost k RVHP, jí jako obchodní partneri zůstaly převážně tyto země¹²⁷ (kdy bylo např. dováženo i zboží z tehdejšího Československa – např. tramvajové vozy).

Stálý úpadek průmyslové produkce a ekonomického vývoje motivoval KLDR počátkem 80. let k tomu, aby přiměla SSSR a ČLR k podepsání pětiletých obchodních dohod, což alespoň trochu přispělo ke vzpamatování se z vážného obchodního poklesu, avšak nikterak výrazně (obchodní deficit v roce 1983 byl přes 551 milionů USD). Pro KLDR bylo zásadní právě obnovení přátelských vztahů se Sovětským svazem (zvláště v oblasti ekonomické podpory), protože obě strany začínaly pociťovat obavy z rýsující se protisovětské osy Japonska, Číny a USA. V tomto období KLDR také vypršela většina lhůt pro splacení svých mezinárodních dluhů, ale vzhledem k nelehké finanční situaci se KLDR rozhodla pro nesplacení svých dluhů, což mělo do budoucna velmi negativní dopad. Nadále hodlal KLDR dobrovolně jen málokdo finančně podpořit a dříve avizovaná snaha o soběstačnost již nyní nebyla věcí volby, nýbrž nutností. Jak také dosáhnout změny na základě dogmatické ideologie a působení stárnoucích kádrů v neměnicí se soustavě státních a stranických institucí?

Do ještě větší mezinárodní izolace se KLDR dostala poté, co severokorejské komando provedlo pumový útok na prezidenta KR Čon Du-hwana v Rangúnu, Barmě, při kterém prezident přežil, ale zahynulo 17 členů z jeho doprovodu¹²⁸ a po bombovém útoku na letadlo jihokorejské společnosti v roce 1987.

Období 90. let bylo i pro KLDR hlavně ve znamení rozpadu Sovětského svazu, jednoho z podstatných a klíčových partnerů pro KLDR, a sovětských satelitů ve střední a východní Evropě, což KLDR označila za neschopnost rozvíjet vlastní socialismus a přílišnou závislost na bývalém SSSR. KLDR tak přišla o značnou část hospodářské pomoci ze strany Sovětského svazu. Pouze Čína zůstala posledním velkým ochráncem Pchjongjangu a pro KLDR podporou, která však začínala mít pro KLDR vady v tom, že ČLR začala rozšiřovat své mezinárodní styky v zájmu, svého ekonomického rozvoje

---

¹²⁷ Kvůli vlastní neschopnosti obchodovat na náročnějších trzích byla KLDR stále více připoutávána k vnitřnímu obchodu komunistického bloku.

¹²⁸ Důvodem údajně bylo odhodlání KLDR zabránit Čon Du-hwanovi v konsolidaci moci, tak jak se podařilo jeho předchůdci.

s Japonskem, USA, což vyžadovalo i následné urovnání vztahů s KR.¹²⁹ *Spolu s ekonomickými sankcemi ze strany USA, které KLDR zasáhly kvůli její jaderné otázce (viz kapitola 5), se hospodářská situace KLDR nadále jen zhoršovala.*

Vedení KLDR však nadále trvalo na své „osvědčené“ ideologii čučche, zdůrazňovalo svou metodu Čchongsanni a pracovní systém Tean, v politbyru byli nadále povyšováni stárnoucí příslušníci partyzánské generace a v letech 1987 – 1991 nebyl členem politbyra nikdo z Kim Čong-ilovy poválečné generace.

Rok 1991 byl pro KLDR vyznaný v tom, že v prosinci vyvrcholily rozhovory mezi KLDR a KR na úrovni premiérů uzavřením dohody o usmíření, neútočení, výměně a spolupráci mezi Severem a Jihem. Tato dohoda vytvořila rámec jednání o mnoha sporných záležitostech, zejména vojenských. V květnu 1991 také KLDR ustoupila od jednoho ze svých dlouhodobých principů a přistoupila na oddělený vstup obou Korejí do OSN.¹³⁰ USA, Japonsko i KR se již dlouhá léta pokoušely vymanit KLDR z její izolace a vtáhnout ji do dialogu, který by mohl mít, jak doufaly, pozitivní vliv na vývoj uvnitř KLDR i na její realističtější vnímání mezinárodních trendů.

Kim Il-song však zemřel uprostřed mezinárodní krize vyvolané programem jaderných zbraní KLDR dne 8. července 1994, údajně na infarkt. Kim Čong-il¹³¹ v té době zastával již klíčové funkce a svého otce nahradil po 3 letech smutku (kdy KLDR neměla ani prezidenta, ani generálního tajemníka strany), v roce 1997, na pozici generálního tajemníka Korejské strany práce.¹³² Kim se také stal předsedou Výboru národní obrany, který je popisován jako „nejvyšší správní autorita“ a tím se de facto stal hlavou státu.¹³³ To, že

---

¹²⁹ ČLR navázala diplomatické vztahy s KR v roce 1992.

¹³⁰ Stalo se tak 17. 9. 1991. KLDR byla přijata jako 160. a KR jako 161. člen OSN.

¹³¹ Od konce 80. a počátku 90. let kult Kim Čong-ilovy osobnosti sílil. Média ho líčila jako člověka stojícího v centru kulturního a uměleckého života i vzdělávacího systému, jako starostlivého vůdce, který se zajímá o problémy národa. Kim Čong-il je také znám svou oblibou kinematografie a zejména severokorejských hereček, se kterými měl i mnoho „románků“. Jedna z nich, Sung Hje-nim, porodila Kimovi i jeho nejstaršího syna – Kim Jong-nama.

¹³² Jednalo se pouze o symbolický krok, protože vykonával v zemi absolutní moc od otcovy smrti.

¹³³ Prezidentský post zůstal neobsazen a Kim Il-sung byl označen za věčného prezidenta, tzv. Eternal President of the Republic

v budoucnu nahradí Kim Il-songa právě jeho syn Kim Čong-il bylo rozhodnuto již v 70. letech s podporou stranického aparátu a Kim mladší se od té doby začal aktivně politicky angažovat po boku svého otce. V roce 1998 Nejvyšší lidové shromáždění přijalo značné změny v ústavě, respektive byla vytvořena nová „Kim Il-songova ústava“. Do funkce předsedy Výboru národní obrany byl opět potvrzen Kim Čong-il a dlouholetý ministr zahraničí Kim Jong-nam se stal předsedou Nejvyššího lidového shromáždění a ceremoniální hlavou KLCDR.

Ve způsobu vedení země se však Kim mladší od Kima staršího nijak nelišil¹³⁴, členové politbyra zůstali stejní a žádné změny či oživení, ve které se doufalo, nenastalo - ekonomika stále stagnovala a životní úroveň klesala. Po tříletém smutku, kdy se Kim mladší chopil moci, vládl již v zemi vážný hospodářský zmatek. Mezi léty 1995-1999 zasáhly zemi jak kruté povodně, tak veliká sucha spojená s neúrodou, což zapříčinilo těžké hladomory, které si vyžádaly dle odhadů 2 - 3 miliony obětí.¹³⁵ Vzhledem k ekonomické a hospodářské situaci KLCDR nebyla schopna situaci zvládat, a tak se stala ve velké míře závislá na humanitární pomoci (zvláště potravinové) ze zahraničí. Neefektivní severokorejský „stalinistický styl“ kolektivního zemědělství¹³⁶ nikterak nepřispíval ke zlepšení situace v potravinové otázce. Problémy s potravinami se postupně spojovaly s dalšími problémy vnějších vztahů KLCDR, protože Severní Korea podmiňovala jakékoliv politické rozhovory dodávkami potravin. Naopak partneři KLCDR vyžadovali jako podmínku dodávek potravin politické ústupky. V KLCDR však chybí potřebné investice na modernizaci továren či nákupu modernějších strojů, zvláště když dle odhadů je více jak ¼ HNP¹³⁷ určena na rozvoj zbrojního průmyslu a armádu¹³⁸, zatímco základní potřeby občanů a infrastruktura státu jsou nadále opomíjeny. Dle Kim Čong-ila je však

---

¹³⁴ bylo zajímavé, až do jaké míry se Kim mladší dokázal ztotožnit s partyzánskou generací, ze které vycházel jeho otec a téměř všichni členové politbyra. Generační výměna v tomto orgánu se tedy neuskutečnila a zůstala v něm stále stejná garda stárnoucích funkcionářů.

¹³⁵ ovšem dle oficiálních údajů se hladomory dotkly pouze cca 200.000 obyvatel.

¹³⁶ zvláště když zemědělské půdy je pouze cca 22% povrchu KLCDR a převládá hornatý terén, je nutné využívat zemědělskou půdu co nejefektivněji.

¹³⁷ Odhady z roku 2007 uvádějí HDP cca 40 miliard dolarů (91. místo), což činí 1900 dolarů a hlavu (147. místo ve světovém srovnání). Dostupné na:

www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html

¹³⁸ většina mužů ve věku 18-30 jsou ve vojenské službě (ta může však trvat i do věku 49 let).

stále ze všeho nejvíce nutné „vyvarovat se revizionizmu a reforem“.¹³⁹ V další kapitole si nyní přiblížíme situaci v KLTR ve vybraných oblastech (politická, ekonomická, lidských práv), jak se vyvíjela a vyvíjí pod vedením Kim Čong-ila.

4 Vnitropolitická situace KLTR na přelomu 2. tisíciletí

4.1 Politická oblast

Ústava KLTR na první pohled zachovává zdání některých občanských práv a svobod, na druhé straně však jinými svými formulacemi dává jasně najevo, že ústava podporuje socialistické hodnoty v čele s ideologií čučche a nikoliv demokratické hodnoty. Výřečný sám o sobě je citát z 5. kapitoly ústavy – základní práva a povinnosti občanů: „jeden za všechny a všichni za jednoho“...¹⁴⁰

Jak je nasnadě, politická participace v KLTR dle demokratických norem nepřipadá v úvahu. Je zde také velmi značně rozdílný přístup k těm, kteří patří k politické elitě či nikoliv. Tento rozdíl se projevuje jak v dostupnosti lékařské péče, vzdělání, ubytování, práce, ale i v přístupu k potravinám. V přidělovém systému mají přednost obyvatelé hlavního města, úředníci, vojáci. Ovšem v současné době, kdy přiděly jsou nejisté a jejich velikost také diskutabilní, jsou v lepším postavení obyvatelé venkova, kteří si mohou alespoň nějaké potraviny vypěstovat na svých políčkách.

Režim dále rozděluje občany své země na „loajální“- tzv. jádro společnosti, „váhavé“ a „nepřátelské“.¹⁴¹ První skupina má přístup do speciálních škol, nemocnic, může mít telefonní přístroje, zahraniční publikace. Druhá skupina tvoří většinu populace, jako např. zemědělci, dělníci – ti mají přiděly potravin, které se stále zmenšují spolu s vládními experimenty s tržní ekonomikou – malými zemědělskými trhy. Třetí skupina je považována za nepřátele státu – zde jsou lidé, kteří vlastnili majetek v Koreji před rokem 1948, úředníci z éry

---

¹³⁹ Historické poučení z výstavby socialismu a generální linie naší strany (1992). Viz Buzo, A.: Partyzánská dynastie, str. 221.

¹⁴⁰ Ústava KLTR – dostupné na: www.geocities.com/dprknews/dprkconst.htm

¹⁴¹ Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Democratic People's Republic of Korea (Vítit Muntarbhorn), str. 9, dostupné na : www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/7session/reports.htm

japonské nadvlády, členové náboženských skupin a mnoho dalších, kteří nesouhlasí s režimem či jsou mu nepohodlní. Těmto lidem je odepřen přístup ke vzdělání¹⁴², jsou diskriminováni v oblasti lékařské péče či bydlení, kdy jsou nuceni obývat odlehlé končiny Severní Koreje.

V KLDR neexistuje základní demokratické právo na volbu zákonodárného sboru, vlády či hlavy státu. Korejská strana práce (KSP) v čele s Kim Čong-ilem ovládá politický systém, kde pro vytvoření zdání plurality politických stran jsou vytvořeny dvě malé „satelitní strany“¹⁴³ pod kontrolou Korejské strany práce. Parlamentní volby se oficiálně konají každých 5 let¹⁴⁴, kdy většinu pravidelně získává KSP. Skutečné svobodné volby v KLDR nikdy neexistovaly a jsou režimem označovány za známku „úpadku kapitalismu“.¹⁴⁵ Nejvyšším zákonodárným orgánem je Nejvyšší lidové shromáždění¹⁴⁶ (jednokomorový parlament)¹⁴⁷, které se schází zpravidla dvakrát ročně a je více než zřejmé, že plní pouze funkci „loutkového parlamentu“. Nejvyšším správním orgánem je Administrativní rada.¹⁴⁸ Úřadující hlavou státu (přes titul „věčného prezidenta“ pro Kim Il-songa) je oficiálně Kim Jong-nam, předseda prezidia Nejvyššího lidového shromáždění, avšak jeho úloha je pouze ceremoniální, pravomoci nemá prakticky žádné.¹⁴⁹ Vláda a premiér (Kim Jong-Il od 11. dubna 2007) jsou jmenováni Nejvyšším lidovým shromážděním. Kim Čong-il i Kim Jong-nam, kteří byli jedinými kandidáty na své pozice, byli pouze Nejvyšším lidovým shromážděním znovuzvoleni – potvrzení ve svých funkcích v minulých volbách ze září 2003 a podobný průběh je očekáván i v nadcházejících volbách v září 2008.¹⁵⁰

---

¹⁴² povinná školní docházka má trvat minimálně 11 let, ovšem děti často nemohou navštěvovat školu, jako trest za nějaký čin svých rodičů nebo někdy rodiče pouze potřebují pomoci s prací na ne příliš úrodných políčkách.

¹⁴³ Sociálně demokratická strana a strana „Čondoist Čongu“.

¹⁴⁴ Poslední se uskutečnily v září 2003.

¹⁴⁵ Buzo, Adrian: Partyzánská dynastie. Praha, BB art 2003, str. 62.

¹⁴⁶ SPA - Supreme People's Assembly

¹⁴⁷ Následující volby do zákonodárného sboru se budou konat v srpnu 2008.

¹⁴⁸ State Administration Council

¹⁴⁹ Moc ve svých rukou drží, jak už bylo výše zmíněno, Kim Čong-il, který je generálním tajemníkem Korejské strany práce a předsedou mocného Výboru národní obrany, který je popisována jako „nejvyšší správní autorita.“

¹⁵⁰ CIA – The Worldfactbook – North Korea. Dostupné na:

www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html

Bezpečnostní aparát uvnitř KLCDR se skládá z Ministerstva veřejné bezpečnosti¹⁵¹ a Odboru státní bezpečnosti¹⁵². Politický vliv v KLCDR zasahuje i do oblasti soudnictví. Základem soudního systému je „Zákon o kontrole společenské bezpečnosti“¹⁵³, díky kterému mohou speciální komise¹⁵⁴ uskutečňovat kontroly v administrativních a ekonomickými úřadech, dohlížet na jejich chod a rozhodovat o eventuálním potrestání v případě nesrovnalostí. Dle reform¹⁵⁵ trestního zákoníku, které proběhly v letech 2004 a 2005, bylo zavedeno „dvojí posuzování“ trestného činu ilegálního překročení hranic. Pokud obviněný chtěl uprchnout z KLCDR z důvodu hladu a strádání, tak je pečlivě vyslechnut úředníky, sledován, ale není prý údajně uvězněn. Zatímco pokud se někdo snaží uprchnout z politických důvodů a např. v pohraničí se pokouší kontaktovat misionáře či jiné organizace, které by mu mohly pomoci s útekem do 3. země, je považován za nepřítele státu, tvrdě potrestán a nejčastěji přesunut do pracovního tábora. Zůstává ovšem otázkou, zda tento princip ve skutečnosti funguje.

Již od mateřské školky je v KLCDR dětem vštěpována poslušnost a obdiv ke Kim Il-songovi a Kim Čong-ilovi a tato přehnaná úcta, kult osobnosti, přerostl až do formy náboženství, kde např. křesťanství, Buddhismus či praktikování jiné víry je označeno za přečin proti režimu.¹⁵⁶ Odmítnutí „státního náboženství“ je hodnoceno jako rozpor se státním zájmem a člověk je tvrdě potrestán či přímo poslán do vězení. Veškeré náboženské aktivity tak jsou pod kontrolou státu.¹⁵⁷

Znalost obyčejných lidí toho, jak vypadá situace a život v sousedních zemích či zemích Západu by mohla znamenat ohrožení pro politický režim KLCDR. Proto je přísně zakázán poslech zahraničních rádiových stanic, sledování zahraničních televizních kanálů a přístup k internetu je značně omezen

---

¹⁵¹ the Ministry of Public Security

¹⁵² State Security Department

¹⁵³ tzv. Social Safety Control Law

¹⁵⁴ ustavené Hlavním soudem

¹⁵⁵ v roce 2004 proběhla i reforma Zákonu o rodině, který má poskytovat ochranu matkám a dětem. Dále KLCDR formulovala Národní akční program pro podporu dětí na léta 2001 – 2010, který odráží i některé body z Millenium Development Goals vytyčenými OSN.

¹⁵⁶ V současné existují v KLCDR vládou sponzorované kvazi-náboženské skupiny, aby bylo vytvořeno zdání náboženské svobody.

¹⁵⁷ Ministerstvo zahraničních věcí ČR – Encyklopedie zemí – Korejská lidově demokratická republika. Dostupné na: www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StalD={F30E77EB-9E74-46C7-9B08-C1535E8C8792}.

a hlídán.¹⁵⁸ Vláda přístupu k informacím brání tím způsobem, že přístroje (rádia, televize) jsou vyráběny pouze s rozsahem určité vlnové frekvence, aby bylo možno naladit pouze vysílání v KLCDR. Lidé jsou tak nuceni věřit politice a verzi svého vůdce o výborných, avšak „jen dočasně horších“ podmínkách života v KLCDR. Proklamovaný popis situace v jiných zemích, např. v KR, je líčen v tak nepříznivých barvách, že situace v KLCDR v tomto srovnání vyznívá ještě jako velmi dobrá.

4.2 Ekonomická oblast

KLCDR, vzhledem ke své centrálně plánované ekonomice a izolovanosti v oblasti mezinárodního obchodu, čelí těžkým ekonomickým podmínkám a nedostatku jakýchkoliv finančních rezerv. S tím je také samozřejmě spojen neuspokojivý stav v průmyslové¹⁵⁹ a energetické oblasti.

KLCDR již od 70. let 20. století zažívala značný pokles své ekonomiky. Výrazné zhoršení následovalo od 90. let díky pádu komunismu ve střední a východní Evropě, rozpadu Sovětského svazu. Tím došlo k přerušení dřívějších obchodních vazeb se zeměmi, které byly členy RVHP a situace se ještě více zhoršila. Po KLCDR začalo být požadováno platit v „tvrdé“, konvertibilní měně, což, při mizivém obratu v zahraničním obchodě, bylo a je pro KLCDR velmi problematické. V této souvislosti se objevily i spekulace o padělání amerických dolarů, kdy severokorejští diplomaté či jiní zástupci KLCDR používali k placení falešné bankovky nebo také podezření z „praní špinavých peněz“ i z pašování drog.¹⁶⁰

Ekonomika KLCDR tak patří mezi nejvíce izolované, centrálně plánované, hospodářské systémy na světě s převažující formou státního a komunálního vlastnictví. Vývoj hrubého domácího produktu (HDP) se odhadoval např. v roce 2002 na 17 mld. USD, v roce 2004 na 20,4 mld. USD a v roce 2006 na 25, 6 mld. USD. Míra růstu HDP v roce 2002 byla 1,2%, v roce 2004 2,2 %

¹⁵⁸ Korejská vláda zavedla cosi jako „intranet“, kdy je umožněn přístup k okruhu schválených a vybraných informací a přístup by měl být umožněn širšímu spektru uživatelů (studenti, úředníci).

¹⁵⁹ V KDLR významné místo zaujímá těžký průmysl, strojírenství, chemický průmysl, těžební průmysl.

¹⁶⁰ Kvůli podezření z praní špinavých peněz USA uvalily na KLCDR v roce 2005 sankce. Zrušte všechny sankce, vyzvala Severní Korea. Lidové noviny, 18. 12. 2006. Dostupné na: http://lidovky.zpravy.cz/zruste-vsechny-sankce-vyzvala-severni-korea-f39-/ln_zahranici.asp?c=A061218_112053_In_zahranici_hlm.

a v roce 2006 -1,1%.¹⁶¹ Vývoj hrubého domácího produktu na obyvatele se v roce 1992 odhadoval na 1 013 USD/obyv. a poklesl na 573 USD/obyv. v roce 1998. Mezi léty 1999 – 2004 se situace trochu zlepšila na hodnotu 914 USD/obyv. a v roce 2006 na 1108 USD/obyv., a to především díky zlepšení situace v oblasti těžby a průmyslové výroby.¹⁶² Ovšem KLDR má stále zvětšující se obchodní deficit, např. export v roce 2004 činil 1,28 miliardy USD, import byl 2,28 miliard USD s deficitem v obratu kolem 1 miliardy. V roce 2001, kdy byly naposledy zveřejněny tyto údaje, se odhadoval národní dluh KLDR 12,5 miliard. Těžký průmysl je stále považován za prioritu rozvoje ekonomiky KLDR, z čehož vyvstává nevyváženost mezi zemědělstvím, lehkým průmyslem a těžkým průmyslem. V těžebním průmyslu¹⁶³ je v popředí těžba uhlí, ale těžba je komplikována nedostatkem elektřiny a tím, že není k dispozici fungující a potřebné vybavení k těžbě.

Právě pozornost zaměřená na těžký průmysl po dlouhá léta zanedbávala zemědělský sektor, který vyústil k dlouhodobým problémům s potravinami v KLDR. Podvýživa a nedostatek potravy je jedním z velkých problémů, který trápí běžné obyvatele Severní Koreje. Navzdory tomu, že v roce 2005 byla zaznamenána zvýšená úroda¹⁶⁴, obyvatelé již nejméně dvanáctý rok trpí značným nedostatkem potravy. Hlavními příčinami jsou např. kolektivní způsob zemědělství, nedostatek zemědělské techniky (pole jsou převážně obdělávána ručně), nedostatek nafty potřebné k jejímu provozu. Dále je problémem nedostatek orné půdy vhodné k zemědělství a existují i systémové nedostatky v následném přidělování potravin. Infrastruktura je velmi zastaralá, ve špatném stavu a energetický sektor téměř nefunguje. KLDR nemá žádné zdroje ropy či zemního plynu, vše se musí dovážet (nejvíce z ČLR).¹⁶⁵ Kromě nedostatku potravin se problémy v ekonomickém rozvoji projevují také tím, že

---

¹⁶¹ Souhrnná teritoriální informace Korea (Severní – KLDR), zpracováno a aktualizováno zastupitelským úřadem ČR v Pchjongjangu ke dni 5.4.2008. Dostupné na: <http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/korea-severni-kldr-2008-04-05.pdf>

¹⁶² North-East Asia Economic Databook: Dostupné na: www.eria.or.jp/en/Publications/databook/index.htm, str. 49.

¹⁶³ KLDR má velké zásoby uhlí, dále se těží železná ruda, magnezit, grafit, zlato, měď, zinek, olovo, aj.

¹⁶⁴ Díky v uvedeném roce stabilnějším klimatickým podmínkám a pomoci z Jižní Koreje formou hnojiv.

¹⁶⁵ Ropa se zpracovává v rafinériích v Andžu a Radžin-Sobong, odhaduje se, že KLDR např. v roce 2004 dovezla 620 000 tun ropy.

KLDR trápí jak nedostatek zdravotnického vybavení a zařízení, tak i samotných léků. Všeobecný nedostatek elektřiny vede i k nedostatku elektřiny pro provoz lékařských přístrojů a v některých oblastech je také nedostatek pitné nezávadné vody.

Katastrofální situace v zemědělství, nedostatek hnojiv, špatné způsoby obhospodařování půdy spolu s ničivými povodněmi v létě 1995 vyústily v nejtěžší hladomory¹⁶⁶ a do současnosti není situace v oblasti výživy obyvatel na optimální úrovni, mnoho lidí stále trpí nedostatečným přístupem k potravinám a podvýživou. Mezi nejvíce ohrožené skupiny obyvatel patří děti, těhotné ženy a staří lidé. World Food Program OSN (dále jen WFP) poskytoval KLDR potravinovou pomoc od roku 1995 do roku 2005, než vláda KLDR tuto pomoc pozastavila.¹⁶⁷

V souvislosti s kritickou situací v ekonomickém sektoru, KLDR přijala v lednu 2001 politiku tzv. Nové myšlení (New Thinking), v říjnu 2001 vyhlásila tzv. Principy pro zlepšení ekonomického řízení (Principles for the Improvement of Economic Management) a prostřednictvím tzv. Opatření z 1. června 2002 (June 1 Economic Improvement Management Measures)¹⁶⁸ začala zavádět některé aspekty tržního mechanismu (např. zavedení nové zóny volného obchodu¹⁶⁹). Změnou bylo zavedení zbožně-peněžních vztahů a důrazu na efektivitu hospodaření při zachování socialistických principů. V té době také došlo k omezení přidělového systému, družstva dostala větší volnost v určování cen a druhu pěstovaných plodin, byl zaveden i motivační bonus za lepší pracovní výkon, čímž se narušil dosavadní rovnostářský přístup k odměňování pracovníků.

V roce 2003 bylo také povoleno obchodování s nezemědělským zbožím na zemědělských trzích a bylo povoleno, v omezené míře, poskytování soukromých služeb jako jsou stánky s občerstvením, opravy jízdních kol, aj. V Pchjongjangu lze nalézt několik obchodů i „obchodních domů“, kde je však

---

¹⁶⁶ Kdy dle zahraničních zdrojů bylo nejméně 2 miliony obětí tohoto hladomoru v letech 1996 – 1998.

¹⁶⁷ WFP mohl v květnu 2006 po jednáních obnovit svou činnost, i když s omezeným počtem personálu a pod pojetím rozvojové pomoci, nikoliv humanitární.

¹⁶⁸ Souhrnná teritoriální informace Korea (Severní – KLDR), zpracováno a aktualizováno zastupitelským úřadem ČR v Pchjongjangu ke dni 5.4.2008. Dostupné na: <http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/korea-severni-klDR-2008-04-05.pdf>

¹⁶⁹ Viz níže str. 48-49.

nabídka zboží velmi limitována, zboží je většinou nekvalitní a dovezené z ČLR. Vzhledem k velmi nízkým platům Severokorejců zde není ani velká kupní síla a lidé mají potíže vyjít i se základními výdaji.

Rovněž v roce 2004 severokorejský režim povolil v omezené míře prodej širšího spektra zemědělských produktů samotnými zemědělci a také bylo experimentálně poprvé od roku 1954 oficiálně povoleno soukromé zemědělství (tzv. „family-unit farming system“), aby se zvýšila a povzbudila zemědělská produkce. Avšak v říjnu 2005, údajně kvůli úspěšné sklizni¹⁷⁰, byla některá z těchto opatření znovu stažena (např. soukromý prodej obilí byl opět zakázán – lze ho získat pouze na přiděl, tj. začleněním občana do státní pracovní jednotky) a byl opět obnoven centrální přidělový systém na potraviny.¹⁷¹ Ovšem porce jídla, po jeho znovuzavedení, je cca 250 gramům na osobu na den a dle WFP to činí cca 40% mezinárodně doporučeného minimálního příjmu kalorií na den.¹⁷² Proto je vláda nucena tolerovat výskyt „černých trhů“, přestože jsou oficiálně zakázány. Soustředí se spíše na jejich kontrolu, aby zabránila prodeji mimo vymezená a kontrolovaná území. WFP se, kromě dodávek nutných potravin, snaží i povzbudit vzdělanost obyvatel v oblasti zemědělství, aby se naučili lépe zacházet se svou půdou – neodlesňovat velké oblasti, hospodárně zacházet s vodou, nevyčerpávat ekologicky citlivé oblasti, střídát pěstované plodiny či nechat půdu i odpočinout.

Koncem roku 2005 KLDŘ potvrdila své dřívější hrozby, že ukončí veškeré mezinárodní humanitární akce ve své zemi. Jako důvod oznámila, že již více tuto pomoc nepotřebuje díky dobré úrodě, místo toho žádala pouze o rozvojovou pomoc a omezila ve značné míře přístup do své země mnoha mezinárodními organizacím (např. již výše zmíněný WFP).

V roce 2006 mohl WFP opět zahájit v KLDŘ svou činnost v trochu pozměněné podobě¹⁷³ – tzv. Protracted Relief and Recovery Operation

---

¹⁷⁰ Tyto kroky jsou však než s dobrou úrodou dávány do souvislosti se snahou o opětovné zvýšení kontroly občanů KLDŘ s cílem zamezit negativním jevům, které by dle režimu mohly vyplývat z rozvoje soukromého podnikání.

¹⁷¹ Zákaz prodeje potravin však nebyl tak efektivní a některé „černé trhy“ i nadále zůstaly.

¹⁷² World Food Program – Democratic People Republic of Korea – Food Security: Overview. Dostupné na: www.wfp.org/country_brief/indexcountry.asp?country=408

¹⁷³ Jak si již dále KLDŘ nepřála získávat humanitární pomoc, nýbrž rozvojovou.

(PRRO – činnost pro dlouhodobou pomoc a obnovu) se snahou dostat se k cca 2 milionům lidí a rozdělit přes 150 000 tun nejen potravin, ale i ostatních základních komodit (v popředí zájmu byly děti a ženy). Ovšem stejně jako postoj KR, i OSN byla nucena zpomalit svou pomoc jako reakci světového společenství na vypuštění raket a provedení jaderný test (viz kapitola 5).

V srpnu 2007 zasáhly KLDK opět ničivé povodně a s touto katastrofou byla vláda nucena opět umožnit humanitárním organizacím přístup do nejvíce postižených oblastí, kde přibližně 1 milion lidí potřebovalo humanitární pomoc. Organizace OSN pro potraviny a zemědělství (The Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO) odhaduje, že OSN dodala do KLDK v letech 2005 – 2006 cca 900 000 tun potravin¹⁷⁴ a více než 1 milion tun v roce 2007.¹⁷⁵ OSN se však drží pravidla „žádný vstup do oblasti – žádné jídlo“ („no access, no food“) a pracovníci se dožadují přístupu do oblastí, kam má být potravinová pomoc distribuována, což je nyní největším problémem pro OSN – dohlížet na proces distribuce potravin. Dle odhadů na rok 2008 se obilný deficit v KLDK bude pohybovat podobně jako v roce 2007, tj. 1 milion tun. Hodnota pomoci od WFP se v letech 1995 – 2005 odhaduje na cca 1,7 miliardy USD a pro roky 2006 – 2007 se výše nákladů za projekty odhaduje na cca 100 milionů USD. Kromě pomoci od WFP proudí také pomoc především z ČLR a KR¹⁷⁶ (hnojiva, energie, potraviny).

Fakt, že je KLDK od poloviny 90. let 20. století téměř závislá na potravinové pomoci ze zahraničí jí však, bohužel, stále nebrání investovat do dovozu luxusního zboží pro vládnoucí elitu a investovat značnou část HDP na zbrojení, jaderný výzkum a udržování armády o počtu cca 1 milionu vojáků.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ např. rýže, kukuřice, pšenice, luštěniny, olej a ostatní.

¹⁷⁵ Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Democratic People's Republic of Korea (Vítit Muntarhorn), dostupné na: www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/7session/reports.htm, text:

¹⁷⁶ Pomoc ze strany KR byla však v červnu 2006 po vypuštění raket středního a dlouhého doletu pozastavena. Avšak těžké záplavy, které zasáhly KLDK v srpnu 2006 a hrozily, že vyvolají značnou humanitární krizi, přiměly KR k pomoci KLDK jednorázovou dodávkou 100 000 tun potravinové pomoci.

¹⁷⁷ Tento počet řadí KLDK na 2. místo na světě v počtu členů armády. Před KLDK je pouze Indie s větším počtem vojáků, která má ale také cca 50x více obyvatel.

Již v roce 1991 se KLTR pokusila, po vzoru čínských zón volného obchodu, vybudovat zvláštní ekonomickou zónu v oblasti Nadžin-Sobong¹⁷⁸ na východní hranici s ČLR a Ruskou federací. Tato zóna však nepřilákala žádné významné investice, protože, na rozdíl od ČLR, nedoprovázely tento vývoj žádné další ekonomické reformy, které by zajistily investorům ochranu kapitálu a umožnily patřičnou možnost rozvoje investic. KLTR nabídla nižší daně a levnou pracovní sílu, což bylo nedostatečným lákadlem pro investory. Koncem 90. let, v roce 1998, KLTR prohloubila své obchodní vztahy s KR, když otevřela své krásné Diamantové hory¹⁷⁹ k provozování turistických výletů firmou Hyundai (divizí Asan) – a toto pohoří je dnes také dle KLTR označeno za zvláštní zónu.

Neúspěch se zónou Nadžin – Sobong vládu KLTR neodradil a po 10 letech, v září 2002, byla otevřena tentokrát zvláštní administrativní zóna v městě Sinidžu, v západním cípu hranice s ČLR, kde bylo snahou vlády zde vytvořit středisko pro mezinárodní obchod a distribuci zboží. KLTR se inspirovala zvláštní administrativní oblastí Hongkong a mělo zde být vytvořeno kapitalistické ekonomické prostředí, kde by bylo firmám zaručeno vlastnické právo a umožněno zakládat 100% vlastněné pobočky.

Dne 15. 12. 2004 se podařilo vládě KLTR společně s jihokorejskou vládou, a opět za podpory firmy Hyundai (divize Asan), slavnostně otevřít velký tzv. Kesongský průmyslový komplex (Kaesong Industrial Complex – KIC)¹⁸⁰, který je cca 50 km vzdálen od demilitarizované zóny. Zde jsou vyráběny pečlivě vybranou (levnou) pracovní silou z KLTR¹⁸¹ např. některé výrobky společnosti Hyundai (rádia, atd.), dále textilní a kožené zboží, další produkty lehkého, elektronického a chemického průmyslu pro jihokorejské firmy (např. Shinwon,

---

¹⁷⁸ Dle korejské výslovnosti Radžin-Sobong, v roce 2000 byla oblast přejmenována na N/Rason.

¹⁷⁹ Kumgangsán (금강산)

¹⁸⁰ Další informace na: <http://www.kidmac.com>. Dle The New York Times (South Brings Capitalism, Well Isolated, to North Korea. Dostupné na: www.nytimes.com/2006/07/18/world/asia/18korea.html?_r=4&pagewanted=1&oref=slogin&oref=slogin) nemá být smyslem Kesongu pouze zisk, ale má zmenšovat rozdíly mezi oběma částmi poloostrova a připravit je tak i na případné budoucí sjednocení.

¹⁸¹ Severokorejci údajně pracují za cca 60 USD za měsíc, což činí dvacetinu jihokorejského a polovinu čínského platu.

Woori, aj.).¹⁸² Zóna je zamýšlena jako výrobní základna podniků, kterým severokorejská vláda poskytne finanční a daňové zvýhodnění. V současné době zde pracuje pro cca 23 jihokorejských společností přibližně 15 000 severokorejských zaměstnanců a všechny výrobky jsou určeny k exportu.¹⁸³ Bohužel ze strany KLTR často dochází ke značně netransparentnímu jednání, kdy např. jihokorejské firmy jsou nuceny porušovat pracovní právo a mzdy pro zaměstnance dávat přímo vládě KLTR (která prý z platu musí strhávat pojištění zaměstnanců a další poplatky) a nikoli samotným zaměstnancům. Těm se prý odhadem dostane cca 30% z jejich „původní“ mzdy, která se údajně původně pohybuje mezi 60 – 70 USD na měsíc, a to většinou ve formě kupónů na zboží či v severokorejských Wonech (kdy je hodnota US dolaru vládou převedena na Wony). Práva zaměstnanců a jejich ochrana zůstávají potlačeny a v režii severokorejského režimu.¹⁸⁴

Opatření, přijatá v letech 2001 a dále, položily základy tržnímu povědomí v KLTR, zlepšila se produktivita v určitých odvětvích (zemědělství, lehký průmysl), na druhé straně se ukázaly limity dalšího růstu produktivity vzhledem k nedostatku investičního kapitálu a energie. Vývoj situace kolem jaderného programu KLTR také zrovna nevybízela k zahraničním investicím do této země. A tak výše uvedená opatření nevedla k výraznému oživení ekonomiky a režim ani dále nedeklaruje pokusy o další ekonomické „reformy“. Jak je více než zřejmé, taková KLTR, která by byla např. více ekonomicky otevřená a přístupná světu, se zřejmě vedení této země zdá příliš riskantním krokem, a tak volí raději strádání vlastních obyvatel, ale pevnou kontrolu nad veškerými aktivitami.

4.3 Oblast lidských práv

---

¹⁸² Obří komplex v KLTR spojuje diktaturu s kapitalismem, 3.10.2007, dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/obri-komplex-v-kldr-spojuje-diktaturu-s-kapitalismem-pdc-/zahranicni.asp?c=A071003_131344_zahranicni_tha.

¹⁸³ Byly zde plány do budoucna, že v tomto komplexu by mělo do roku 2012 podnikat cca 250 jihokorejských firem a zaměstnávat tak cca 350.000-700.000 severokorejských pracovníků. Avšak v září 2006 jihokorejské ministerstvo pro sjednocení oznámilo, že tento proces bude odložen vzhledem k vývoji ve vojenské oblasti KLTR (test střely středního doletu). Nyní se na plánech začalo opět pracovat.

¹⁸⁴ Human rights watch - <http://hrw.org/backgrounder/asia/korea1006/1.htm>.

Další oblastí, kde i na přelomu tisíciletí je situace kritická, avšak ne dostatečně diskutována a zdůrazňována, je oblast lidských práv. Dle ústavy KLTR je povoleno mnoho základních lidských práv, avšak realita je dle obyvatel a očitých svědků zcela opačná.

Režim KLTR kontroluje mnoho aspektů života svých občanů a porušování mnoha lidských i politických práv je sledováno již mnoho let – např. absolutní závislost moci soudní na moci výkonné (ačkoliv dle ústavy má být nezávislá), značná pochybnost nad spravedlností soudních procesů a soudů (dojde-li k nim vůbec), nezákonné zatýkání podezřelých osob, mizení osob nebo jejich nucené přesídlování, svévolné zabíjení vězňů dozorci na veřejných prostranstvích¹⁸⁵ a před svědky (často členy rodiny) jako výstraha ostatním, těžké podmínky ve věznicích a pracovních táborech, kruté mučení vězňů (ačkoliv je to v trestním zákoně zakázáno), nucené potraty či zabíjení novorozeňat v pracovních táborech, aj. Dále je např. potlačena svoboda projevu, tisku¹⁸⁶, shromažďování, parlamentní volby probíhají pod kontrolou a strachem – vždy je téměř 100% účast a Korejská strana práce obdrží vždy téměř 100% hlasů. Vláda se také snaží o úplnou kontrolu nad přístupem obyvatel k informacím, poštovní korespondence je kontrolována a jen vybraní jedinci mají přístup k telefonním přístrojům. V KLTR existuje i mobilní síť, provozovaná ČLR, ovšem vlastnění mobilního telefonu je v KLTR velmi obtížné.

Ačkoliv ústava také teoreticky zaručuje svobodu pohybu, je jakýkoliv pohyb i uvnitř země velmi problematický a pod přísnou kontrolou. Pouze elita má přístup k automobilům, proto nejběžnějším dopravním prostředkem jsou jízdní kola¹⁸⁷ a značná část silnic a čtyřproudých dálnic v Pchjongjangu dále zeje prázdnotou. Silnice mimo hlavní město jsou v dezolátním stavu a na každém

---

¹⁸⁵ Dle zprávy ČTK byl v prosinci 2007 veřejně zastřelen-popraven poslanec Nejvyššího lidového shromáždění, který hospodařil na 79 hektarech půdy, což je v KLTR zakázáno. Společně s ním byli zastřeleni 2 regionální úředníci. Zpráva také informuje o dalších veřejných popravách. Dostupné na: www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/kldr-neposlusny-poslanec-byl-verejne-zastrelen_37388.html.

¹⁸⁶ Např. dle zprávy speciálního reportéra OSN za rok 2006 vláda v roce 2005 zakázala jakékoliv diskuse o otázce následnictví Kim Čong-ila poté, co se média touto otázkou zabývala více, než vláda považovala za vhodné.

¹⁸⁷ V roce 2004 bylo na několik týdnů zakázáno i používání jízdních kol na hlavních silnicích Pchjongjangu, údajně z důvodů bezpečnosti po automobilové nehodě, což vyvolávalo podezření ze snahy o získání ještě větší kontroly nad pohybem obyvatel hlavního města.

vstupu i výstupu z města jsou policejní hlídky, které kontrolují nutná povolení. K pobytu v Pchjongjangu je vyžadováno zvláštní povolení, neboť je zde údajně lepší úroveň bydlení, lepší dostupnost potravin¹⁸⁸ i zdravotní péče. Malým zábleskem, který měl vrstvě „zbohatlíků“¹⁸⁹ umožnit odreagování se a trochu přiblížit zábavu, která je např. velmi populární v Jižní Koreji, bylo otevření několika karaoke barů v Pchjongjangu v roce 2005. Avšak v roce 2008 byly opět zakázány, neboť prý až příliš zpřístupňovaly kulturu a informace z jiných zemí, což by mohlo mít údajně negativní dopad na občany KLDŘ. Stejně tak je přísně stíháno pašování zahraničních CD a DVD, za jejichž držení, při náhodných domovních prohlídkách, mohou následovat tvrdé tresty.

KLDŘ je také někdy označována za největší gulag na světě. Vláda označuje řadu trestaneckých táborů-gulagů za „vzdělávací“ či pouze „pracovní“ centra. Očití svědci z řad vězňů, kterým se podařilo uprchnout či i z řad bývalých dozorců, potvrdili, že vězni v těchto pracovních táborech jsou nuceni vykonávat tu nejtěžší práci v nuzných podmínkách. Stravovací i ubytovací podmínky jsou katastrofální, vyčerpaní vězni často trpí banálními nemocemi, které však neléčené mohou být smrtelné. Vězni se tu setkávají s krutým zacházením, jako je mučení či svévolným zabíjením vězňů dozorcí. Svědci také potvrdili, že v 90. letech docházelo k testování chemických a biologických přípravků na některých z vězňů.¹⁹⁰ Dle zpráv nevládních organizací, které se snaží v oblasti lidských práv přispět ke zlepšení situace v KLDŘ, je v odlehlých oblastech v takovýchto táborech odhadem drženo 150 000 – 200 000 lidí, včetně politických vězňů. Podle informací např. Výboru Spojených států amerických pro lidská práva v Severní Koreji¹⁹¹ a satelitních fotografií¹⁹² se dá odhadovat lokace i zařízení těchto táborů.¹⁹³

---

¹⁸⁸ I když jak již bylo zmíněno výše, se zmenšujícími se velikostmi dávek v přidělovém systému je snad i lepší bydlet na venkově, kde je alespoň omezená možnost pěstování plodin.

¹⁸⁹ Údajně se tato vrstva rekrutuje z lidí, kteří mají příbuzné např. v Japonsku, od kterých si půjčují peníze a investují do „podnikání“ v KLDŘ.

¹⁹⁰ Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Korea, Democratic People’s Republic of. Vydáno U.S. Department of State, Bureau of Public Affairs. Dostupné na: www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2005/61612.htm

¹⁹¹ U.S. Committee for Human Rights in North Korea (USCHRNC), dostupné na: www.hnrc.org

¹⁹² viz příloha č. 2

Severokorejská vláda však stále popírá jakoukoliv existenci těchto gulagů, přestože jejich počet je odhadován na 15-20 a situaci vězňů v těchto „táborech“ se věnuje mnoho organizací jako Amnesty International¹⁹⁴, Human Rights Watch¹⁹⁵ nebo např. the Network for North Korean Democracy and Human Rights¹⁹⁶. Podle nich jsou podmínky v těchto táborech velmi těžké a nepředpokládá se, že by mnoho vězňů bylo schopno pobyt zde přežít vzhledem k podvýživě a téměř žádné lékařské péči. Kromě různých druhů mučení - elektrických šoků, bití a jiných - je základem v těchto táborech tzv. „převýchova“ prací – nejčastěji v dolech, ale i „převýchova“ vzděláváním, tedy memorováním projevů Kim Čong-ila.¹⁹⁷ Uprchlíci, kteří jsou nejčastěji z Číny navraceni do KDLR či jedinci podezřelí ze zločinu, jsou často bez jakéhokoliv soudu, např. na udání, zadrženi přímo ve svých domovech a bez informování příbuzných deportováni do gulagu. V těžších případech je s podezřelým deportována i celá rodina a následky jsou s rodem spojeny až do následující 3. generace. Nejhorší je pak situace nezaopatřených dětí, jejichž rodiče jsou odvedeni do tábora a děti ponechány svému osudu. Tyto děti se potulují po ulicích, žebrají, ale většinou jsou ostatními lidmi ignorovány a osud těchto dětí končí velmi špatně. Staří a postižení lidé¹⁹⁸ jsou v podobně zoufalé situaci. V Severní Koreji je také stále běžný 3 – 5-ti domý systém odpovědnosti, kdy se rodiny „hlídají“ navzájem a jsou povzbuzovány k oznámení jakékoliv ilegální činnosti souseda. Pokud by tak neučinily a na činnost přišla tajná policie, následky by neslo všech 3 – 5 rodin. Lidé jsou tak vlastně rukojmími ve své zemi, jsou nuceni poskytovat podporu tomuto režimu a pokud tak nečiní, jsou tvrdě potrestáni.

Značným mezinárodním problémem¹⁹⁹, který čas od času zčeří mediální hladiny, je značné množství uprchlíků, kteří se snaží přejít přes

---

¹⁹³ dle rozborů fotografií se zde dají údajně nalézt ubikace, pracovní místa, další vybavení, ale i místa, která vypadají jako místa pro masové hroby.

¹⁹⁴ www.amnesty.cz

¹⁹⁵ www.hrw.org

¹⁹⁶ www.nknet.org

¹⁹⁷ Více informací o situaci ohledně gulagů v KDLR dostupné na: The Hidden Gulag: Exposing North Korea's Prison Camps – Prisoners' Testimonies and Satellite Photographs. Dostupné na: www.Hrnk.org/hiddengulag/toc.html

¹⁹⁸ Dle oficiálních prohlášení v KDLR nejsou žádní postižení lidé, neboť politikou podporovanou vládou je zabíjení novorozeňat, které se narodí jakkoliv postižená. Avšak dle odhadů mezinárodních organizací důsledkem podvýživy a životních podmínek je mentálně či tělesně postižených lidí kolem 4% populace.

¹⁹⁹ kromě jaderného programu, o kterém pohovořím v následující kapitole

čínsko/severokorejskou hranici. Největší vlna uprchlíků byla v 90. letech z důvodů hladomoru, který v tehdejší době KLTR postihl. Cesta, která přichází v úvahu, je přes pečlivě střeženou hraniční řeku Jalu/Amnok. Odhaduje se, že několik tisíc uprchlíků žije poblíž hranic na straně Číny nebo se pokoušejí uprchnout do třetí země. Čína²⁰⁰ ovšem uprchlíky z KLTR nepovažuje za „uprchlíky“, nýbrž pouze za ekonomické imigranty a pod touto záminkou jim nechce poskytnout azyl, brání kontaktům se členy Nejvyšší komise OSN pro uprchlíky²⁰¹ a vrací tyto uprchlíky sama zpět do KLTR.²⁰²

Každý rok komise lidských práv OSN vydává zprávu o stavu lidských práv v dané zemi, která je připravena speciálním zpravodajem této komise pro danou zemi.²⁰³ Speciálním zpravodajem pro otázky lidských práv v KLTR byl 13. července 2004 jmenován Výborem OSN pro lidská práva pan Vitit Muntarbhorn.²⁰⁴ Jeho snahou má být kontakt se severokorejskou vládou a příprava pravidelných zpráv týkajících se situace lidských práv v KLTR. KLTR se však každý rok staví k těmto zprávám negativně a označuje je za „propagandu nepřátelských sil, které se snaží podlamovat suverenitu KLTR a zvýšit svůj vliv na Korejský poloostrov“.²⁰⁵

Severní Korea bohužel také neuznává status speciálního zpravodaje Výboru OSN pro lidská práva, nepovolila mu vstup na území KLTR²⁰⁶ a opakovaně argumentuje, že lidská práva dodržuje, neboť je signatářem

---

²⁰⁰ ačkoliv je od roku 1951 signatářem dohody OSN vztahující se ke statutu uprchlíků, nechová se dle této dohody. Je důležité rozlišit mezi imigrantem, který je stále pod ochranou své domovské země a běžencem/uprchlíkem ze země, který spadá pod mezinárodní ochranu.

²⁰¹ UN High Commissioner for Refugees, dostupné na www.unhcr.org

²⁰² Údajně ze strany KLTR existuje „motivační odměna“, kdy ten, kdo udá či navrátí uprchlíka zpět do KLTR, dostane finanční odměnu.

²⁰³ Např. nejaktuálnější za rok 2007: „Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Democratic People's Republic of Korea, Mr. Vitit Muntarbhorn“, UN Human Rights Council, 7th session, 15 February 2008. Dostupné na: <http://daccess-ds.un.org/TMP/9894331.html>. Starší zprávy či další informace dostupné na: www.ohchr.org/EN/countries/AsiaRegion/Pages/KPIndex.aspx.

²⁰⁴ Rezoluce 2004/13, dostupné na: www.ohchr.org/english/bodies/chr/docs/ga59/misc1.doc, mandát byl prodloužen v roce 2006 rozhodnutím Výboru OSN pro lidská práva č. 1/102.

²⁰⁵ Council reviews human rights in Democratic People's Republic of Korea, Burundi, Democratic Republic of Kongo, September 27, 2006. Dostupné na: [www.unog.ch/unog/website/news_media.nsf/\(httpNewsByYear_en\)/501F6C11449D3A51C12571F60041A509?OpenDocument](http://www.unog.ch/unog/website/news_media.nsf/(httpNewsByYear_en)/501F6C11449D3A51C12571F60041A509?OpenDocument).

²⁰⁶ pan Muntarbhorn je tak nucen v otázce lidských práv v KLTR vycházet z rozhovorů, tiskových zpráv, zpráv nevládních organizací, svědectví misionářů či uprchlíků z KLTR, dále spolupracovat s Korejskou republikou, Japonskem a ve velmi omezené míře s ČR.

několika dohod s touto tematikou pod záštitou OSN.²⁰⁷ KLDR pouze výjimečně dovolí vstup organizacím zabývajících se lidskými právy na své území – např. v polovině 90. let Amnesty International, WFP a v roce 2004 byl Výboru OSN pro práva dítěte²⁰⁸ povolen vstup na území KLDR. I přes mnohaleté snahy nevládních organizací i OSN se však situace v oblasti lidských práv nikterak výrazně nezlepšila a vláda KLDR povoluje vstup novinářům či představitelům jiných vlád jen při určitých příležitostech (např. k významným výročím jako je založení Korejské strany práce (1949) či každoroční tradiční festival Arirang). Možnost svobodného pohybu je pro cizince také značně omezena – jsou pouze vybrané oblasti, kam cizinci mohou jít, a to ještě za neustálé přítomnosti severokorejského „doprovodu – dozoru“, který je údajně přidělen kvůli bezpečnosti.

V KLDR také nejsou žádné zákony, které by upravovaly otázku obchodování s lidmi či únosy lidí. Pašování a prodávání do Číny jsou častou mladé dívky a ženy, které jsou zde prodány většinou bohatým mužům jako manželky či konkubíny.²⁰⁹ Otázky únosů se již dlouhá léta řeší v mezinárodním měřítku např. s Japonskem, kdy v roce 2002 Kim Čong-il oznámil japonskému premiérovi Koizumimu, že se „speciální instituce“ KLDR v letech 1977 – 1983 podílely na únosech japonských občanů. Při této příležitosti bylo v říjnu 2002 dovoleno 5 žijícím Japoncům přesídlit se zpět do Japonska. Osudy ostatních Japonců zůstávají nevyjasněné a stejně tak zůstává tento bod jedním z problémů japonsko-severokorejských vztahů. KLDR rovněž v roce 2005

---

²⁰⁷ Ovšem dodržování principů těchto dohod je velmi diskutabilní, či spíše podpisy na těchto smlouvách tvoří pouze fasádu, že KLDR je začleněna alespoň v rámci některých dohod a slouží jí pouze jako zbraň k poukazování na zájem o oblast lidských práv. Seznam těchto dohod viz příloha č. 3.

²⁰⁸ Při této příležitosti byl proveden co nejširší průzkum UNICEFem a WFP, který poukázal na to, že cca 37% dětí je chronicky podvyživeno a cca 1/3 matek je také podvyživených.

²⁰⁹ ČLR podobně jako i např. KR se musí v posledních letech vypořádávat s problematikou většího počtu mužů než žen v populaci (díky tradičnímu myšlení – jistě i vlivem konfucianismu – je snahou mít spíše syna než dceru, který se postará o své rodiče, neodchází po sňatku z domu a může eventuálně provádět obřady k uctění předků). Na vesnicích je tento stereotyp patrnější než ve městech. V případě Číny a nařízení mít pouze 1 dítě dávají rodiče přednost synovi i přes podstoupení potratu v případě, že je plod ženského pohlaví. Nedostatek žen se řeší „dovozem“ mladých dívek z jiných asijských států (např. Vietnamu), ale pokud se tato politika i tradiční myšlení v tomto ohledu nezmění, čekají Asii v brzké budoucnosti značné demografické a sociologické problémy.

poprvé přiznala, že v minulých desetiletích byla zapojena v únosech občanů Korejské republiky s tím, že někteří stále ještě žijí.²¹⁰

Dne 13. října 2006 byl zvolen Generálním tajemníkem OSN Pan Ki-mun, bývalý ministr zahraničních věcí Korejské republiky²¹¹ a vyvolal tak naděje, že by se i otázka lidských práv v KLDŘ mohla více zviditelnit. Přes jeho dřívější angažovanost ve zlepšení korejsko-korejských vztahů se na půdě OSN otázka KLDŘ do popředí příliš nedostala. Ani posledních několik let KLDŘ nereaguje na výzvy speciálního zpravodaje Vitit Muntarborna o dialog v otázce lidských práv a ani nepovolila požadované inspekce ve věznicích a „manažerských“ – „pracovních“ centrech.

4.4 KLDŘ jako Failed state?

Pokud se podíváme na KLDŘ komplexně, jako na stát, který má zajišťovat určité vnitřní funkce, např.: hospodářské – podmínky pro chod ekonomiky; sociální – zajištění občanů ve stáří nebo nemoci; kulturní – vytváření podmínek pro rozvoj školství, vědy a kultury; zajištění respektování právního řádu ve společnosti; bezpečnostní funkce – zajištění bezpečnosti občanů a jejich majetku; dbát na dodržování zákonů a ochranu občanů, správné fungování institucí státu, atd. Nebo zajišťovat vnější funkce, např.: zahraniční politika, obchod, obrana státu, aj. Jak může být z dřívějších kapitol patrné (a i dle vědeckých hodnocení), KLDŘ v mnoha ohledech ve své funkci jako stát selhává. Dá se tak u KLDŘ hovořit o fenoménu tzv. „Failed state“, jehož překlad v českém jazyce zní poněkud zvláště – „selhávající či zkrachovalý stát“.

Tato problematika byla vnímána v průběhu studené války prismatem konfliktu supervelmocí a nebyla považována za nebezpečí samo o sobě. V 90. letech 20. století začal být tento problém vnímán již samostatně, jako problém

---

²¹⁰ A tak v červnu 2006 bylo dovoleno Kim Jong-namovi, Jihokorejci, který byl unesen roku 1978, se shledat opět se svou rodinou.

²¹¹ Pan Ki-mun se rovněž dlouhá léta angažoval v korejsko-korejských vztazích. Např. v roce 1992 byl zvláštním poradcem ministra zahraničí a také místopředsedou „Společné komise severu a jihu pro jadernou kontrolu“ po přijetí historické deklarace o nejaderném Korejském poloostrově. V září 2005 se jako ministr zahraničí KR zasloužil o další historickou dohodu podporující mír a stabilitu na Korejském poloostrově, tzv. Společné prohlášení o vyřešení severokorejské jaderné otázky, přijaté v rámci šestistranných jednání.

jednotlivých států, ale byl posuzován jako něco, co je otázkou pro humanitární pomoc nebo organizace hájící lidská práva. Ke konci 90. let se tato problematika konečně dostala do oblasti zájmu světových mocností, což vedlo k takovým akcím, jako byly intervence např. v Somálsku, Haiti, Bosně či Kosovu.

Definice „failed state“ je velmi komplexní a rozsáhlá a pro označení nějakého státu tímto pojmem se sleduje po určitou dobu vývoj v určitých segmentech fungování státu, respektive v jakých oblastech ve funkci státu selhává.

Proces selhávání státu může být velmi rychlý či postupný, na některém bodě se může zastavit a zůstat tak po dlouhou dobu, aniž by se stát zhroutil či se může začít situace zlepšovat. Dodnes není experty přesně určena hranice mezi „kolabujícím“ a „zkolabovaným“ státem a při vyhodnocování problémů v těchto zemích je potřeba vzít v potaz širší spektrum problémů a zaměřit se na jejich komplexní řešení - ne „léčit“ jen projevy, ale především podstaty problémů.

Jaké jsou symptomy selhávajícího státu? Vědci se stále neshodli na přesné komplexní definici, ale shodují se na jednotlivých bodech²¹², podle kterých lze stát označit za kolabující či stabilní. Např. Robert I. Rotberg²¹³ se ve svém textu „The New Nature of Nation - State Failure“²¹⁴ snaží postihnout některé rysy „failed state“ – trvalý násilný konflikt vůči vládě, občanská válka, falšované volby, vyčlenění určitých skupin z účasti na politickém rozhodování, ztráta kontroly nad svými hranicemi a problematika uprchlíků ze země, kritický stav veřejných institucí, špatný stav infrastruktury, zdravotnického či školského systému, ekonomické příležitosti pouze pro vyvolenou elitu, pokles HDP s celkovým poklesem ekonomické výkonnosti a růst inflace.

---

²¹² Např. ztráta kontroly nad částí svého území, ztráta vojenského monopolu a výskyt ozbrojených rebelujících skupin, ztráta legitimacy vládce či vláda bez ohledu na zákony, neschopnost státu poskytovat veřejné služby či tyto služby na přijatelné úrovni, neschopnost vystupovat na mezinárodním poli jako ostatní suverénní státy, porušování základních lidských práv, vysoký stupeň korupce, aj.

²¹³ Robert I. Rotberg je profesorem veřejné politiky, dále ředitelem programu Vnitrostátní konflikty, prevence konfliktů a řešení konfliktů v Belferově centru, na Kennedy School of Government Harvardské univerzity. Také je předsedou World Peace Foundation a členem správní rady Belferova centra.

²¹⁴ Dostupné na: www.twq.com/02summer/rotberg.pdf.

Sledování situace ve „slabých státech – weak states“ či „křehkých státech – fragile states“ či pak přímo „kolabujících/zkrachovalých státech - failed states“ se např. The Fund for Peace²¹⁵ snaží předcházet definitivnímu úpadku státu, zabránit následným ozbrojeným konfliktům, protože právě tyto státy se snadno mohou stát zdrojem nestability a nebezpečím nejen pro daný region, ale následně i pro celé světové společenství. Právě The Fund for Peace společně s časopisem Foreign Policy²¹⁶ začaly každoročně vytvářet přehled²¹⁷ stabilních, křehkých států či států těsně před zhroucením.

Cílem tohoto projektu a vypracování přehledů států je přispět ke zviditelnění fenoménu „failed state“ a s ním spojené problematiky, povzbudit diskusi o tom, jak podpořit celosvětovou stabilitu a eventuelně diskutovat o strategiích, které by vedly k zajištění větší světové bezpečnosti a zabraňovaly tomu, aby státy „kolabovaly“.

Zajímavé jsou také důvody, proč ke „hroucení“ států dochází. Dle expertů jsou nejčastějšími důvody důsledky koloniálních vlád²¹⁸ či proces modernizace.²¹⁹ Mezi typické představitele „failed states“ se řadí Somálsko, Afghánistán, Zimbabwe, Súdán a jiné.²²⁰

Co se týče KLRD a jejího postavení na mezinárodním poli jako „failed state“, tak se na první pohled zdá, že by do této kategorie nemusel nutně spadat, že vypadá navenek jako celkem fungující stát, sice se zvláštní verzí komunistického režimu, ale přesto na první zdání fungující. Podíváme-li se však hlouběji, zjistíme, že zde podle obecných měřítek nefunguje normálně téměř nic. Není tak jednoznačným případem jako je např. Somálsko, ale ve všech sledovaných hodnotách dosahuje značně záporných bodů a dle žebříčku Failed State Index z let 2005 – 2008 se pohybuje kolem 14. místa

---

²¹⁵ Založen roku 1957 Randolphem Comptonem v USA.

²¹⁶ založen roku 1970, zabývá se globální politikou, ekonomikou.

²¹⁷ viz příloha č. 4.

²¹⁸ koloniální vláda zničila tradiční sociální struktury a vazby, ovšem např. netrvala dostatečně dlouho, aby tyto struktury byly nahrazeny západními strukturami a vytvořila se nová, silná identita nového státu.

²¹⁹ Ekonomický růst, rychlá urbanizace, aj. svým tempem neodpovídají pomalejšímu tempu budování pevných základů státu a národního povědomí.

²²⁰ Viz žebříček Failed state index od Fund for Peace za první rok tvorby toho žebříčku, tj. za rok 2005 – dostupné na:

www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=103&Itemid=325,
za rok 2007 – dostupné na:

www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=229&Itemid=366
či k roku 2008-dostupné na:

www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=140.

nejhůře fungujících států (ze sledovaných 177 států – např. za rok 2008 je na 1. nejhorším místě stále Somálsko, na nejlepším 177. je Norsko).²²¹ Aby mohl být přehled – Failed State Index vytvořen, shromažďuje Fund for Peace za daný rok z celosvětových i lokálních zdrojů informace, které pak zadá do speciálního softwaru CAST (Conflict Assessment System Tool)²²². Ten vytvoří model vývoje ve státě, případně upozorní na zhoršení situace ve vývoji státu a získaný výsledek je konzultován s mnohými experty pro následné vytvoření indexu s hodnotami pro základní indikátory stavu státu. Těchto indikátorů je 12 a jsou rozděleny do 3 skupin – sociální, politická, vojenská.²²³ Takto sestavený index nám poukazuje na uspořádání světa na přelomu 2. tisíciletí a na fakt, že téměř 2 miliardy lidí žijí ve státech, které se dají označit za nestabilní a s různými stupni nefunkčnosti.

Korejská lidově demokratická republika za rok 2008 obsadila 15. místo s 97,7 body ze 120 (každý indikátor je hodnocen body od 1 – nejnižší výskyt problému až po 10 – nejvyšší intenzita problému), tedy čím vyšší skóre, tím je indikován horší stav země.²²⁴ Je tedy zjevné, že KLRD řádně neplní své základní funkce státu, které by měla pro své občany zajišťovat a ještě své občany ohrožuje a používá jako rukojmí ve své militantní politice. Zvláště otázka jaderné problematiky a vývoje jaderných zbraní v KLRD již téměř 20 let čeří vody mezinárodní diplomacie.

5 KLRD a její vztahy s klíčovými mezinárodními partnery na pozadí vývoje jaderného programu KLRD

---

²²¹ Fund for Peace – Failed states index 2008. Dostupné na:

www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=140.

²²² Dr. Baker, která vytvořila tento program CAST, vyučovala např. na Lagoské Univerzitě v Nigérii, dále na Johns Hopkins School of Advanced International Studies, Georgetown University's School of Advanced International Studies, také je členkou U.S. Senate Foreign Relations Committee a ředitelkou African Affairs Subcommittee.

²²³ Seznam 12 indikátorů spolu s hodnotami pro KLRD viz příloha č. 5.

²²⁴ KLRD např. v roce 2005 obsadila 13. místo, 2006 14. místo, 2007 13. místo a letos prozatím 15. místo. Pro srovnání v roce 2008 např. Česká republika je na 149. místě, Spolková republika německo na 155. místě, USA na 161. místě a Rakousko na 169. místě. Viz příloha č. 6. – Failed State index 2008.

Vývoj situace kolem severokorejského jaderného programu je téměř již 20 let plný zvrátů, překvapivých prohlášení, vstřícných kroků a následného porušování dohodnutých podmínek. Během těchto let Korejská lidově demokratická republika několikrát podmíněně obnovila a poté opět přerušila jednání o ukončení svého programu výroby jaderných zbraní. Zřejmě nejdramatičtější prohlášení přišlo v lednu roku 2005, kdy KLDR poprvé oficiálně oznámila, že vlastní jaderné zbraně společně s jadernou zkouškou, podniknutou v roce 2006.

Proč a pro koho jaderný program KLDR představuje hrozbu? Jaderné zbraně v rukou KLDR mohou: 1) představovat přímou hrozbu pro vojenské síly USA v KR, Japonsko a okolí; 2) být použity k přímé hrozbě pro KR a Japonsko; 3) např. vést KR či Japonsko k vlastní snaze o vyvinutí jaderné zbraně, což by mělo negativní vliv na regionální bezpečnost a narušilo by vzájemné nejen bezpečnostní vztahy s USA; 4) eventuálně vyvolat snahu KR podniknout preventivní útok na jaderná zařízení v KLDR, čímž by byly do konfliktu vtaženy i ozbrojené síly USA a mohla by následovat řada odvetných útoků ze strany KLDR; 5) být značnou hrozbou ve světovém měřítku tím, že mohou prodávat nebezpečný (jaderný či chemický) materiál do jiných zemí (které např. podporují terorismus).

5.1 Proč se KLDR snaží vlastnit jaderné zbraně?

Odpověď na tuto celkem jednoduchou otázku není vůbec jednoduchá a neexistuje pouze jediné přesvědčivé vysvětlení. KLDR je neustále znepokojena vojenskými kapacitami USA v KR, i když na vojenských základnách od roku 1991 nejsou umístěny žádné americké jaderné zbraně.²²⁵ USA jsou také vnímány jako nebezpečný aktér, který v posledních letech prokázal své odhodlání preventivně zakročit proti státům, které pro něj představují bezpečnostní hrozbu. Tím, že KLDR vyvine jadernou zbraň, bude patřit do „klubu“ jaderných států a možnost preventivního útoku na svou zemi

---

²²⁵ Faktem zůstává, že tyto zbraně tam však v případě potřeby mohou být rozmístěny během několika mála dnů či týdnů.

ze strany USA značně zmenší, protože je málo pravděpodobné, že by USA kvůli KLDLDR rozpoutaly cokoliv podobného jaderné válce.

V 70. letech, když alternativa konvenční války ztratila pro Pchjongjang opodstatnění, se pro něj staly jaderné zbraně naprostou nutností. Pokud měl Sever nad Jihem zvítězit, potřeboval něco, čím by vyrovnal vzrůstající převahu Jihu v konvenčních zbraních a čím by mohl odvrátit jadernou hrozbu USA. Pokud by KDLR neměla v této situaci jak čelit KR i USA, byla by v postavení slabého a méněcenného, na kterého by bylo snadné zaútočit.

Dalším důležitým motivem, proč se KLDLDR může snažit vlastnit jaderné zbraně, je zajistit si patřičně silnou pozici vůči svým nejbližším sousedům, tj. Jižní Koreji a Japonsku. Ve chvíli, kdy je KLDLDR schopna zasáhnout jadernými zbraněmi jakoukoliv část jejich území, snižuje tím pravděpodobnost, že by jedna z těchto zemí podnikla akce, které by KLDLDR mohly ohrozit.²²⁶

Motiv, který však je analyticky zdůrazňován nejvíce, je vyděračský potenciál, který severokorejský jaderný program či jaderné zbraně a jejich nosiče představují. Podle těchto hodnocení²²⁷ se KLDLDR snaží ve svém jaderném i raketovém programu postoupit co nejdále, aby tak zvýšila svoji cenu za případné odstoupení od těchto programů. Hospodářská situace i situace v zemědělství je v KLDLDR natolik závažná, že je Severní Korea, jak jsme již v minulosti mohli mnohokrát vidět, ochotna velmi tvrdě obchodovat se svými bezpečnostními zájmy za to, aby jí byla poskytnuta potravinová, ekonomická a energetická podpora, kterou by jen těžko získávala ze zahraničí jinou „dobrovolnou“ cestou.

V souvislosti s jadernými zbraněmi, pokud mají představovat skutečnou hrozbu, je nutno připomenout význam programu řízených střel. Tento program je v KLDLDR na relativně dobré úrovni a v minulosti byla dovozcem raketových technologií např. pro Egypt, Irán, Libyi, Pákistán, Sýrii, Spojené arabské emiráty a Jemen. KLDLDR disponuje především raketami Hwasong 5

---

²²⁶ Visinger L.: Šíření jaderných zbraní na počátku 21. století, 10. 3. 2008. Dostupné na: www.natoaktual.cz/sireni-jadernych-zbrani-na-pocatku-21-stoleti-f3j-/na_analyzy.asp?c=A080310_110303_na_analyzy_m02#top

²²⁷ Buzo, Adrian: Partyzánská dynastie. Praha, BB/Art 2003, str. 208.

a 6, kterými je schopna zasáhnout cíle na Korejském poloostrově a raketami Nodong²²⁸ (zkušebně poprvé vypuštěna v květnu 1993), které mohou zasáhnout i cíle v Japonsku, včetně přilehlých amerických základen. Raketa s dlouhým doletem Tepchodong II. nebyla po dlouhou dobu v operačním režimu díky tomu, že KLDŘ dodržovala zákaz testování raket s dlouhým doletem dohodnutý v září 1999, avšak i ten porušila v červenci 2006. Tato raketa by dle odhadů byla schopna zasáhnout cíle i na západním pobřeží Spojených států amerických.

5.2 Počátky vývoje jaderného programu KLDŘ

KLDŘ zahájila program civilního jaderného výzkumu již v 60. letech 20. století, pod záštitou Sovětského svazu, poblíž malého města Jongbjon, kde SSSR poskytl reaktor IRT-2M. Základ programu pro výrobu jaderných zbraní vytvořila KLDŘ až v roce 1980 tím, že zahájila výstavbu 5-ti megawatového reaktoru²²⁹ v Jongbjonu, který byl do provozu uveden v roce 1986. Jako palivo zde byl používán přírodní uran, který mohl vyrábět malé množství plutonia. Mezitím byla v roce 1984 v Jongbjonu zahájena výstavba druhého reaktoru, který měl disponovat již značně větším výkonem – 50-200 MW a měl být dokončen roku 1995, ale jeho dostavba stále není dokončena a ani se neočekává nejbližších letech. Dalším pomocníkem na cestě k získání jaderných zbraní, kromě SSSR a ČLR, byl v 90. letech také Pákistán, který především pomáhal s technologiemi na obohacení uranu, stejně jako s konstrukcí jaderné hlavice. Na oplátku se Pákistánu dostala výrazná pomoc od KLDŘ s jeho raketovým programem.

Mezinárodní obavy z civilních jaderných plánů KLDŘ zpočátku nebyly veliké, protože se KLDŘ roku 1985 připojila ke Smlouvě o nešíření jaderných zbraní (dále jen NPT)²³⁰. Již v roce 1977 se KLDŘ dohodla s Mezinárodní

---

²²⁸ dle Severokorejců je výslovnost Rodong.

²²⁹ který mohl vyvinout výkon až 20-30 megawatt (MW).

²³⁰ NPT „Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons“ byla podepsána 1. 7. 1968 a vstoupila v platnost v roce 1970. V současnosti je smlouva podepsána 189 zeměmi, z nichž 5 (USA, Velká Británie, Francie, Rusko a Čína) vlastní jaderné zbraně. Nukleární zbraně však ve skutečnosti vlastní i další státy, z nichž 3 NPT nepodepsaly (Indie, Pákistán a Izrael)

agenturou pro atomovou energii (dále jen MAAE)²³¹ o možnosti budoucích inspekcí reaktoru v Jongbjonu, avšak s MAAE neuzavřela žádnou závaznou smlouvu, ani žádné záruky.

V roce 1989 se však začaly objevovat obavy ze strany KR a USA z jongbjonského komplexu, které pramenily z podezřelého charakteru určitých budov a zařízení v tomto komplexu (např. rozměry reaktoru byly podezřelé a satelitní fotografie prozrazovaly, že zde jsou zařízení, která by mohla sloužit k získávání plutonia z jaderného paliva).²³² Dále vznikly obavy z toho, že KLDK nepodepsala dohodu s MAAE o zárukách vyplývajících z NPT, takže nepodléhala mezinárodní kontrole. Posledním důvodem bylo také to, že KLDK vlastnila přírodní zdroje, které jsou potřebné pro výrobu jaderných zbraní. Základem pro vojenský jaderný program je získání dostatečně kvalitního štěpného materiálu, kterým může být buď obohacený uran 235 nebo plutonium 239. KLDK vlastní uranové doly s odhadem na 4 miliony tun této suroviny k těžbě. V polovině 60. let byl v jongbjonském komplexu postaven výzkumný areál, kde byli školeni specialisté, kteří dříve studovali většinou v Sovětském svazu a KLDK se pokoušela získat technologie spojené s obohacováním uranu jak z ČLR, Ruska či Pákistánu. Kromě obohaceného uranu může být zdrojem pro výrobu jaderných zbraní plutonium, které může být získáno zpracováním vyhořelého paliva (z elektrárny v Jongbjonu) a ze kterého může být, dle odhadů, získáno dostatečné množství materiálu k výrobě jedné až čtyř jaderných hlavic.²³³ Schopnost KLDK vyprodukovat plutonium pro další zbraně je v současné

---

a čtvrtý od NPT odstoupil (KLDK). Indie, Pákistán a Severní Korea veřejně oznámily vlastnictví nukleárních hlavic, zatímco Izrael se nikdy oficiálně nevyjádřil. JAR je posledním státem, o němž je s jistotou známo, že vyrobil nukleární zbraně; po pádu režimu apartheidu však byly rozmontovány a nová vláda země podepsala NPT. Ve smlouvě se státy zavazují nepředávat nikomu jaderné zbraně nebo jiná výbušná jaderná zařízení, nevyrábět je, ani pomáhat při výrobě. Povolen byl rozvoj výzkumu, výroby pro mírové účely. Státy se také zavázaly přijmout dohled Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE).

²³¹ „International Atomic Energy Agency“ (IAEA), KLDK vstoupila do Mezinárodní agentury pro atomovou energii v roce 1974. Tato mezinárodní organizace, která byla založena 29. 7. 1957, má v současné době 137 členských států. Jejím cílem je dohlížet a stanovovat pravidla pro mírové využívání jaderné energie a je také orgánem zodpovědným za kontrolu dodržování Smlouvy o nešíření jaderných zbraní.

²³² Na rozdíl od velkých a charakteristických reaktorů, které mohou sloužit k získávání plutonia, může program na obohacování uranu probíhat na různých místech a například ukrytý pod zemí. Více na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/index.html

²³³ Federation of American Scientists – Aftergood, S. a Kristensen, H. M.: Weapons of mass destruction around the World - Nuclear Weapons Program DPRK, dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/index.html

době omezená, ale zvýšila by se poté, co by byl dokončen další, výše zmíněný, reaktor. Odhaduje se, že ten by byl schopen produkovat plutonium pro 5-10 jaderných hlavic ročně.²³⁴

5.3 Dohoda o zárukách s MAAE

V této situaci nejasností a podezření kolem jaderného programu KLCDR se mezinárodní úsilí soustředilo na to, aby KLCDR přistoupila k podpisu Dohody o zárukách s MAAE. Na tento tlak KLCDR v roce 1990 zareagovala tak, že podmínila podpis této dohody právními zárukami ze strany USA, že proti KLCDR nepoužijí jadernou hrozbu.²³⁵ MAAE však s přidruženými podmínkami, které KLCDR vyžadovala, nesouhlasila, tudíž k podpisu dohody nedošlo. V druhé polovině roku 1990 měla KLCDR možnosti sledovat přípravu USA k válce v Perském zálivu po vpádu Iráku do Kuvajtu v srpnu 1990 a při operaci Pouštní bouře v lednu 1991 mohla sledovat způsob diplomacie a vojenské technologie USA a možná i přehodnotit své postoje při jednání s MAAE a USA.

V květnu 1991 údajně čínský premiér Li Pcheng na návštěvě v Pchjongjangu naléhal na vedení KLCDR, aby byly podepsány záruky s MAAE. KLCDR tak 15. července 1991 informovala MAAE, že je ochotna dohodu k srpnu podepsat, ovšem s tím, že nepřistoupí na kontroly svého zařízení, pokud jí nebude zaručena patřičná ochrana před americkou jadernou hrozbou. KLCDR zřejmě nakonec přesvědčilo oznámení prezidenta G. Bushe ze září 1991, že USA redukují svůj arzenál jaderných zbraní z území Korejského poloostrova. K podpisu dohody s MAAE jistě i přispěly záruky prezidenta Korejské republiky Ro Tche-ua, když KLCDR a KR podepsaly 31. prosince 1991 Společnou deklaraci Severu a Jihu o bezjaderném Korejském poloostrově (často uváděné jako Společná deklarace)²³⁶. Všechny tyto okolnosti zřejmě

---

²³⁴ Do té doby produkce pravděpodobně nepřevyší jednu jadernou hlavici ročně.

²³⁵ Dle KLR tato formulace zahrnovala stažení jaderných zbraní z KR, odstranění amerického jaderného ohrožení KLCDR, souběžné kontroly na Jihu i Severu a ukončení mezinárodního tlaku na KLCDR v souvislosti s jaderným programem.

²³⁶ „South Joint Declaration on Denuclearization of the Korean Peninsula“. Společná deklarace se zabývala zamítnutím vývoje a používání jaderných zbraní KLCDR i KR. Podpisu této Společné deklarace předcházela korejsko-korejská jednání, která zahájil prezident KR

pro KLDR představovaly dostatečný impuls k tomu, aby dne 30. ledna 1992 podepsala ve Vídni Dohodu o zárukách s MAAE. Tím bylo umožněno, aby MAAE prováděla inspekce jaderných zařízení KLDR. Toto počínání KLDR se zdálo být slibným krokem pro další vývoj v problematice jaderného programu KLDR, ale nebylo zcela jasné, jaké jsou její další strategické plány.

Dohoda o bezjaderném Korejském poloostrově zavazovala obě strany, aby jaderné zbraně nevlastnily, nevyráběly, nedovážely, netestovaly, dále nezpracovávaly radioaktivní odpad či neprovozovaly zařízení na obohacování uranu. V březnu 1992 byla také vytvořena Společná kontrolní komise Severu a Jihu²³⁷, avšak její činnost uvízla na tom, že se obě strany nebyly schopné dohodnout na průběhu a termínech inspekcí. Prezident Ro podmínil pokračování v ekonomické spolupráci vytvořením plánu inspekcí, ale ze strany KLDR nebyl učiněn žádný pokrok a dialog mezi KLDR a KR byl pozastaven začátkem roku 1993.

5.4 První jaderná krize a uzavření Rámcové dohody

Po celá 90. léta byl jaderný program KDLR hlavním bodem ve vztazích KLDR s KR a s USA. Situace kolem jaderného programu se však rapidně zhoršila, když KLDR v lednu 1993 odepřela vstup inspektorů MAAE do dvou objektů, které byly podezřelé jako odkladiště pro jaderný odpad. To vedlo v březnu k přerušování korejsko-korejských rozhovorů a k prohlášení KLDR, že hodlá

Ro Tche-u již v roce 1988, kdy usiloval o zlepšení vztahů s KLDR, setkání rozdělených rodin, podporu vzájemného obchodu a také navrhl prodiskutovat bezpečnostní otázku Severní Koreje. Zahajovací setkání se uskutečnila v září 1989 a o rok později proběhlo první kolo (z 8) setkání premiérů obou států v Soulu. Tyto rozhovory vyústily ve 2 dohody – dne 13. prosince 1991 byla podepsána Dohoda o usmíření, neútočení a vzájemné výměně a spolupráci (tzv. Základní dohoda) a již výše zmíněná Společná deklarace o denuklearizaci Korejského poloostrova (tzv. Společná deklarace). Základní dohoda je kromě preambule rozdělena do čtyř základních skupin, kde se obě strany zavazují, že budou usilovat o podepsání mírové smlouvy a vzájemně respektovat své politické a společenské systémy, dále, že se zříkají použití ozbrojených sil, ve třetí části je zmiňována snaha o společnou výměnu, spolupráci jak ekonomickou, tak kulturní a čtvrtá obsahuje prováděcí protokoly a dohodu, že do tří měsíců ustanoví společný vojenský výbor pro diskusi o omezení počtu zbraní na poloostrově.

²³⁷ „North-South Joint Nuclear Control Commission – JNCC“. Více na - Bureau of East Asian and Pacific Affairs- background note North Korea, February 2008. Dostupné na: www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2792.htm.

odstoupit od Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (NPT).²³⁸ Rada bezpečnosti OSN vyzvala KLDR k dodržování Dohody s MAAE, k povolení vstupu na území KLDR a vyzvala také ostatní státy OSN, aby povzbudily KLDR ke kladnému postoji v této problematice. KLDR výzvu odmítla a následně dosáhla toho, o co KLDR šlo především, tedy dvoustranných jednání s USA (a tím izolace KR), které znepokojeně sledovaly vzniklou situaci. KLDR si od těchto jednání slibovala zvýšení své prestiže a záruky ze strany USA, že na ni nezaútočí. V červnu 1993 tedy došlo k rozhovorům mezi náměstký ministrů zahraničních věcí obou států o severokorejské jaderné problematice, ale výsledky nebyly ani pro jednu stranu uspokojivé a KLDR dokonce začátkem června 1994 oznámila, že vystupuje z MAAE. Krize začala nabývat takových rozměrů, že USA dokonce uvažovaly o použití vojenské síly. RB OSN také začala hrozit ekonomickými sankcemi, které by mohly vést ještě k dalším krokům, na což KLDR reagovala tím, že takové jednání by hodnotila jako „válečný akt“. Tato velmi napjatá situace trochu „polevila“, až když do KLDR přijel dne 15. 6. 1994 na návštěvu²³⁹ Pchjongjangu bývalý americký prezident Jimmy Carter, aby se podílel na řešení jaderné otázky. Setkání Kim Il-songa s Carterem mělo velmi příznivý výsledek, neboť Carter získal příslib, že KLDR „zmrazí“ svůj jaderný program za určitých podmínek a odvolala svůj záměr odstoupit od NPT. I pro KR přineslo toto jednání důležitý okamžik, protože bylo navrženo setkání obou nejvyšších představitelů KLDR (Kim Il-songa) a KR (Kim Jong-sama) na 25. červenec 1994. K významnému setkání však bohužel nedošlo, protože 8. července Kim Il-song náhle zemřel, dle oficiálních zdrojů na infarkt.²⁴⁰ Premiér KR přesto vyjádřil naději, že se v budoucnu uskuteční plánovaná schůzka s Kim Il-songovým nástupcem, i když v této fázi se čekalo, jak se bude severokorejský režim vyvíjet dále, zda případně nedojde jeho k uvolnění. O pár měsíců později, 22. října 1994, se po několika kolech jednání²⁴¹ USA podařilo uzavřít s KLDR velmi důležitou dohodu – tzv. Rámcovou dohodu

²³⁸ na což KR reagovala okamžitým pozastavením všech investic do KLDR.

²³⁹ Samozřejmě schválenou Clintonovou administrativou.

²⁴⁰ Dnes se dá jen spekulovat, zda by např. Nobelovu cenu za mír nezískal Kim Jong-sam místo Kim Te-džunga, kdyby se mu podařilo uskutečnit první historické setkání obou čelních představitelů států. Nicméně je třeba zhodnotit, že Kim Te-džungova Sluneční politika vůči KLDR měla více konzistentní a zřetelnější rámec než politika Kim Jong-sama vůči KLDR.

²⁴¹ Která tedy započala po návštěvě J. Cartera, avšak byla přerušena úmrtím Kim Il-songa a v jednáních se pokračovalo až v srpnu 1994.

o jaderné problematice (tzv. Ženevská rámcová dohoda – známá jako Agreed Framework).²⁴² V rámci této dohody KLDR přislíbila zmrazení svého jaderného programu, souhlasila s pokračováním své účasti v NPT a i s inspekcemi MAAE. Obě strany se také zavázaly k nahrazení grafitem moderovaného reaktoru dvěma lehkovodními reaktory²⁴³ do roku 2003, který bude poskytnut pro tento účel vytvořenou organizací KEDO (Korean Peninsula Energy Development Organization)²⁴⁴ a pomůže zlepšit kritickou situaci KLDR v oblasti energetiky. Dále se USA zavázaly k dodávce 500 000 tun nafty ročně k pokrytí energetických potřeb, dokud nebudou lehkovodní reaktory v provozu. Byla také řešena otázka bezpečného skladování radioaktivního odpadu z 5 MW reaktoru v Jongbjonu, dále se obě strany zavázaly podniknout kroky k normalizaci politických a ekonomických vztahů, spolupracovat v otázce míru, bezpečnosti, trvat na bezjaderném Korejském poloostrově a nešířit jakýkoliv jaderný materiál do dalších zemí.²⁴⁵ Dle dohody USA v lednu 1995 zrušily ekonomické sankce vůči KLDR jako odpověď na to, že KLDR pozastavila svůj jaderný program pod ověřením ze strany USA i MAAE.

Po podepsání Ženevské dohody došlo ke zlepšení situace, ale Clintonova administrativa jen částečně splnila požadavky KLDR a ke zrušení ekonomických omezení či navázání diplomatických vztahů nedošlo. Avšak jihokorejská administrativa, po uzavření této dohody, ustoupila ve svém postoji ke KLDR a zrušila plošný zákaz investic do KLDR.

Vzhledem k tomu, že KR nebyla přizvána na jednání při uzavírání Rámcové dohody, do projektu se zapojila alespoň tím, že souhlasila s hlavním podílem na financování stavby dvou lehkovodních reaktorů v rámci KEDO, kde je

---

²⁴² KLDR tuto dohodu porušila v roce 2002, když bylo odhaleno, že je v provozu program na obohacování uranu. Viz kapitola 5.7.

²⁴³ palivo z lehkovodních reaktorů na rozdíl od grafitem moderovaných produkuje mnohem méně plutonia k případné následné výrobě jaderných zbraní.

²⁴⁴ KEDO funguje jako multilaterální organizace s účastí dvanácti členů (Argentina, Austrálie, ČR – od roku 1999, Chile, EU- od roku 1997, Indonésie, Japonsko, Kanada, KR, Nový Zéland, Polsko, USA, Uzbekistán) a byla založena v roce 1995. Více informací o KEDO dostupné na: www.kedo.org

²⁴⁵ Celý text Ženevské rámcové dohody (Geneva Agreed Framework) dostupný na: www.fas.org/news/dprk/1994/941021-D415.htm.

značná i finanční spoluúčast Japonska.²⁴⁶ Hlavní podíl KR na tomto projektu však KLDR odmítla a tím se plnění Ženevské dohody zkomplikovalo. Z tohoto důvodu následovala v červnu 1995 řada dalších jednání mezi KDLR a USA v Kuala Lumpur, Malajsii, kde se dospělo k závěru, že KLDR nakonec bude akceptovat plán KEDO (tedy převážné financování lehkovodních reaktorů ze strany KR a dodání jihokorejskými firmami) a KLDR také souhlasila, že záležitosti ohledně tohoto nového reaktoru bude řešit přímo s KEDO a nikoli s USA. V prosinci 1995 tak vznikla další Dohoda o dodávce lehkovodního reaktoru (Light Water Reactor Supply Agreement) mezi KEDO a KLDR, která umožnila vybrat vhodnou lokaci pro reaktor. Na jaře následujícího roku se začaly vyjednávat přesné podmínky pro provádění výstavby, ale dohody přijatelné pro obě strany bylo dosaženo až v roce 2003.²⁴⁷

V Rámcové dohodě USA neřešily množství plutonia, které KLDR již vlastnila, ačkoliv nebylo jasné, o jaké množství se jedná²⁴⁸, a soustředily se na budoucí průhlednost severokorejského jaderného programu a jeho zmrazení. Smlouva také vůbec nezmiňovala severokorejský program na výrobu řízených střel (tzv. „delivery vehicles“), který zapříčinil další krizovou situaci a bez nichž je výroba funkční jaderné zbraně nemožná (nikoliv však ilegální prodej a šíření jaderného materiálu do jiných zemí).

Krokem ke zlepšení vztahů mezi KR a KLDR, který se netýkal bezprostředně jaderného programu, ale mohl přispět k jeho hladšímu řešení, byl návrh prezidenta Clintona a jihokorejského prezidenta Kim Jong-sama k uskutečnění čtyřstranných rozhovorů při vzájemném setkání na ostrově Čedžudo v dubnu 1996. Tyto čtyřstranné rozhovory mezi KR, KLDR, USA a ČLR měly především vést k uzavření mírové smlouvy, která by nahradila

---

²⁴⁶ Kim Jong-sam se bránil tomuto „vynechání“ KR při jednáních o jaderné otázce KLDR již v roce 1993 a podporoval i americký podnět k uvalení sankcí OSN, pokud KLDR nebude souhlasit s inspekcemi MAAE, ale patřičný výsledek (zahrnutí KR do jednání) se nedostavil.

²⁴⁷ KEDO vybrala jako místo pro vybudování lehkovodního reaktoru oblast u přístavu Sinpo (východní pobřeží KLDR) a zahájila stavbu v srpnu 1997. V prosinci 1999 KEDO a South Korean Electric Power Corporation podepsaly tzv. „smlouvu na klíč“ (Turnkey Contract), která umožnila kompletní konstrukci obou lehkovodních reaktorů.

²⁴⁸ Před uzavřením Rámcové dohody tajné služby odhadovaly, že KLDR mohla získat plutonium ze svého reaktoru, které by vystačilo na jednu či 2 jaderné zbraně. Federation of American Scientists – Aftergood, S. a Kristensen, H. M.: Weapons of mass destruction around the World - Nuclear Weapons Program DPRK, dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/index.html

současnou Dohodu o příměří z roku 1953 mezi KR a KLDR. Prezident Clinton se také vyjádřil, že nemá zájem jednat o míru s KLDR separátně, ale že podporuje názor KR o multilaterálních jednáních. KLDR se dlouho stavěla k účasti na multilaterálních jednání negativně a až v roce 1997 přislíbila svou účast na jednáních za poskytnutí humanitární a potravinové pomoci, která měla pomoci zmírnit humanitární krizi po povodních z téhož roku. KLDR se sice zúčastnila předběžných jednání, ale účastníci nebyli schopni se dohodnout ani na programu jednání, a tak byly rozhovory v roce 1999 dočasně pozastaveny.²⁴⁹

5.5 Druhá jaderná krize a Perryho zpráva

Ještě než se situace s KLDR opět zkomplikovala vypuštěním balistické rakety Tepchodong I., se v KR úřadu prezidenta chopil v únoru 1998 Kim Te-džung, který prosazoval tzv. „Sluneční politiku“ vůči KLDR. Ta měla tři základní principy – žádná tolerance k provokacím ze strany KLDR, žádné snahy o sjednocení poloostrova „pohlcením“ Severu a především oddělení politických a ekonomických otázek. Díky této politice se podařilo uskutečnit první korejsko-korejské setkání čelních představitelů obou států v Pchjongjangu ve dnech 13. – 15. června 2000.

Přes tuto vstřícnou politiku ze strany KR, KLDR vyvolala značné napětí a mezinárodní znepokojení tím, když vypustila koncem srpna 1998 balistickou raketu středního doletu Tepchodong I, jejíž test se zcela nevydařil - střela přeletěla Japonsko a spadla do moře (dle KLDR se mělo jednat o pokus pro budoucí vynesení svého satelitu Kwangmjongsong – 1 na oběžnou dráhu). Tento test znepokojil především USA, podle kterých by podobná střela byla schopna zasáhnout i území USA (Aljašku) nebo americké základny umístěné na japonském území.

---

²⁴⁹ Pro více informací viz Kwak, Tae-hwan: The Korean Peninsula Peace Regime Building through the Four-party Peace Talks: Re-evaluation and Policy Recommendations, Journal of East Asian Affairs, vol. XVII, č. 1, 2003, str. 1-32.

Situaci kolem vypuštění rakety Tepchodong I zkomplikovala ještě zpráva americké tajné služby²⁵⁰, společně se satelitními snímky, která informovala o tom, že bylo objeveno pravděpodobné místo tajného severokorejského tajného jaderného výzkumu (oblast Kumčangni).

Bylo zřejmé, že nově vzniklá situace bude opět komplikovaná a najít řešení bude jistě více než náročné. Podle satelitních snímků se mohlo jednat o podzemní zařízení nedaleko jaderné elektrárny Jongbjon, které mohlo být využíváno k výrobě plutonia pro vývoj jaderných zbraní. V této situaci se v listopadu 1998 prezident Clinton rozhodl vytvořit zvláštní komisi pro posuzování severokorejského jaderného programu, v jejímž čele byl William Perry²⁵¹, který se tak stal zvláštním koordinátorem pro politiku USA vůči KLDŘ.

Po několika kolech jednání mezi USA a KLDŘ nakonec KLDŘ v březnu 1999 souhlasila s inspekcemi do těchto podezřelých podzemních zařízení (za dodávku několika set tun potravin v hodnotě cca 160 milionů dolarů), ale inspekce našla jen prázdné tunely. Také v září 1999 došlo k setkání zástupců USA a KLDŘ v Berlíně, kde bylo překvapivě dosaženo dohody o odložení příprav na testovací vypuštění balistické rakety dlouhého doletu Tepchodong II (která by dle odhadů byla schopna zasáhnou území USA) za zmírnění amerických sankcí.²⁵²

V květnu 1999 vykonal William Perry návštěvu Pchjongjangu, což byla do té doby nejvyšší americká diplomatická návštěva, a v říjnu předložil americkému Kongresu zprávu, tzv. „Perryho zprávu“²⁵³, v níž kladl důraz na jednání s KLDŘ o jaderném programu a vývoji balistických střel a až následně na zlepšení korejsko-korejských vztahů. Je zde také zmíněno, že pokud KLDŘ bude vlastnit jaderné zbraně spolu s balistickými střelami dlouhého doletu, může tak být oslabena možnost odstrašení KLDŘ a může také způsobit oslabení bezpečnostní stability jak na Korejském poloostrově, tak i v celém

---

²⁵⁰ Sanger, D. I.: „North Korea Site an A Bomb Plant, U.S. Agencies Says,“ New York Times, 17.8.1998. Dostupné na:

<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C02EED81F3AF934A2575BC0A96E958260>

²⁵¹ Bývalý ministr obrany USA v letech 1994 – 1997.

²⁵² Avšak v dohodě se jednalo jen o dočasné přerušování testů.

²⁵³ Perry, William: „Review of United States Policy Toward North Korea: Findings and Recommendations,“ 1999, <http://usinfo.state.gov/regional/ea/easec/nkreview.htm>

regionu.²⁵⁴ V Perryho zprávě se rovněž hovořilo o ekonomické pomoci USA, KR, Japonska pro KLDR za slib, že KLDR ukončí svůj program na výrobu a vývoz zbraní hromadného ničení (dále jen ZHN, mj. i jaderných zbraní, balistických raket).²⁵⁵ Doporučení, která Perryho zpráva obsahovala, byla rozhodně do té doby nejkomplexnější a nejucelenější politikou, kterou USA ve vztahu ke KLDR vytvořily.

Rovněž byla v březnu 1999 vytvořena Třístranná koordinační a dohlížitelská skupina (TCOG) ze zainteresovaných států (USA, KR a Japonska), která měla sloužit ke konzultacím při hledání společného řešení severokorejské hrozby pro region Dálného východu a byla důležitým krokem ke koordinaci postojů vůči KLDR.

Perryho zpráva, kromě jiného, přispěla i ke lepšímu porozumění mezi USA (prezidentem Clintonem) a KR (prezidentem Kim Te-džungem a jeho Sluneční politikou) ve smyslu, jak jednat s KLDR a také se podařilo prohloubit oboustranné porozumění k tomuto tématu.

V roce 2000 se také „prolomil led“ ve vztazích mezi KR a KLDR. Až do počátku roku 2000 se Severní Korea stavěla vůči Sluneční politice KR negativně, na druhou stranu se nijak nebránila přijímat poskytovanou finanční či ekonomickou pomoc od KR.²⁵⁶ Vyvrcholením Kim Te-džungových snah a jeho Sluneční politiky bylo nakonec jeho setkání s Kim Čong-ilem 13. června 2000 v Pchjongjangu.²⁵⁷ Tomuto významnému červnovému summitu předcházela dlouhá utajená jednání obou stran, zástupců KR a KLDR, která byla nakonec v Šanghaji 8. dubna ukončena s tím, že se setkání uskuteční v období od 12. do 15. června 2000. Setkání bylo nakonec odloženo o jeden den.

---

²⁵⁴ Perryho zpráva je komplexním hodnocením jaderné situace KLDR a obsahuje doporučení k dalším jednáním s KLDR. Např. je zde doporučeno vytvořit určitý mechanismus americké vlády k provádění politiky vůči KLDR; zlepšit připravenost a vytvořit plán pro řešení nepředvídatelných provokací ze strany KLDR; pokračovat v setkávání v rámci nového sdružení pro užší spolupráci s Japonskem a KR.

²⁵⁵ Tento návrh však nepřinášel zcela nový pohled, fakticky doplňoval Ženevskou rámcovou dohodu z října roku 1994.

²⁵⁶ K přerušení rozhovorů, při kterých se jednalo o setkání rozdělených rodin, došlo po incidentu lodí ve Žlutém moři (červen 1999), ale ekonomická podpora KLDR pokračovala.

²⁵⁷ The Korean summit, Mainichi Shimbun, 14. 6. 2000. Dostupné na: www.hartford-hwp.com/archives/55a/114.html.

Nejdůležitějším bodem setkání byl podpis Společné deklarace z 15. 6. 2000, která se zabývala např. tím, jak postupovat při možném budoucím sjednocování Korejí bez zasahování cizích států, dále se jednalo o pravidelném setkávání rozdělených rodin, ke kterému mělo dojít poprvé 15. srpna 2000 (v den výročí osvobození od japonské nadvlády), dalším bodem byl rozvoj ekonomické a kulturní spolupráce a také to, že má do budoucna docházet k dalším schůzkám vládních i nevládních představitelů.

K setkávání rodin bylo dohodnuto, že bude vytvořeno zvláštní centrum a dále měla být umožněna výměna dopisů mezi rozdělenými rodinami (k první výměně dopisů došlo v březnu 2001). Dalším odrazem červnového setkání bylo společné nastoupení sportovců z KR a KLDŘ při zahajovacím ceremoniálu na letních olympijských hrách v Sydney v září 2000 pod společnou neutrální vlajkou Korejského poloostrova. Soutěžních disciplín se však každá země účastnila samostatně.

Jak ukázal čas, KLDŘ se spíše snažila využít dohody ke zlepšení své ekonomické situace a zlepšit si pozici na mezinárodní scéně, což mělo posílit její vyjednávací pozici vůči USA. KLDŘ tak navázala diplomatické styky i s některými zeměmi Evropské unie²⁵⁸ i jinými mimoevropskými zeměmi.²⁵⁹ Na červnovém summitu bylo též dohodnuto, že příští rok by měl Kim Čong-il recipročně navštívit Soul. K této návštěvě však do dnešních dnů nedošlo i přes opětovné výzvy.²⁶⁰ Po červnovém summitu prezident Kim Te-džung navrhl opět otevřít čtyřstranné rozhovory²⁶¹, protože je považoval za důležité pro další pokračování korejsko-korejské spolupráce i vývoje vztahů v daném regionu i mezinárodně (s USA).²⁶²

Je zřejmé, že Perryho zpráva přispěla ke kladným změnám ve vztahu ke KLDŘ a v návaznosti na tuto zprávu zahájila vláda USA v květnu 2000 rozhovory s KLDŘ o plnění závazků z Rámcové dohody (z roku 1994) a zvláště o dosažení dohody oblasti dalšího vývoje a testování balistických

²⁵⁸ Např. Itálie, Velká Británie, Belgie, Německo, Španělsko, aj. – v roce 2000 a 2001.

²⁵⁹ Např. JAR, Brazílie, Nový Zéland, Kanada, Kuvajt, aj. – v roce 2001.

²⁶⁰ Former S. Korean Leader Urges U.S., North Korea to Compromise, 9.6.2005 Dostupné na: <http://english.chosun.com/w21data/html/news/200506/200506090007.html>

²⁶¹ Které byly přerušeny v roce 1999.

²⁶² Kim Dae-Jung's Engagement Policy and the South-South Conflict in South Korea: Implications for U.S. Policy, Byung-Hoon Suh, Summer 2001. Dostupné na: www.asiasociety.org/publications/update_southkorea.html

střel. Tato jednání také vedla i k návštěvě Čo Mjong-roka, vysoce postaveného vyslance Kim Čong-ila, v říjnu 2000 ve Washingtonu a později, v říjnu 2000, k návštěvě ministryně zahraničí USA Madelaine Albrightové v Pchjongjangu.²⁶³

5.6 KLDL jako součást „osy zla“

Avšak shoda mezi politikou KR a USA vůči KLDL se rychle změnila se změnou hlavy státu ve Spojených státech amerických. Zahraniční politika demokratického prezidenta B. Clintona se již z principu musela lišit od pojetí republikánského prezidenta G. W. Bushe. Demokrat (či republikán) klade důraz na jiné aspekty zahraniční politiky či více na domácí politiku a i přístup k řešení mezinárodních otázek je rozdílný. Přístup B. Clintona byl blíže k idealismu, zatímco G. W. Bush zastává spíše realistické stanovisko. Pro idealisty je dle Carla Schmitta typické to, že mezinárodní řád má být založen na sdílení jedné sady morálních idejí, na univerzálně platných hodnotách. Podle realistů má být zase založen na rovnováze politických mocí, na síle, která je vázána na určité místo a historický čas.

V lednu 2001 prezident Bush přerušil veškeré rozhovory s KLDL o jaderné problematice i problematice balistických střel s tím, že nová administrativa potřebuje vyhodnotit dosavadní strategii a politiku USA vůči KDLR. V červnu Bushova administrativa prohlásila, že je připravena pokračovat v rozhovorech, ovšem na základě širší agendy, která by měla zahrnovat problematiku konvenčních zbraní, vývoj balistických střel a otázku jejich šíření, otázku lidských práv a humanitární problematiku.

Po teroristickém útoku na USA dne 11. září 2001 však Bushova administrativa „přitvrdila“ ve svém postoji. Spojené státy změnily svou strategii a místo zadržování a odstrašení začaly prosazovat politiku tzv. „preventivní akce proti hrozbám, které zahrnují balistické střely i ZHN“.²⁶⁴ Tato americká strategie se dotýkala přímo zahraniční politiky USA vůči KLDL,

---

²⁶³ Eberstadt, Nicolas, Ellings, Richard J.: Korea's Future and the Great Powers, 2001.

²⁶⁴ George W. Bush, Commencement Speech, United States Military Academy, West Point, New York, 1. 6. 2002, dostupné na: www.whitehouse.gov/news/released/2002/20020601-3.html

protože nyní byla KLDR se svým jaderným programem a šířením ZHN vnímána jako potenciální hrozba americké bezpečnosti. Tato změna postoje USA však měla i přímý vliv na zahraniční politiku KR. Jak bylo zmíněno výše, KR, která prosazovala Sluneční politiku, nebyla proti způsobům odstrašování, ale rozhodně nesouhlasila s „preventivní akcí,“ jak ji viděly Spojené státy americké, a tak se stala nová americká zahraniční politika vůči KLDR zdrojem nespokojenosti ve vztazích mezi KR a USA.

To, že ve Zprávě o stavu Unie z ledna 2002 prezident George W. Bush označil Severní Koreu jako součást „osy zla“ společně s Irákem a Íránem²⁶⁵, velmi zkomplikovalo již tak špatné vztahy jak s KLDR, tak i KR. V KR se zvýšily protiamerické nálady z obav, že KLDR by se mohla stát dalším potencionálním cílem amerického celosvětového boje proti terorismu a obávala se možnosti preventivní akce ze strany USA. Pokud by si Spojené státy myslely, že je jejich bezpečnost ohrožena, neváhaly by podniknou všechny kroky k tomu, jak je zmíněno ve Strategickém plánu o národní bezpečnosti USA z roku 2002,²⁶⁶ aby této hrozbě zamezily. Jakákoliv vojenská akce, která by se dotkla Severní Koreje, by mohla vyvolat další Korejskou válku, což by mělo s použitím rozsahu zbraní (od ZHN až po jaderné), které KLDR pravděpodobně vlastní, mnohem horší následky pro celý region Dálného východu a pravděpodobně i větší dosah, pokud by KLDR použila balistické střely se středním či dlouhým doletem jako Tepchodong I. a II.²⁶⁷

5.7 Program na obohacování uranu a komplikace v následných jednání

Napětí mezi USA a KLDR se však ještě zvýšilo poté, když delegace USA, vedená náměstkem ministra zahraničí USA pro oblast Dálného východu a pacifické oblasti Jamesem A. Kellym, navštívila v říjnu 2002 Pchjongjang s tím, že vláda USA má informace o tom, že KLDR provozuje program

---

²⁶⁵ Pro více informací viz State of the Union Address by President George W. Bush, 29. 1. 2002, dostupné na: www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html.

²⁶⁶ Více The National Security Strategy of the United States of America 2002, dostupné na: www.whitehouse.gov/international_relations.

²⁶⁷ Harrison, Selig S.: „Time to leave Korea?“ Foreign Affairs, vol. 80, č. 2, March/April 2001, str. 64-65.

na obohacování uranu, který je možno použít k vývoji jaderných zbraní, což porušuje závazky KLDR v NPT, závazky ve Společné deklaraci Severu a Jihu o denuklearizaci Korejského poloostrova a v Rámcové dohodě. Vláda KLDR prohlásila, že má právo na takovýto program (ovšem nepotvrdila jeho provoz). Na to vláda USA reagovala tím, že podmínila jakýkoliv pokrok v americko-severokorejských vztazích ukončení tohoto programu. Pokud by bylo dále ověřeno, že je tento program skutečně ukončen, byly USA ochotny spolupracovat s KLDR na navázání vztahů na zcela novém základě. Z počátku KLDR popírala podezření z provozování programu na obohacování uranu, avšak posléze zprávy o tomto utajovaném programu potvrdila s tím, že zároveň odstupuje od Rámcové dohody. James Kelly tehdy potvrdil ve své zprávě, že KLDR skutečně obnovila jaderný program, s doporučením pro Bushovu administrativu, aby USA nečinily ukvapená rozhodnutí ohledně avizovaného ukončení své účasti v Rámcové dohodě z roku 1994 a pokud možno ani nezvažovaly použití vojenské síly.²⁶⁸

Koncem prosince 2002 KLDR však ukončila „zmrazení“ svého jaderného zařízení v Jongbjonu, vyhostila inspektory MAAE, odstranila pečetě a kontrolní zařízení. K tomu 10. ledna 2003 ohlásila své odstoupení od NPT²⁶⁹ a obnovila zpracovávání použitého radioaktivního odpadu k získávání plutonia. KLDR dále prohlásila, že byla nucena podniknout tyto kroky, aby byla schopna svou zemi zabezpečit dostatečně odstrašující silou, protože musí čelit hrozbám USA a jejich „nepřátelské politice“.²⁷⁰ KLDR o půl roku později oznámila, že dokončila zpracování dříve „zmrazeného“ materiálu v Jongbjonu a získaný štěpný materiál použije k „jaderné odstrašující síle“.²⁷¹ Prezident Bush tehdy prohlásil, že USA nemají žádný záměr napadnout KLDR a zdůraznil také, že USA budou hledat řešení této krize společně se

---

²⁶⁸ Tisková zpráva Bílého domu, Washington D.C., 19. 11. 2002, dostupná na: <http://usinfo.state.gov/topical/pol/arms/02112003.htm>.

²⁶⁹ jako reakci na vývoj těchto událostí se KEDO rozhodla pozastavit dodávky těžkého topného oleje do KLDR dokud nebude vyřešena problematika obohacování uranu.

²⁷⁰ Global Security - Nuclear Weapons Program, DPRK. Dostupné na: www.globalsecurity.org/wmd/world/dprk/nuke.htm.

²⁷¹ K tvrzením KLDR o získaném materiálu neexistovaly žádné nezávislé zprávy, které by mohly danou situaci ověřit. Avšak KEDO zareagovala na nově vzniklou situaci opět ochlazením spolupráce s KLDR a práce na lehkovodních reaktorech byly pozastaveny k 1. 12. 2003.

sousedními státy KLR, kteří jsou přímo zasaženi hrozbou jaderného programu KLR a který má vliv na bezpečnost a stabilitu daného regionu. Začátkem roku 2003 USA navrhly multilaterální jednání o jaderném programu KLR, což však KLR odmítla a trvala pouze na bilaterálních jednáních s USA a na zárukách o nezaútočení ze strany USA. Avšak pod tlakem okolních států, zvláště ČLR, KLR nakonec souhlasila s trojstrannými rozhovory s ČLR a USA v Pekingu v dubnu 2003 a se šestistrannými rozhovory s USA, ČLR, KR, Japonskem a Ruskou federací v srpnu 2003, také v Pekingu. Během srpnových jednání KLR projevila vůli k eventuálnímu omezení svého jaderného programu, pokud budou USA ochotné podepsat bilaterální smlouvu o neútočení²⁷² a splnit mnohé další podmínky, např. poskytování značné potravinové i energetické „podpory“ či normalizace diplomatických vztahů. Tyto návrhy však byly v navrhované podobě pro USA nepřijatelné, USA trvaly pouze na multilaterálních jednáních (dosažení dohody-smlouvy se všemi jednajícími státy) a „zmrazení“ jaderného programu dříve, než bude poskytnuta jakákoliv pomoc či „podpora“. Další, čtvrté kolo jednání se mělo konat v září, avšak přes slib zúčastnit se, se KLR odmítla dostavit, protože se údajně jednání nevyvíjela dle jejích představ.

O několik měsíců později, 10. února 2005, ministr zahraničních věcí KLR oznámil, že KLR vlastní jadernou zbraň²⁷³ a na neurčitou dobu přerušuje svou účast na šestistranných jednáních. V březnu 2005 KLR vydala prohlášení, ve kterém stálo, že také již nebude déle dodržovat moratorium na testování balistických střel a veřejně se deklarovala jako stát vlastnící jadernou zbraň.²⁷⁴ Dle analýz zpravodajských služeb ministerstva obrany USA se odhadovalo, že KLR měla dostatek času a materiálu k výrobě 12 – 15 jaderných zbraní, tzn., že v roce 2004 mohla vyrobit 4-8 „uranových“ bomb (navíc k dřívějším 7 - 8 z plutonia). Tyto odhady byly ty „nejhorší“ při značné výkonnosti jaderného zařízení KLR, střízlivé odhady byly 2-3 „uranové“

---

²⁷² „non-aggression treaty“

²⁷³ Toto potvrzení bylo mnohými zpochybnováno, např. Ruskem, protože byly pochybnosti o tom, zda by KLR měla technologie potřebné k výrobě jaderné zbraně.

²⁷⁴ Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy, 26. 6. 2008. Dostupné na: www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron.asp

bomby, protože KLDK by nestihla získat větší množství plutonia z „rozmrazené“ jaderné elektrárny v roce 2003.²⁷⁵

Po těchto prohlášeních KLDK následovaly intenzivní diplomatické snahy USA i ostatních států přivést KLDK zpět k jednáním, což se povedlo v červenci - září 2005, kdy proběhlo 4. kolo šestistranných jednání. Při těchto jednáních bylo 19. září 2005 dosaženo tzv. „Společného prohlášení principů“²⁷⁶, kde se všech 6 stran shodlo na společném cíli, kterým by měl být, mírovými prostředky dosažený (a ověřitelný), bezjaderný Korejský poloostrov. KLDK se zde opět zavázala, že se vzdá programů na vývoj jaderných zbraní a že se vrátí k závazkům z NPT a MAAE výměnou za právo na mírové využívání jaderné energie. Ostatní strany jednání souhlasily s poskytnutím ekonomické spolupráce a energetické pomoci – dodávky elektřiny a nafty, USA se opět zavázaly podniknout kroky k normalizace vztahů s KLDK (avšak pro USA bylo nyní ještě středem zájmu otázka programu vývoje balistických střel a situace lidských práv). Společné prohlášení poskytlo opět spíše jen rámcovou vizi pro směřování šestistranných rozhovorů.

V listopadu 2005 skončilo 5. kolo těchto jednání opět bojkotem ze strany KLDK jako odezva na americkou „nepřátelskou politiku“, když na popud USA byla zmražena severokorejská konta v bance Delta Asia v Macau, na kterých měl severokorejský režim uloženo 25 milionů USD. Spojené státy totiž měly značné podezření, že se vláda KLDK podílela nejen na praní špinavých peněz, ale i na padělání amerických dolarů (podezření bylo i na pašování drog severokorejskými diplomaty či politiky).²⁷⁷ Pchjongjang kvůli zablokování těchto účtů více než rok bojkotoval pokračování šestistranných rozhovorů o svém jaderném programu.²⁷⁸

USA následně vedly jednání v Kuala Lumpur (červen 2006) a v New Yorku (září 2006) se zbylými zástupci šestistranných jednání, spolu se zástupci

---

²⁷⁵ Knut Royce, K.: Debating N. Korea nukes - Intelligence officials can't agree on total bombs nation has in its arsenal, but highest tally is as many as 15, 16. února 2005. Dostupné na: www.globalsecurity.org/org/news/2005/050216-dprk-nukes.htm.

²⁷⁶ „Joint Statement of Principles“

²⁷⁷ Zrušte všechny sankce, vyzvala Severní Korea. Lidové noviny, 18. 12. 2006. Dostupné na: http://lidovky.zpravy.cz/zruste-vsechny-sankce-vyzvala-severni-korea-f39-/ln_zahranici.asp?c=A061218_112053_ln_zahranici_hlm podívat se na ten odkaz.

²⁷⁸ US, DPRK 'reach deal on frozen funds', dostupné na: www.chinadaily.net/world/2007-03/19/content_830591.htm.

dalších států asijsko-pacifického regionu, kde se diskutovala bezpečnostní otázka severovýchodní oblasti Asie a zvláště pak Severní Koreje.

5.8 Vypuštění balistických raket a jaderná zkouška

KLDR dne 4. června 2006 vypustila 7 balistických střel, z čehož 6 střel bylo krátkého nebo středního doletu a 1 zřejmě dlouhého doletu (Tepchodong II.). Ta však brzy po startu selhala a tak zůstává nejasné, jaká je skutečná funkčnost raketového programu KLDR.²⁷⁹ Na tuto akci reagovala Rada bezpečnosti OSN tím, že 15. června přijala rezoluci č. 1695²⁸⁰, kde požadovala po KLDR, aby pozastavila veškeré aktivity spojené s programem balistických střel a obnovila své existující závazky – tj. moratorium na testování balistických střel. Rezoluce také žádala, aby všechny státy OSN, v souladu s mezinárodním právem, zvýšily svou obezřetnost a ještě důsledněji bránily dovozu raket či ke konstrukci raket potřebných součástí, materiálů, technologií či aby zamezily poskytování finančních zdrojů ve spojitosti s raketovým a jaderným programem KLDR.²⁸¹

Jako reakci na zvýšený tlak ze strany OSN (KLDR byla velmi rozhořčena, že se jaderná a raketová problematika KLDR neřeší pouze přímo s USA, ale přes půdu OSN) a jako reprezentaci své síly KLDR ohlásila, že 9. října 2006 v 10.36 provedla úspěšnou jadernou zkoušku.²⁸² Detonace jaderné nálože o velikosti do 1 kt TNT vyvolala otřesy o síle 4,2 RichtEROVY stupnice s lokací 41, 29 severní šířky a 129, 09 východní délky ± 8,1 km.²⁸³ Dne 16. září bylo též potvrzeno, že se jednalo o podzemní explozi v oblasti Pungje.²⁸⁴ Rada

---

²⁷⁹ Cossa, R.A.: DPRK missile launches: multiple tests, multiple failures? 6. 7. 2006, Pacific Forum CSIS, Honolulu, Hawai. Dostupné na: www.csis.org/media/csis/pubs/pac0632.pdf

²⁸⁰ Security Council Condemns Democratic People's Republic Of Korea's Missile Launches, Unanimously Adopting Resolution 1695 (2006) - Demands Suspension of All Related Ballistic Missile Activity; Urges Country to Return Immediately to Six-Party Talks Without Precondition, 15. 7. 2006. Dostupné na: ww.un.org/News/Press/docs/2006/sc8778.doc.htm

²⁸¹ KLDR se jako obvykle proti této rezoluci ohradila a odmítla ji.

²⁸² Federation of American Scientists – Aftergood, S. a Kristensen, H. M.: Weapons of mass destruction around the World - Nuclear Weapons Program DPRK, dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/index.html

²⁸³ USGS Preliminary Earthquake Report, 9. 10. 2006. Dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/Test_USGSreport.jpg

²⁸⁴ Office of the director of national intelligence Public affairs office Washington, D.C., Statement by the Office of the Director of National Intelligence on the North Korea Nuclear Test, 16. 10. 2006. Dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/DNIrelease101606.pdf

bezpečnosti OSN, dle kapitoly 7 Charty OSN, jednomyslně přijala rezoluci č. 1718, která odsuzovala jednání KLDR a schválila uvalení sankcí, což KLDR označila za akt rovnající se vyhlášení války.²⁸⁵

5.9 Zlom v dosavadních jednáních s KLDR

Šestistranné rozhovory byly obnoveny po více jak roce v prosinci 2006, v Pekingu, po kterých následovala bilaterální setkání mezi KLDR a USA v lednu 2007 a opět další kolo šestistranných jednání v únoru. Na tomto jednání se nakonec podařilo 13. února 2007 dosáhnout, dle amerického vyjednavatele, náměstka ministryně zahraničí Christophera Hilla, značného úspěchu – všechny strany se shodly na dohodě o „Výchozím postupu pro realizaci Společného prohlášení“.²⁸⁶ KLDR se zde zavázala uzavřít a zapečetit své jaderné zařízení v Jongbjonu, pozastavit veškeré nukleární aktivity a pozvat zpět inspektory MAAE. Těm by mělo být umožněno podniknout všechna potřebná pozorování a ověřit uzavření jaderného zařízení tak, jak bylo dříve dohodnuto mezi KLDR a MAAE, a to do 2 měsíců od podpisu této dohody. Zbýlých 5 členů jednání souhlasilo s poskytnutím energetické pomoci v rozsahu 50 000 tun topné nafty ročně v počáteční fázi a dalších 950 000 tun v dalších fázích denuklearizace Severní Koreje. Též bylo ustaveno 5 pracovních skupin, jejichž úkolem bylo vytvořit specifický plán pro splnění kritérií daných ve Společném prohlášení, a to v oblastech: odstranění jaderných zbraní z Korejského poloostrova, normalizace vztahů mezi KLDR a USA, dále mezi KLDR a Japonskem, ekonomické a energetické spolupráce a vytvoření mírového a bezpečnostního mechanismu v regionu severovýchodní Asie. V dohodě bylo také zakotveno, že KLDR a KR by měly projednat otázku míru na Korejském poloostrově separátně na speciálním setkání. K tomuto teprve historicky 2. setkání čelních představitelů KR a KLDR od vzniku samostatných republik, tedy No

---

²⁸⁵ Security Council Condemns Nuclear Test By Democratic People's Republic Of Korea, Unanimously Adopting Resolution 1718 (2006) - Action Prevents Provision of Nuclear Technology, Large-Scale Weapons, Luxury Goods to Country; Permits Inspection of Cargo to Ensure Compliance, 14. 10. 2006. Dostupné na: www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8853.doc.htm.

²⁸⁶ „Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement“

Mu-hjona s Kim Čong-ilem, došlo na summitu ve dnech 2. - 4. října 2007 v severokorejském hlavním městě Pchjongjangu.²⁸⁷ Problematika jaderného programu KLDK se do agendy korejského summitu dle očekávání nedostala, údajně proto, že se projednává již v rámci mezinárodních šestistranných rozhovorů (a byla by značným třecím kamenem v těchto jednáních), avšak bylo podepsáno významné společné osmibodové mírové prohlášení, tzv. „Deklarace o rozvoji vztahů, míru a prosperity mezi Severem a Jihem“.²⁸⁸

V rámci dohody o „Výchozím postupu pro realizaci Společného prohlášení“ KLDK, jako svůj první krok, pozvala zástupce MAAE do Pchjongjangu, aby se prodiskutoval termín návratu inspektorů MAAE. Avšak vzhledem ke stále zmrazeným kontům v Macau, hlavní vyjednávač KLDK, náměstek ministra zahraničních věcí KLDK Kim Kje-kwan, v březnu 2007 prohlásil, že KLDK neukončí svůj jaderný program, dokud nebudou severokorejská konta opět odblokována. Oznámil také, že KLDK již splnila všechny požadavky, včetně oficiálního pozvání inspektorů z MAAE, proběhlo setkání všech pracovních skupin a jakmile budou peníze uvolněny, budou inspektoři MAAE vpuštěni do země. USA na to reagovaly „rozmrazením“ severokorejských účtů dne 11. dubna 2007, protože se jejich podezření z praní špinavých peněz nepodařilo 100% prokázat a chtěly přispět k doposud pozitivnímu vývoji v otázce jaderného programu KLDK.²⁸⁹

5.10 Proces uzavření zařízení v Jongbjonu

Šesté kolo šestistranných jednání se konalo 19. - 23. března 2007, byly zde zveřejněny výsledky prvního setkání pracovních skupin, které byly celkem uspokojivé a nasvědčovaly o kladné spolupráci ze strany KLDK. Christopher Hill, jako hlavní člen podílející se na šestistranných rozhovorech o provádění dohody o „Výchozím postupu“, přijel i na oficiální návštěvu Pchjongjangu. V červnu 2007 KLDK také udělala další krok k uzavření svého zařízení v Jongbjonu a inspektoři MAAE byli vyzváni k návratu, aby vše ověřili

---

²⁸⁷ Viz str. 23.

²⁸⁸ „Declaration on the Advancement of North-South Korean Relations, Peace and Prosperity“. Více viz. – strana 24.

²⁸⁹ KLDK může vybrat zmražených 25 milionu dolarů z banky v Macau, 11.4. 2007. Dostupné na: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=397481>

a zkontrolovali. Dle dohody se ostatní země ze šestistranných jednání střídají v dodávce 50 000 tun topné nafty (srpen KR, září ČLR, listopad USA, leden 2008 Ruská federace, atd.), jak KLDR pokračuje v odstraňování veškerého jaderného zařízení. Dne 15. července 2007 vysoký severokorejský diplomat potvrdil, že 14. července byl zastaven provoz jediného funkčního reaktoru v komplexu Jongbjon²⁹⁰ a bylo také oznámeno, že inspektoři z MAAE začnou brzy ověřovat uzavření tohoto provozu.²⁹¹ Současně však byl zdůrazněn požadavek na zrušení ekonomických sankcí ze strany USA, na což Ch. Hill reagoval tím, že tento bod bude ještě předmětem dalších jednání.²⁹²

V srpnu a září 2007 se sešly pracovní skupiny, aby projednaly detaily dalšího postupu a KLDR také v září vyzvala experty z USA, ČLR, Ruské federace na prohlídku jaderného zařízení v Jongbjonu a k následné diskusi o krocích, které by měly následovat k definitivnímu uzavření elektrárny. Šestistranné rozhovory, které proběhly 27. – 30. září 2007, vyústily 3. října k podpisu dohody o „Druhé fázi postupu pro realizaci Společného prohlášení“.²⁹³ V dohodě se KLDR zavázala vyřadit z provozu veškerá existující jaderná zařízení, která byla předmětem „Společného prohlášení principů“ ze září 2005 a „Společného prohlášení“ z 13. února 2007 a souhlasila s rozebráním částí komplexu v Jongbjonu, kdy by případné jejich znovuvedení do provozu trvalo více než 12 měsíců.²⁹⁴

Strany jednání se 31. prosince 2007 dohodly na souboru kroků, které mají vést k definitivnímu rozebrání a vyřazení zařízení v Jongbjonu z provozu – tedy 5MW reaktoru, zařízení na výrobu jaderného paliva a zařízení na zpracování vyhořelých palivových tyčí k možnému získání plutonia (za dohledu amerických expertů). KLDR také souhlasila, že doplní svá prohlášení týkající se svého jaderného programu v souladu s body ujednanými v dřívějších dohodách (z roku 2005, 2007). Dále potvrdila své

---

²⁹⁰ Viz příloha č. 7.

²⁹¹ což však dle šéfa MAAE Muhammada Baradeje potrvá víc jak měsíc, než bude v Jongbjonu nainstalováno monitorovací zařízení.

²⁹² KLDR uzavřela reaktor, teď se chce zbavit sankcí, 15. 7. 2007. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/kldr-uzavrela-reaktor-ved-se-chce-zbavit-sankci-frp-zahranicni.asp?c=A070715_134914_zahranicni_jan.

²⁹³ agreement on “Second-Phase Actions for the Implementation of the Joint Statement”

²⁹⁴ KLDR do konce roku zavře reaktor. A dostane naftu, 3.10.2007. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/kldr-do-konce-roku-zavre-reaktor-a-dostane-naftu-fti-zahranicni.asp?c=A071003_132829_zahranicni_ad.

závazky, že se nebude podílet na žádném obchodování s jadernými materiály, technologiemi a know-how. V listopadu 2007 začala KLDR s vyřazováním tří základních částí v Jongbjonu z provozu s tím, že by tento proces měl být ukončen do konce roku 2007. V prosinci proto také podnikl Ch. Hill další návštěvu Pchjongjangu, aby byl diskutován stav plnění závazků z dohody o „Druhé fázi“. KLDR dle předpokladů nestihla zcela odstavit z provozu elektrárnu v Jongbjonu do určeného termínu, údajně kvůli technickým potížím s chladícím zařízením, ale v tomto procesu pokračovala i dále v roce 2008.

Dne 4. ledna 2008 ministr zahraničních věcí KLDR prohlásil, že KLDR již v listopadu loňského roku vypracovala zprávu ohledně stavu jaderného programu a informovala USA o jeho obsahu. Rovněž vznesl stížnost na jednání zbylých pěti stran jednání, že špatně plní své závazky – např. dodávky topné nafty - dohodnuté v říjnu 2007, což může zpomalit celý proces vyřazování jaderného zařízení v Jongbjonu.

Ve dnech 13. – 14. března 2008 se proto setkali Christopher Hill a Kim Kje-kwan v Ženevě, aby diskutovali o způsobech, jak urychlit a zefektivnit proces v Jongbjonu. Jednalo se i o možnosti kompromisu, že by KLDR nejprve deklarovala ukončení programu na získávání plutonia a otázky programu na obohacování uranu a problematika šíření ZHN by byly řešeny samostatně. Avšak ani tento návrh nebyl zpočátku ze strany KLDR přijat a jednání pokračovala v dubnu v Singapuru. Zde nakonec KLDR souhlasila s navrhovaným kompromisem, který znamenal kontrolu nad „plutoniovým-jaderným programem“ a potvrzení o budoucím vypracování zprávy o bodech týkajících se proliferační a obohacování uranu.

V dubnu 2008 byla zveřejněna zajímavá informace od zpravodajských služeb USA, že Izrael v září 2007 zaútočil svými letouny na zařízení v oblasti Kibar, v Sýrii²⁹⁵, které, dle izraelských informací, sloužilo k vyvíjení jaderných technologií. Toto zařízení bylo údajně vybaveno reaktorem, který byl zkonstruován za pomoci severokorejského know-how, což bylo údajně

---

²⁹⁵ Sýrie oficiálně vlastní malý výzkumný reaktor a k dalšímu jadernému programu se nikdy nevyjádřila, avšak USA ji po tomto incidentu zařadily na list pozorovaných států.

doloženo fotografiemi²⁹⁶ i satelitními obrázky, které byly pořízeny během stavby. Izraelská rozvědka rovněž informovala, že u břehů Sýrie v té době kotvila i severokorejská loď, ze které bylo cosi převáženo do prostor zařízení, na které později Izrael zaútočil. Sýrie i KLRD vše popřely a obvinění označily za „konspiraci“²⁹⁷, avšak tuto záležitost bude muset ještě přezkoumat MAAE. USA naštěstí nepřerušily jednání s KLRD jako v roce 2002 při problému s obohacováním uranu. Washington prohlásil, že očekává od KLRD, pokud chtějí pokračovat v nastaveném kurzu, pozastavení jakékoliv šíření jaderných zbraní, materiálu, technologií či know-how, jak slíbila již dříve.²⁹⁸

Zdá se, že v současné době, tj. v červenci 2008, je otázka ukončení jaderného programu a uzavření komplexu v Jongbjonu již na dobré cestě. Dne 12. května 2008 Pchjongjang předal Washingtonu dokument o rozsahu cca 18 000 stran s popisem dvou hlavních částí Jongbjonu – 5MW reaktoru a zařízení ke přeměně použitého paliva k získání plutonia.²⁹⁹ Dne 26. června KLRD předala ČLR dokument se seznamem svých jaderných zařízení a následující den byla zbourána chladicí věž jaderného zařízení v Jongbjonu. Jednalo se spíše o demonstrativní gesto toho, že se KLRD opravdu zbavuje svého jaderného programu, protože věž je, dle odborníků, technicky bezvýznamná část komplexu, která se dá relativně snadno dostavit. Dle expertů je nyní podstatné, aby se obě strany dohodly, jak ověřit kroky podniknuté KLRD v Jongbjonu. USA však již ohlásily, že ve předané dokumentaci jsou značné nedostatky, zvláště o rozsahu jaderného arzenálu. Prezident Bush přesto oznámil, že chce KLRD v dohledné době odstranit ze seznamu států podporujících terorismus a zrušit sankce, které plynou z amerického zákona o obchodování s nepřítelem. Současně ale konstatoval, že pokud KLRD zcela neodhalí svůj jaderný program či nebude pokračovat

---

²⁹⁶ Na jedné z nich má být osobně zachycen šéf severokorejského jaderného programu na návštěvě v Sýrii.

²⁹⁷ Sýrie prý získala jadernou technologii od KLRD. 18. 9. 2007. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/syrie-pry-ziskala-jadernou-technologie-od-kldr-flw-/zahranicni.asp?c=A070918_142059_zahranicni_dp.

²⁹⁸ Spolupráce KLRD se Sýrií v oblasti jaderného programu či balistických střel by bylo porušením rezoluce č. 1718 Rady Bezpečnosti OSN z října 2006, která zavazuje státy OSN k nešíření prvků z výše uvedených skupin do KLRD. Samozřejmě i stavba reaktoru ze strany Sýrie by byla porušením jejich bezpečnostních závazků, protože by tak činila bez informování MAAE.

²⁹⁹ N. Korea 'admits nuclear details', 13. 5. 2008. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7399372.stm>.

v jeho ukončení, bude KLDR čelit následkům svého jednání a partneri v šestistranných rozhovorech zareagují adekvátním způsobem.³⁰⁰ Prezident Bush také novinářům v Bílém domě oznámil, že si Spojené státy nedělají o režimu v KLDR žádné iluze a vyjádřil své trvalé znepokojení nad otázkou porušování lidských práv v KLDR, aktivitami kolem obohacování uranu, jadernou zkouškou nebo programem na vývoj balistických střel.³⁰¹

Současná situace v KLDR se nachází ve stadiu, kdy z šestistranné dohody plyne závazek pro KLDR do konce října 2008, pod kontrolou speciálních ověřovacích expertních týmů, zcela odstranit reaktor v Jongbjonu. Dokument se však nezaměřuje, jak již bylo uvedeno výše, na otázku obohacování uranu či šíření zbraní hromadného ničení. V dohodě není ani stanoven harmonogram celého jaderného odzbrojení a detaily procesu ověřování mají být vypracovány do začátku září 2008.

Přes tyto nedostatky se domnívám, že v současné době dosáhla jednání o severokorejském jaderném programu i samotné jednání KLDR takové fáze, že se dá hovořit o největším úspěchu v dosavadní historii jednání. I když celý proces odstraňování zařízení v Jongbjonu je v počátcích a možností následného chování KLDR je velmi mnoho.

5.11 Hlavní rozdíly v přístupu Clintonovy a Bushovy administrativy

Jak je zřejmé, prezident Clinton i prezident Bush byli nuceni řešit nenadálé situace, které KLDR v průběhu sledovaného období vyvolávala. Prezident Clinton nastoupil do své funkce v lednu 1993, v době počínajícího napětí a krize v důsledku severokorejského jaderného programu. KLDR tehdy hrozila odstoupením z NPT a bylo třeba rychle a efektivně situaci řešit, což se podařilo až díky diplomatickému zapojení exprezidenta Jimmyho Cartera. Uzavření Rámcové dohody, která následovala, pak poskytlo základní a zásadní stavební kámen pro rozvoj dalších vztahů ohledně jaderného

---

³⁰⁰ Severokorejci zbourali chladicí věž v Jongbjonu, 27. 6. 2008. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/severokorejci-zbourali-chladici-vez-v-jongbjonu-f61-/zahranicni.asp?c=A080627_112926_zahranicni_tha.

³⁰¹ KLDR odkryla jaderná zařízení, Bush ji stáhne ze seznamu teroristických zemí, 26. 6. 2008. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/kldr-odkryla-jaderna-zarizeni-bush-ji-stahne-ze-seznamu-teroristicky-ch-zemi-1s1-zahranicni.asp?c=A080626_141218_zahranicni_tha.

programu KLDR. Prezident Clinton záhy postřehl, že s KLDR se dá lépe vycházet a docházet k oboustranně výhodným závěrům, pokud bude KLDR zapojena do jí preferovaných bilaterálních nebo i následně do multilaterálních jednání. Rámcová dohoda však nepokrývala otázku programu vývoje balistických střel, což neomezilo KLDR ve vypuštění rakety Tepchodong I. v roce 1998 a vedlo k následnému zhoršení celé situace. Proto byla zahájena jednání o omezení programu na vývoj balistických raket, které však již nebylo dokončeno z důvodu konce funkčního období prezidenta Clintona.

Clintonova administrativa během svého působení však narážela na komplikace i na domácí půdě. Americký Kongres tehdy nebyl nakloněn vstřícným jednáním s KLDR a nepodařilo se tak splnit všechny americké závazky plynoucí z Rámcové dohody. Je třeba také zdůraznit důležitost „Perryho zprávy“, která poskytla do té doby nejkomplexnější a nejucelenější zprávu a návrh, jak postupovat při řešení otázky jaderného programu KLDR. Jak je patrné, Clintonova administrativa preferovala komunikaci a jednání (i bilaterální) s KLDR jako způsob řešení jaderné problematiky této země, což bylo i v souladu s tehdejší jihokorejskou politikou prezidenta Kim Te-džunga – s jeho Sluneční politikou, která se vyznačovala vstřícným postojem ke KLDR a komunikativním způsobem řešení problémů. Přístup Clintonovy administrativy, dle mého názoru, přispěl k prvotnímu omezení jaderného programu KLDR a především k tomu, že zabránil jeho rychlejšímu rozvoji i vyvinutí jaderné zbraně, což se však naopak urychlilo v následujících letech.

Postoj Bushovy administrativy byl ve příkrém rozporu s Clintonovou administrativou a prezident Bush vyjednávací strategii prezidenta Clintona příliš nedůvěřoval. George W. Bush nastoupil do úřadu v lednu 2001, kdy jeho předchůdce B. Clinton ještě v létě 2000 vedl rozhovory s KLDR o řádném plnění závazků z Rámcové dohody. Zejména se jednalo o případné budoucí dohodě o zákazu testování balistických střel a proběhly i návštěvy vyslance Kim Čong-ila ve Washingtonu či návštěva M. Albrightové v Pchjongjangu. Situace se pozitivně vyvíjela a zdála se být celkem zdárně připravena pro další jednání v této oblasti, ale události nabraly opačný spád. Bushova administrativa hned v lednu 2001 přerušila veškeré rozhovory, což bylo dle mého názoru značně nešťastné rozhodnutí, protože

tak zpřetrhala do té doby pracně vybudované a křehké komunikační vazby mezi USA a KLDR. Je zřejmé, že po 11. září 2001 USA přijaly tvrdší kurz v zahraniční politice, ale přerušení dialogu s KLDR a její označení za součást „osy zla“ nikterak nepřispělo ke zpomalení či pozastavení jejího jaderného programu. Naopak. KLDR se snažila co nejrychleji vyvinout jadernou zbraň, aby tak zabránila eventuelnímu preventivnímu zásahu ze strany USA.

V tomto tvrdém přístupu vůči KLDR se USA lišily i od KR, kde jak prezident Kim Te-džung, tak jeho nástupce No Mu-hjon zastávali vstřícnější postoje při jednání s KLDR. Na odhalení programu na obohacování uranu, obnovení programu na zpracovávání jaderného odpadu k získání plutonia a oznámení o odstoupení od NPT bylo potřeba reagovat a i přes snahu KLDR izolovat byly USA nuceny nastalou situací řešit. USA zvolily multilaterální jednání, která však nevedla k žádnému uspokojivému závěru. KLDR trvala pouze na bilaterálních jednáních, která měla KLDR zaručit dohodu o nezaútočení ze strany USA. Situace se tak i nadále zhoršovala – KLDR dokonce v roce 2005 oznámila, že vlastní jadernou zbraň. Při dalších vynucených jednáních bylo dosaženo do té doby významného pokroku, tzv. „Společného prohlášení principů“, jejichž hlavním cílem byla cesta k bezjadernému Korejskému poloostrovu. Ale následný vývoj situace a zmrazení severokorejských kont v bance v Macau, přiměl KLDR k demonstraci své síly. V červnu 2006 KLDR zkušebně vypustila několik střel krátkého a středního doletu, také jednu střelu dlouhého doletu Tepchodong II. a následně v říjnu téhož roku provedla podzemní jaderný test.

Pokud USA nezvažovaly použít vojenskou sílu, nezbývalo než použít jiné zbraně – a to jednání, ke kterému se USA stavěly dlouho tak zdrženlivě. Ke změně postoje došlo právě na přelomu roku 2006/2007, kdy se Christopheru Hillovi po bilaterálních i multilaterálních jednáních podařilo uzavřít se všemi zúčastněnými, včetně KLDR, dohodu o „Výchozím postupu pro realizaci Společného prohlášení“. V dohodě se KLDR zavázala uzavřít své zařízení v Jongbjonu, pozastavit ostatní jaderné aktivity a pozvat zpět inspektory z MAAE. Také vztah mezi KLDR a KR v té době zaznamenal značné zlepšení. Jihokorejský prezident No Mu-hjona navštívil v říjnu 2007 Pchjongjang, kde byla společně s Kim Čong-ilem podepsána Deklarace o rozvoji vztahů, míru a prosperity mezi Severem a Jihem.

Vztahy mezi KLDR a ostatními členy se udržovaly dalšími koly rozhovorů, které také v říjnu 2007 vyústily k podpisu další dohody o „Druhé fázi postupu při realizaci Společného prohlášení“, jejímž jádrem byl souhlas KLDR s rozebráním a vyřazení z provozu vybraných částí zařízení v Jongbjonu.

Jak je patrné, tak dialog a konstruktivní jednání se zdají být, v případě řešení jaderné problematiky KLDR, jako jediné rozumné řešení celé problematiky. Během éry Clintonovy administrativy sice KLDR podnikla test balistické střely, ale vývoj jaderného programu oficiálně nikterak nepokračoval. Zato přerušení dialogu s KLDR po nástupu Bushovy administrativy vedlo jen k tomu, že obnovila svůj jaderný program a pravděpodobně tak zvýšila počet svých jaderných bomb³⁰² a jaderného materiálu. Dále vypustila raketu dlouhého doletu, oznámila, že vlastní jadernou zbraň a provedla i podzemní jaderný test. Z tohoto výčtu aktivit KLDR je patrné, jak byla taktika Bushovy administrativy do roku 2006 nepříliš úspěšná. Jak se ukázalo, podmiňovat jakákoliv jednání s KLDR tím, že ukončí svůj jaderný program, když se teprve o podmínkách a způsobu ukončení mělo jednat, nebylo zřejmě tou nejsprávnější volbou.

Na druhé straně je pochopitelné, že USA nechtěly a nechtějí nechat sebou manipulovat takovým státem, jakým je KLDR. Pokud ale je v zájmu USA, aby byl jaderný program KLDR omezen, je pravděpodobně nezbytné částečně na pravidla KLDR přistoupit a především najít pro všechny strany přijatelné kompromisní řešení. Hrozba šíření jaderných zbraní do zemí jako je Pákistán či spolupráce se Sýrií, jak bylo uvedeno výše, představuje pro USA tak závažnou otázku, že jsou ochotny s KLDR zasednout za jednací stůl.

Jakmile je KLDR zapojena do jednání, vzniká tak mnohem více prostoru i pro případnou úpravu „hracích pravidel“. Jak bylo vidět, úspěchy jednání se projeví v roce 2005 a následně v roce 2007 podpisem dvou významných dohod, které do současnosti vedly až k závazku ze strany KLDR odstavit zařízení v Jongbjonu z provozu.

---

³⁰² viz strana 79

6 Závěr a výhled do budoucna

V této diplomové práci jsem analyzovala situaci v Korejské lidově demokratické republice na přelomu 2. tisíciletí – jak její postavení na mezinárodním poli, tak i vnitropolitickou situaci, která se odráží i do mezinárodní sféry a to vše na pozadí historicko-politického vývoje Korejského poloostrova.

Současné dění nelze plně pochopit bez základních znalostí historického vývoje v této zemi a též bez pochopení toho, jakou kulturní a náboženskou tradici si s sebou po celá staletí nese, stejně jako Korejská republika, z dob, kdy ještě Korea bývala jednou zemí. Korejský poloostrov - tedy Korejská lidově demokratická republika i Korejská republika - prošly v průběhu minulého století velkými politickými změnami, ale přesto si obě země zachovaly svá specifika a své osobité, v politické oblasti značně rozdílné, rysy.

Na vznik a vývoj obou států působily a působí nejen tradiční myšlenkové koncepce a kulturní prvky, ale i historická zkušenost, která je hluboko zakořeněná v podvědomí současných Korejců. Uzavřenost Koreje před ostatním světem, která trvala téměř do konce 19. století a lpění na tradičních morálních hodnotách, připravila korejskému lidu po otevření země nečekaně těžké zkoušky. Bylo nutné se vyrovnat s novými fenomény jako je demokracie (která se však v případě KR změnila na dlouhá léta v autoritářské režimy) či komunismus (který jako totalitní režim dodnes panuje v KLDŘ). Tyto pojmy byly pro většinu Korejců do 50. let 20. století neznámé a jejich přijetí bylo po dlouhé konfuciánské tradici komplikované. Bratrovražedná Korejská válka podnícená rozdílnými ideologiemi v obou zemích a snaha Severu o ovládnutí celého poloostrova, vytvořila mezi Korejci velkou propast. Ani snahy a plány na sjednocení obou zemí nejsou stále schopny tuto propast překonat. Komplikovaný vztah mezi KR a KLDŘ se snažilo řešit od 80. let již několik prezidentů KR, uskutečnila se také již dvě setkání čelních představitelů obou zemí - k historicky prvnímu setkání čelních představitelů KR a KLDŘ došlo v roce 2000 v Pchjongjangu, což byl zlomový okamžik pro korejsko-korejské vztahy, i když následná očekávaní rychlejšího a intenzivnějšího rozvoje

vzájemných vztahů byla poněkud planá. Kromě rozvojové a humanitární pomoci KLDR se především rozšiřuje ekonomická spolupráce mezi KR a KLDR ve zvláštních ekonomických zónách v KLDR, dále cestovní ruch v severokorejských Diamantových horách, také bylo obnoveno vlakové spojení mezi jihokorejským Munsanem a severokorejským Kesongem a z Diamantových hor do jihokorejského Čečinu. Tyto uvedené případy spolupráce jsou hodnoceny jako první pozitivní kroky, které by měly otevírat cestu ke sjednocení, či alespoň ke širší vzájemné spolupráci i v jiných oblastech.

K současnému postavení KLDR na mezinárodním poli, v jakém se nachází na přelomu 2. tisíciletí, vedlo téměř 60 let pevné vlády - diktatury pod vedením Kim Il-songa a následně do současnosti jeho syna Kim Čong-ila. Situace v KLDR po jejím ustavení se několik dalších let vyvíjela vcelku uspokojivě a centrálně řízená ekonomika vykazovala růst a předčila i svého jižního souseda. Avšak záhy se začaly projevovat slabiny tohoto ekonomického uspořádání a kolektivního zemědělství. Ani trvání na ideologii čučche, „stylu práce Čchongsanni“, ani hnutí Čchollima nepomohlo zvrátit ekonomický a hospodářský úpadek KLDR, který se koncem 60. a zvláště v 70. letech 20. století začal výrazně projevovat. Váhání KLDR mezi větší náklonností k Číně či Rusku postavilo KLDR, zvláště v době čínsko-sovětské roztržky, do komplikované situace. KLDR tuto situaci řešila v následujících letech po svém – střídavým příklonem k jedné či druhé straně. KLDR však hlavně usilovala o to, aby byla politicky a vojensky nezávislá, což se jí víceméně dařilo. Absolutně se jí ale nedařilo zachovat si nezávislost v jiných oblastech, jako energetická, potravinová či hospodářská oblast. Zahraniční půjčky, které převážně byly použity na modernizaci armády a dále na neuvážené investice do západních technologií pro neefektivní, zastaralé podniky, vedly jen ke značnému zadlužení. KLDR se nepodařilo uskutečnit žádnou zásadní ekonomickou reformu, přestože inspiraci čerpala v Teng Siao-pchingovi a v 90. letech minulého století, po rozpadu SSSR a jeho satelitních států ve střední a východní Evropě, zůstala KLDR ve své uměle, ale pevně vytvořené pevnosti sama, pouze s doposud trvalou podporou Číny.

KLDR tak zůstává v neutěšené situaci. Její ekonomika téměř nefunguje, kvůli nevykonnému zemědělství lidé trpí hladomory (nejtěžší hladomory zasáhly KLDR v 90. letech) a to je také jednou z hlavních příčin, proč lidé prchají přes ostře střeženou hranici do Číny, což činí problematiku uprchlíků stále velmi aktuálním a citlivým tématem. Mnoha těmto lidem hrozí, že jsou zaplacenými překupníky předáváni zpět do KLDR a zde potrestáni, tj. uvěznění v koncentračních táborech – gulazích. Do gulagu se dostane také mnoho obyčejných lidí, kteří jsou častokrát nevinni, ale jen nepohodlní režimu. Vzhledem k tomu, že v KLDR jsou přehlížena základní lidská práva, je nesouhlas s režimem či jakékoliv porušení pravidel režimu náležitě trestáno. V gulazích jsou velmi kruté životní podmínky a mnoho vězňů zde také umírá. Životní podmínky jsou však těžké i pro obyvatele žijící na svobodě. Od poloviny 90. let jsou lidé v KLDR z velké části závislí na potravinové pomoci ze zahraničí (značná část jde z WFP). Ale přetrvává zde otázka, kolik z dané potravinové pomoci se skutečně dostane k obyčejným lidem. Není pochyb o tom, že KLDR jako stát, který má zajišťovat určité funkce pro své občany, v této roli selhává a dle mnoha kritérií se dá označit jako „failed state“.

To, že KLDR není schopna se řádně postarat o základní potřeby svých obyvatel, ji však vůbec nebrání v tom, aby investovala značné částky nejen do armády, ale také do vývoje svého jaderného programu. Právě jaderný program je to, kvůli čemu je KLDR v centru zájmu na mezinárodním poli.³⁰³ Přes problematický vývoj jak v 90. letech 20. století, tak i v prvním desetiletí 21. století, se podařilo nakonec dospět v problematice jaderného programu KLDR do takové fáze, že jaderné zařízení v elektrárně Jongbjon má být k říjnu 2008 definitivně odstaveno z provozu. Zůstává však do budoucna ještě otevřena problematika obohacování uranu či problematika šíření ZHN. Uzavření Jongbjonu je dle expertů pouze prvním krokem k řešení jaderné problematiky KLDR a značné množství úkolů a překážek ještě leží v budoucnosti před všemi zúčastněnými.

---

³⁰³ Domnívám se, že pokud by KLDR tímto jaderným programem nedisponovala, tak by KLDR byla jen jedním z mnoha států na světě, který mají ve své zemi zvláštní režim, její obyvatelé trpí, ale, dle mého názoru, by tento fakt sám o sobě nikoho zvláště neznepokojoval. Avšak výroba jaderného materiálu či balistických raket je chápáno jako explicitnější ohrožení světového míru či spíše bezpečnosti USA.

Ale i tomuto - prozatím nejvýznamnějšímu úspěchu – předcházelo mnoho let více či méně úspěšných jednání, kdy KLDR podmiňovala svou účast na jednáních ekonomickou, potravinovou či energetickou pomocí. Za tuto pomoc pak byla ochotna dělat dílčí ústupky ve svém jaderném programu. Právě během vlády Bushovy administrativy se KLDR podařilo získat značný „arzenál“, se kterým pak mohla dále „obchodovat“ formou získávání pomoci za výše zmíněné ústupky.

Jak se však může situace v KLDR vyvíjet do budoucna? Dle dostupných informací a dosavadního vývoje, zde nastíním některé varianty budoucího vývoje situace v KLDR, ke kterým by eventuelně mohlo dojít.

Vzhledem k tomu, že KLDR je již známým nespolehlivým partnerem v jednáních, je otázka, zda se KLDR opravdu jen tak lehce vzdá svého jaderného programu, i když získá slib o neútočení ze strany USA a značnou energetickou a hospodářskou pomoc na několik dalších let. Vzhledem k tomu, v jakém je ekonomika KLDR stavu a až bude dočerpána doposud přislíbená pomoc, jakou páku KLDR použije, aby byla nadále ekonomicky „podporována“ jinými zeměmi? Změní se, padne režim v KLDR či se země sjednotí? Tyto otázky jsou stále v centru zájmu mnoha expertů, ale prognózy se značně různí. Snahy o sjednocení poloostrova v současné době přicházejí spíše z Jihu a kromě výše uvedené ekonomické spolupráce ve zvláštní zóně a turismu se příliš pokroku v tomto směru nedosáhlo. Sluneční politika prezidenta Kim Te-džunga kromě souhlasu sklídila také kritiku v tom ohledu, že KR vychází KLDR vstříc, podporuje ji, ale ze strany KLDR nejsou patrné žádné reciproční vstřícné kroky. A otázka změny režimu? V tu se doufalo především při změně čelního představitele země v polovině 90. let minulého století, ale k této změně, bohužel, také nedošlo. Jedinou, zdá se schůdnou alternativou, by byla změna po vzoru Číny – otevření se alespoň kapitalistickému trhu, když už by nedošlo ke změně celkového politického režimu země. Ovšem i ten by bylo jistě třeba alespoň částečně přizpůsobit volnému trhu. Se změnou či uvolněním režimu je spojena i otázka následnictví po Kim Čong-ilovi. Kim Il-sung svého syna téměř 20 let připravoval na následné převzetí moci a především jej začleňoval do mocenské hierarchie. To se v případě Kim Čong-ila neděje nebo alespoň

takový nástupce není veřejně znám a veřejná diskuse na toto téma je zakázána. Možná by ke změně režimu mohlo dojít, pokud by Kim Čong-il neurčil svého nástupce a mezi garniturou by vznikl boj o nástupnictví. To by mohlo zřejmě vyvolat nejen změnu, ale třeba i ohrozit celkovou stabilitu režimu. Další alternativou by mohl být pád režimu. Toho se obává jak Čína, která by tak mohla mít americké vojenské jednotky u svých hranic, tak i Jižní Korea, pokud by pád režimu znamenal nekontrolovatelný přísun Severokorejců na Jih. Toto je velice problematická otázka v případě sjednocení obou zemí, kdy Jižní Korea zastává názor podporovat Sever v tom, aby se v případě sjednocení ještě před samotným sjednocením zvyšovala úroveň Severu doprovázená předpokladem o demokratizaci režimu, aby následné sjednocení nepředstavovalo takový nápor především pro jihokorejskou ekonomiku.

V současné době se nejeví ani jedna z těchto tří alternativ pravděpodobná a zdá se, že KLDR se ještě nějaký čas udrží ve stavu, jak ji dlouhá léta známe. Do budoucna bude dále velmi zajímavé sledovat vývoj nejen uvnitř země a doufat ve zlepšeních životních podmínek obyvatel země a dodržování lidských práv, ale i sledovat, jak se bude vyvíjet započaté ukončování jaderného programu. Nepodnikne KLDR nějaký obvyklý úhybný manévr? Zdá se, že v současné situaci je nejdůležitějším aspektem budovat důvěru především mezi KLDR a USA, ale i mezi ostatními mezinárodními partnery, zvláště mezi KLDR a KR. Tím, že KLDR bude zapojena do jednání s mnoha mezinárodními partnery, bude nadále možné prohlubovat ekonomickou spolupráci nejen s KR, ale také by mohlo ze strany KLDR začít docházet k postupným změnám nejen v pojmání ostatních států – ne jako nepřátel či někoho, kdo se dá využít k získání ekonomické či hospodářské pomoci – ale jako partnerů, kterých je nutno si vážit, dle toho s nimi jednat a případně mírově spolupracovat. Takto nastavený proces zapojení, pokud by jej KLDR akceptovala, by také mohl mít postupný vliv na otevírání a třeba i uvolňování samotného režimu. Ovšem tato optimistická představa o dalším vývoji KLDR se zdá být prozatím více než málo pravděpodobná, i když KLDR dokáže vždy něčím překvapit.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Mapa KLDR a sousedních zemí

Příloha č. 2 - Přehled lokací gulagů

- Detailní fotografie jednoho z gulagů č. 15 – v oblasti Knup-ri

Příloha č. 3 - Seznam dohod a mezinárodních organizací, kde je KLDR zapojena

Příloha č. 4 - Mapa světa dle Fund for Peace a ohrožených či stabilních států

Příloha č. 5 - Tabulka 12 hlavních indikátorů pro označení státu za „Failed state“ a hodnoty pro KLDR za rok 2008

Příloha č. 6 - Failed State Index pro rok 2008

Příloha č. 7 - Zařízení v Jongbjonu a zničení chladící věž

Příloha č. 1

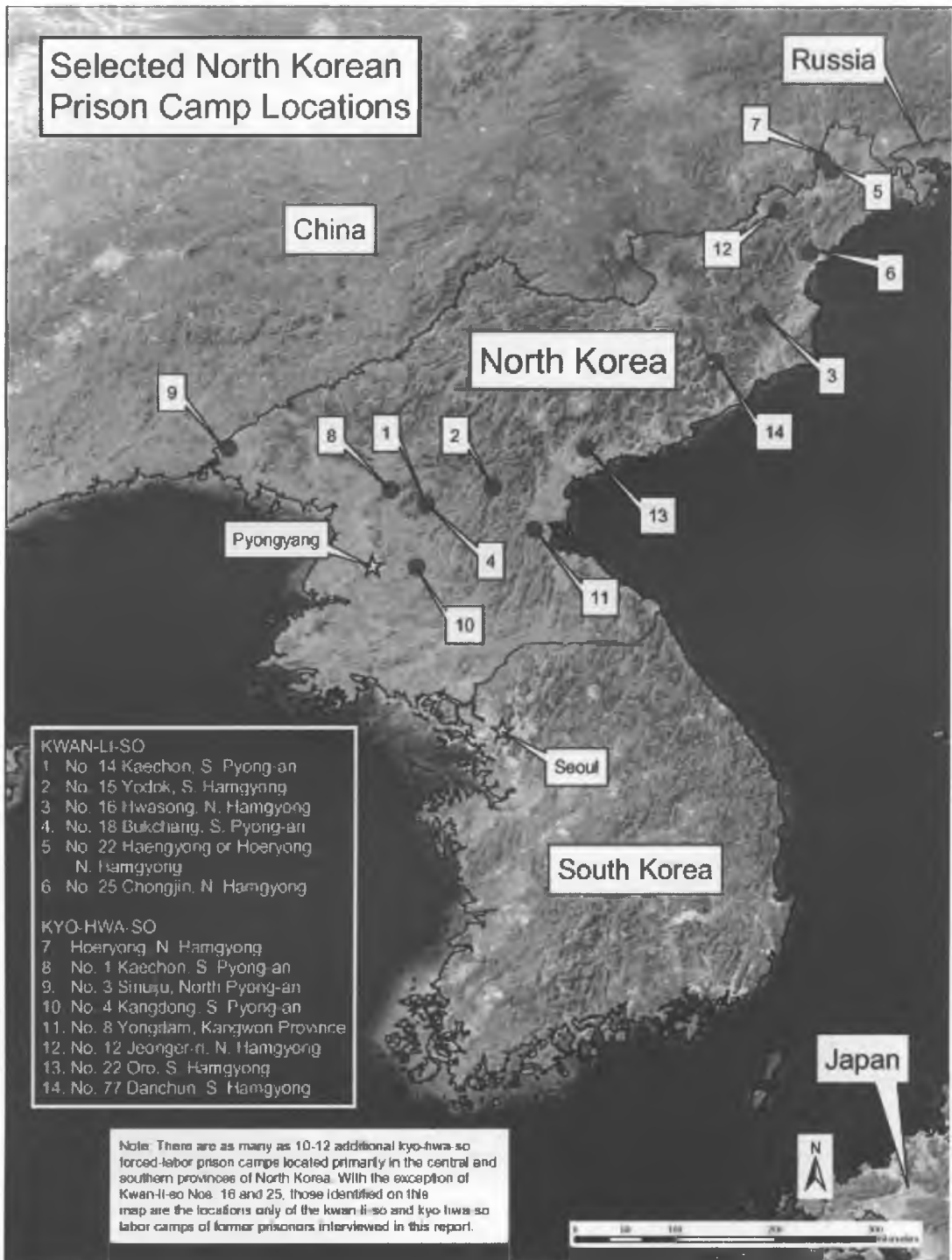
Mapa KLDK a sousedních zemí

zdroj: Country report – North Korea,
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>.

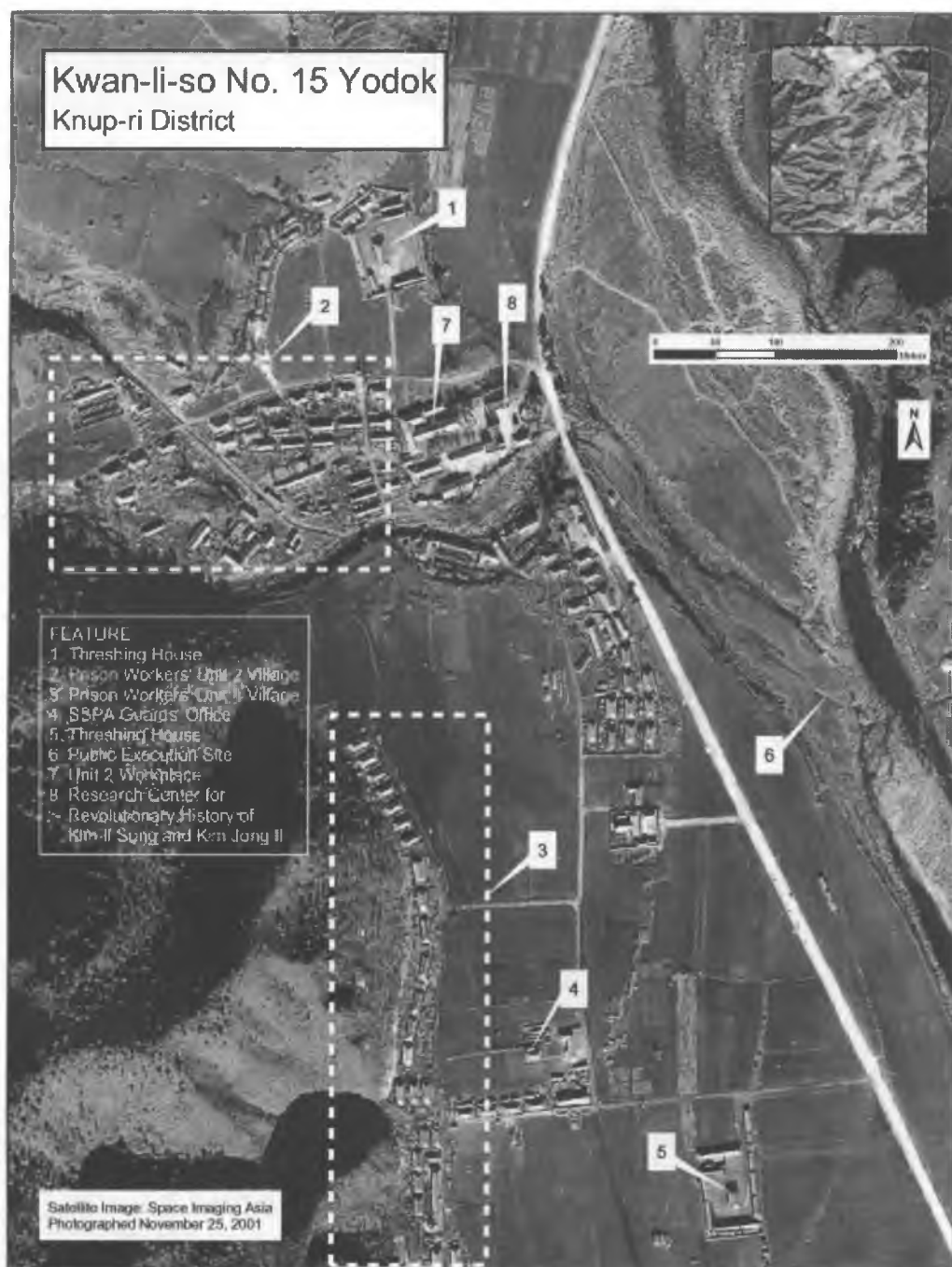
Příloha č. 2

Přehled lokací gulagů

Zdroj: www.hrnk.org/hiddengulag/images/Overview.jpg

Detailní fotografie jednoho z gulagů č. 15 – v oblasti Knup-ri

Zdroj: www.hrnk.org/hiddengulag/images/Yodok_MapC_Knupri.jpg

Příloha č. 3

Seznam dohod a mezinárodních organizací, kde je KLDR zapojena

KLDR je signatářem 4 paktů týkajících se lidských práv:

- the International Covenant on Civil and Political Rights (1981)
- the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1981)
- the Convention on the Rights of the Child (ratifikace s výhradami 1990)
- the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (vstup v platnost s výhradami 2001)

Dále je KLDR členem OSN, je zastoupena stálou misí v New Yorku a účastní se v mnoha specializovaných agenturách v rámci OSN (jejich názvy ponechávám pro jejich univerzálnost v původním anglickém znění): the UN Conference on Trade and Development, UN Development Programme, UN Fund for Population Activities, UN Children's Fund a World Food Program. Dále Food and Agriculture Organization, International Civil Aviation Organization, International Fund for Agricultural Development, International Maritime Organization, International Telecommunication Union, UN Educational, Scientific, and Cultural Organization, UN Industrial Development Organization, Universal Postal Union, World Health Organization, World Intellectual Property Organization, and World Meteorological Organization. V rámci UN Economic and Social Council je KLDR členem Economic and Social Commission for Asia and Pacific a KLDR má též pozorovatelský status v International Monetary Fund.

Z dalších mezinárodních organizací je KLDR členem Association of Southeast Asian Nations Regional Forum, Group of 77, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, International Hydrographic Organization, International Olympic Committee, International Organization for Standardization, International Red Cross and Red Crescent Movement, Non-Aligned Movement, World Federation of Trade Unions, and World Tourism Organization.

KLDR podepsala v roce 1987 the Biological Weapons Convention, ovšem dále se již nepřipojila k the Chemical Weapons Convention a ani není členem the Missile Technology Control Regime (MTCR).

KLDR je také partnerem v mnohostranných smlouvách a dohodách, jako jsou úmluvy OSN, včetně International Atomic Energy Agency Safeguards Agreement, Geneva Protocol, a Partial Test Ban Treaty. KLDR podepsala a ratifikovala v oblasti životního prostředí následující dokumenty: Antarctic Treaty, Biodiversity, Climate Change, Environmental Modification, Ozone Layer Protection, Ship Pollution. KLDR podepsala, ale neratifikovala Law of the Sea Treaty.

KLDR se v roce 1985 připojila k podpisu Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, ale své členství následně v roce 1994 pozastavila a nakonec od smlouvy odstoupila v roce 2003.

Zdroje: Ministerstvo zahraničních věcí ČR – Encyklopedie zemí –

Korejská lidově demokratická republika. Dostupné na:

www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StalID={F30E77EB-9E74-46C7-9B08-

C1535E8C8792, dále Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Democratic People's Republic of Korea (Vítit Muntarbhorn), dostupné na:

www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/7session/reports.htm

Příloha č. 4

Mapa světa dle Fund for Peace a ohrožených či stabilních států

Na této mapě se můžeme seznámit s grafickým rozlišením zemí světa na stabilní státy (zelená barva), relativně stabilní státy (bílá barva), státy, kde hrozí mírné nebezpečí kolapsu (žlutá barva) a státy, u kterých již platí nejvyšší výstraha před úpadkem či již zkolabovaly (červená barva). Jak je vidět, Korejská lidově demokratická republika je na této mapě označena červenou barvou, který vyžaduje nejvyšší pozornost světového společenství.

zdroj:

www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=175

Příloha č. 5

Tabulka 12 hlavních indikátorů pro označení státu za „Failed state“ a hodnoty pro KLDR za rok 2008

I. 1 – Demografický tlak / Mounting Demographic Pressures.....	8,2
I. 2 – Uprchlíci a nuceně přesídleně osoby/Movement of Refugees and internally displaced persons.....	6,0
I. 3 – Skupinové stížnosti/Group Grievance.....	7,2
I. 4 – Emigrace osob ze země/Chronic and Sustained Human Flight.....	5,0
I. 5 – Nerovnoměrný ekonomický vývoj/Uneven Economic Development..	8,8
I. 6 – Prudký ekonomický pokles/Sharp and/or Severe Economic Decline.....	9,6
I. 7 – Kriminalizace či delegitimizace státu/Criminalization or Delegitimization of the State.....	9,8
I. 8 – Zhoršující se úpadek veřejných služeb/Progressive Deterioration of Public Services.....	9,6
I. 9 - Značné porušování lidských práv/Widespread Violation of Human Rights.....	9,7
I. 10 – Bezpečnostní aparát/Security Apparatus (as State within a State)..	8,3
I. 11 – Vzestup frakčních elit/Rise of Factionalized Elites.....	7,6
I. 12 – Intervence jiného státu či vnějších činitelů/Intervention of Other States or External Actors.....	7,9

Celkové skóre: 97,7

Zdroj: Failed States Index 2008

http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=140

Příloha č. 6

Failed State Index pro rok 2008

Rank	Country	I-1	I-2	I-3	I-4	I-5	I-6	I-7	I-8	I-9	I-10	I-11	I-12	Total
1	Somalia	9.8	9.8	9.5	8.3	7.5	9.4	10.0	10.0	9.9	10.0	10.0	10.0	114.2
2	Sudan	9.0	9.6	10.0	8.8	9.3	7.3	10.0	9.5	9.9	9.8	9.9	9.9	113.0
3	Zimbabwe	9.7	9.0	9.5	10.0	9.6	10.0	9.5	9.6	9.8	9.5	9.3	7.0	112.5
4	Chad	9.1	9.2	9.7	7.8	9.1	8.3	9.7	9.4	9.5	9.8	9.8	9.5	110.9
5	Iraq	9.0	9.0	9.8	9.3	8.5	7.8	9.4	8.5	9.6	9.9	9.8	10.0	110.6
6	D. R. Congo	9.6	9.2	8.8	7.9	9.0	8.3	8.3	9.1	8.9	9.6	8.6	9.4	106.7
7	Afghanistan	9.1	8.9	9.5	7.0	8.1	8.5	9.2	8.3	8.4	9.6	8.8	10.0	105.4
8	Cote d'Ivoire	8.4	8.3	9.5	8.4	8.0	8.5	8.9	7.8	9.0	9.2	8.9	9.7	104.6
9	Pakistan	8.0	8.6	9.5	8.1	8.8	6.2	9.5	7.1	9.5	9.6	9.8	9.1	103.8
10	Central African Republic	9.0	8.8	8.9	5.5	8.8	8.4	9.2	8.6	8.7	9.4	9.4	9.0	103.7
11	Guinea	7.9	7.4	8.5	8.3	8.6	8.6	9.7	9.0	8.9	8.4	8.6	7.9	101.8
12	Bangladesh	9.8	7.1	9.7	8.4	9.0	7.1	9.1	7.8	8.0	8.3	9.6	6.4	100.3
12	Burma	8.5	8.5	9.5	6.0	9.0	7.6	9.5	8.3	9.9	9.3	8.7	5.5	100.3
14	Haiti	8.5	4.2	8.0	8.0	8.2	8.3	9.0	8.8	8.9	8.9	8.9	9.6	99.3
15	North Korea	8.2	6.0	7.2	5.0	8.8	9.6	9.8	9.6	9.7	8.3	7.6	7.9	97.7
16	Ethiopia	8.9	7.5	7.8	7.5	8.6	8.2	7.9	7.5	8.5	7.5	8.9	7.3	96.1
16	Uganda	8.7	9.3	8.3	6.0	8.5	7.6	8.3	7.9	7.9	8.1	7.8	7.7	96.1
18	Lebanon	7.2	9.0	9.4	7.1	7.4	6.3	8.0	6.7	7.0	9.3	9.4	8.9	95.7
18	Nigeria	8.2	5.1	9.4	8.2	9.2	5.9	8.9	8.7	7.5	9.2	9.3	6.1	95.7
20	Sri Lanka	7.0	9.0	9.8	6.9	8.2	6.0	9.2	6.6	8.0	9.3	9.5	6.1	95.6
21	Yemen	8.6	7.2	7.3	7.2	8.8	8.2	8.0	8.3	7.5	8.2	8.9	7.2	95.4
22	Niger	9.5	6.0	9.2	6.0	7.2	9.2	8.4	9.1	7.9	7.5	6.7	7.8	94.5
23	Nepal	8.1	5.5	9.0	6.1	9.2	8.2	8.3	7.0	8.8	8.5	8.3	7.2	94.2
24	Burundi	9.1	8.2	6.7	6.5	8.8	8.0	7.1	9.0	7.5	6.8	7.8	8.6	94.1
25	Timor-Leste	8.1	8.6	7.1	5.3	6.5	8.2	9.0	8.0	6.9	8.8	8.5	8.8	93.8
26	Kenya	8.7	8.5	7.6	8.0	8.1	6.9	8.2	7.4	7.2	7.1	8.4	7.3	93.4
26	Republic of the Congo	8.7	7.7	6.8	6.1	8.1	8.0	8.8	8.8	7.9	7.9	7.2	7.4	93.4
26	Uzbekistan	7.7	5.4	7.1	7.1	8.6	7.7	9.3	6.8	9.2	9.0	9.2	6.3	93.4
29	Malawi	9.0	6.2	6.0	8.2	8.8	9.1	8.0	9.0	7.8	5.4	7.6	7.8	92.9
30	Solomon Islands	8.7	4.8	8.0	5.1	8.0	8.0	8.7	8.5	7.1	7.7	8.8	9.0	92.4
31	Sierra Leone	8.6	7.4	6.9	8.4	8.2	8.7	7.7	8.2	7.0	6.4	7.5	7.3	92.3
32	Guinea Bissau	8.0	6.5	5.4	7.0	8.6	8.2	7.9	8.5	8.0	8.4	7.1	7.7	91.3
33	Cameroon	7.4	7.1	7.1	7.9	8.7	6.1	8.7	7.6	7.4	7.8	8.2	7.2	91.2
34	Liberia	8.1	8.4	6.0	6.5	8.3	8.3	7.0	8.5	6.7	6.7	7.9	8.6	91.0
35	Syria	6.5	9.0	8.0	6.8	8.1	6.8	8.8	5.7	8.8	7.6	7.7	6.3	90.1

36	Burkina Faso	8.6	5.6	6.4	6.6	8.9	8.1	7.6	8.9	6.6	7.6	7.7	7.3	89.9
37	Colombia	6.8	9.2	7.4	8.4	8.4	3.8	7.9	6.0	7.2	8.0	8.3	7.6	89.0
38	Tajikistan	7.9	6.1	6.5	6.4	7.3	7.0	9.2	7.1	8.8	7.8	8.6	6.2	88.9
39	Kyrgyzstan	7.5	5.8	6.8	7.4	8.0	7.5	8.4	6.5	7.9	8.1	7.5	7.4	88.8
40	Egypt	7.5	6.3	7.7	6.2	7.8	6.9	9.0	6.3	8.5	6.1	8.4	8.0	88.7
40	Laos	8.0	5.7	6.8	6.6	5.7	7.1	8.2	8.0	8.9	8.2	8.6	6.9	88.7
42	Equatorial Guinea	7.8	2.0	7.0	7.4	9.2	3.9	9.4	8.3	9.5	9.0	8.5	6.0	88.0
42	Rwanda	9.1	7.0	8.5	7.5	7.4	7.3	8.2	6.8	7.3	4.6	7.8	6.5	88.0
44	Eritrea	8.6	7.1	5.6	6.0	5.9	8.5	8.4	7.9	7.4	7.5	7.2	7.3	87.4
45	Togo	7.7	5.6	6.0	6.5	7.5	8.2	7.2	8.0	7.9	7.8	7.5	6.9	86.8
46	Turkmenistan	7.0	4.5	6.2	5.6	7.3	7.1	8.7	7.7	9.6	8.3	7.9	6.3	86.2
47	Mauritania	8.4	6.2	8.0	5.0	7.0	7.8	6.6	8.1	6.9	7.2	7.6	7.3	86.1
48	Cambodia	7.8	5.7	7.5	8.0	7.2	6.6	8.3	7.6	7.1	6.2	7.2	6.6	85.8
49	Iran	6.5	8.7	7.3	5.0	7.4	4.3	8.0	5.8	8.7	8.5	9.0	6.5	85.7
50	Moldova	7.0	4.7	7.3	8.4	7.2	7.2	8.3	7.0	7.1	6.5	7.7	7.3	85.7
50	Bhutan	6.5	7.5	7.0	6.7	8.7	7.8	7.7	6.7	8.3	4.6	7.7	6.2	85.4
52	Papua New Guinea	7.5	3.5	8.0	7.9	9.0	7.3	7.8	7.8	6.1	7.0	6.7	6.0	84.6
53	Belarus	7.7	4.3	6.7	5.0	7.2	6.7	9.3	6.6	8.8	6.5	8.5	7.1	84.4
54	Bosnia	6.1	8.0	8.5	6.0	7.2	5.5	7.9	5.4	5.3	7.3	8.6	8.5	84.3
55	Bolivia	7.7	4.2	7.3	7.0	8.5	6.4	7.4	7.6	7.0	6.2	8.5	6.4	84.2
56	Angola	8.6	6.9	5.9	5.0	9.0	4.0	8.4	7.6	7.5	6.2	7.5	7.2	83.8
56	Georgia	6.3	6.8	8.1	5.7	6.9	5.4	8.4	5.9	5.9	7.7	8.3	8.4	83.8
58	Israel	7.2	8.1	9.0	3.8	7.5	3.9	7.5	7.2	7.9	5.5	8.0	8.0	83.6
59	Philippines	6.9	5.7	7.0	7.2	7.6	5.9	8.3	5.9	6.8	7.4	7.8	6.9	83.4
60	Indonesia	7.0	7.3	5.9	7.5	8.0	6.3	6.8	6.7	6.8	7.1	7.0	6.9	83.3
61	Lesotho	9.1	4.6	5.6	6.0	5.6	8.2	7.6	8.5	6.8	6.3	6.9	6.5	81.7
61	Nicaragua	7.5	5.7	6.5	6.8	8.4	7.5	6.3	7.5	5.4	6.5	7.1	6.5	81.7
63	Zambia	8.8	6.4	5.2	6.7	7.4	8.1	7.8	7.9	5.8	5.5	5.5	6.5	81.6
64	Azerbaijan	6.0	7.8	7.3	5.3	7.0	5.9	8.1	5.5	6.9	7.2	7.5	6.5	81.0
65	Cape Verde	7.9	4.8	4.8	8.2	6.2	7.8	7.3	7.2	6.4	5.8	6.4	7.9	80.7
66	Guatemala	6.8	6.0	6.9	6.7	8.0	6.7	7.2	6.6	7.1	7.3	6.0	5.3	80.6
67	Maldives	7.7	6.5	4.9	7.0	4.9	7.1	7.6	7.1	7.7	6.3	7.6	6.0	80.4
68	China	8.8	5.1	7.8	6.3	9.0	4.0	8.3	6.6	8.9	5.2	7.0	3.3	80.3
68	Ecuador	6.2	6.0	6.5	7.3	7.8	5.9	7.1	6.8	6.4	6.7	7.9	5.7	80.3
70	Serbia	6.0	7.3	7.9	5.5	7.5	6.5	7.4	5.0	6.1	6.3	8.0	6.6	80.1
71	Djibouti	7.7	6.4	5.5	5.2	6.2	7.1	7.4	7.3	6.2	6.5	6.9	7.6	80.0
72	Swaziland	8.8	4.0	4.0	5.5	6.1	7.8	8.5	7.5	7.5	6.5	6.9	6.9	80.0
72	Russia	7.0	5.4	7.5	6.5	7.9	3.7	7.9	5.9	8.7	7.0	8.0	4.2	79.7
74	Comoros	6.7	3.6	5.3	6.0	6.1	7.3	8.1	8.5	6.9	7.0	6.7	7.4	79.6
75	Tanzania	7.4	7.0	6.4	6.0	6.9	7.2	6.3	7.6	5.8	5.7	5.8	7.0	79.1
76	Cuba	6.5	4.7	5.5	6.8	7.2	6.1	7.6	4.0	7.8	7.7	7.0	7.7	78.6

77	Dominican Republic	6.5	5.4	6.1	8.3	8.1	5.6	5.8	6.9	7.0	6.1	7.0	5.6	78.4
78	Sao Tome	7.9	4.5	5.1	7.4	6.1	8.3	7.4	7.9	5.3	5.8	6.2	6.4	78.3
79	Venezuela	6.5	5.0	6.8	6.9	8.0	4.6	7.1	6.3	7.4	6.6	7.5	5.2	77.9
80	Algeria	6.1	6.8	7.2	5.9	7.3	4.0	7.5	6.8	7.6	6.7	6.2	5.7	77.8
81	Peru	6.9	4.2	6.9	7.5	8.1	5.7	6.4	6.4	5.5	7.4	7.0	5.5	77.5
82	Jordan	6.7	7.8	6.5	4.7	7.5	6.6	6.0	5.6	6.7	6.0	6.5	6.7	77.3
83	Gambia	6.9	5.8	4.2	6.0	7.0	7.5	7.9	6.6	6.8	5.8	5.9	6.5	76.9
84	Saudi Arabia	6.3	6.2	7.7	3.4	7.0	2.3	8.8	4.3	9.1	7.3	7.7	6.8	76.9
85	Mozambique	7.8	2.2	4.7	7.8	7.2	7.4	7.3	8.0	7.0	5.8	5.6	6.0	76.8
86	Madagascar	8.5	2.5	5.1	5.0	7.2	7.4	6.0	8.7	6.0	5.8	7.0	7.5	76.7
87	Fiji	5.9	4.0	7.5	6.0	7.5	5.9	8.7	4.4	5.9	7.0	8.2	5.6	76.6
88	Morocco	6.6	7.1	6.8	6.2	7.6	6.6	7.3	6.0	6.6	5.1	5.7	4.2	75.8
89	Mali	8.5	4.4	6.1	7.4	6.6	8.5	4.7	8.6	4.6	5.9	3.7	6.6	75.6
89	Thailand	6.8	6.0	7.7	4.4	7.5	3.6	7.7	5.5	6.2	7.0	7.7	5.5	75.6
91	El Salvador	7.4	5.6	6.0	7.0	7.6	6.0	7.0	6.5	7.0	6.3	3.9	5.2	75.5
92	Turkey	6.7	6.2	7.6	5.0	8.2	4.6	6.0	5.2	5.5	6.7	7.5	6.2	75.4
93	Gabon	6.9	6.2	3.0	6.0	8.1	5.2	7.5	7.0	6.5	5.6	7.2	5.8	75.0
94	Honduras	7.2	2.0	5.3	6.5	8.7	7.2	7.4	6.6	6.1	6.2	6.3	5.4	74.9
95	Macedonia	5.4	4.6	7.4	7.0	7.4	6.0	7.6	5.1	5.3	5.8	6.6	6.4	74.6
95	Vietnam	6.6	5.0	5.3	6.0	6.2	6.1	7.2	6.0	7.0	6.4	6.9	5.9	74.6
97	Micronesia	7.7	2.9	5.0	8.6	7.3	6.6	6.9	7.2	2.5	5.7	5.4	8.2	74.0
98	India	8.0	3.2	7.0	6.9	8.9	4.6	4.8	6.7	6.0	6.6	6.0	4.2	72.9
98	Namibia	7.2	5.0	5.4	7.6	8.9	6.0	4.7	7.1	6.0	5.5	3.2	6.3	72.9
100	Benin	6.9	5.2	4.0	6.7	7.4	7.0	6.7	8.1	5.2	5.2	3.8	6.6	72.8
101	Kazakhstan	6.2	3.6	5.2	4.0	6.5	6.0	7.7	5.5	6.8	6.5	7.8	6.6	72.4
101	Samoa	6.8	3.2	5.0	8.2	6.9	6.1	6.7	4.8	4.6	6.3	5.4	8.4	72.4
101	Suriname	6.5	3.9	6.1	6.7	8.3	6.2	6.4	4.9	6.0	6.0	5.4	6.0	72.4
104	Paraguay	6.6	1.3	6.2	6.0	7.7	6.2	8.3	6.0	7.1	5.0	7.7	4.2	72.3
105	Guyana	6.3	3.6	5.7	7.9	7.8	6.4	6.4	5.7	5.4	6.7	5.1	5.2	72.2
105	Mexico	7.0	4.0	5.8	7.0	8.4	6.0	6.1	5.7	5.1	5.8	4.8	6.5	72.2
107	Senegal	7.0	5.5	6.0	5.1	7.1	6.0	5.7	7.0	6.0	6.0	4.0	5.5	70.9
108	Ukraine	6.5	3.2	7.2	7.3	6.7	5.0	7.3	4.5	5.9	3.0	7.9	6.3	70.8
109	Armenia	5.8	7.5	5.0	6.7	6.0	5.6	6.5	6.0	5.5	4.5	6.0	5.6	70.7
110	Belize	6.8	5.5	5.2	6.9	7.6	5.8	6.5	5.7	3.8	5.7	5.0	5.7	70.2
111	Libya	6.2	4.0	5.6	4.0	7.3	5.3	7.4	4.5	8.1	5.6	7.0	5.0	70.0
112	Albania	6.2	2.7	5.4	7.5	6.1	6.3	7.2	5.9	5.4	5.5	5.7	5.8	69.7
112	Cyprus	4.9	4.2	8.3	5.2	7.5	4.2	5.5	3.8	3.5	5.0	8.4	9.2	69.7
114	Seychelles	6.7	4.8	5.4	4.7	6.8	3.9	7.6	4.1	6.3	6.0	6.5	6.7	69.5
115	Grenada	5.7	3.0	4.9	7.9	7.1	5.8	6.5	4.1	4.9	5.4	5.7	8.0	69.0
116	Brunei Darussalam	5.9	4.9	6.7	4.2	7.4	3.2	7.7	3.3	6.8	6.3	7.4	4.7	68.5
117	Brazil	6.3	3.3	6.1	5.0	8.8	3.7	6.2	6.0	5.6	7.1	4.9	4.6	67.6

118	Malaysia	6.3	5.0	5.9	3.6	6.9	4.2	5.9	5.1	6.5	6.3	5.7	5.8	67.2
119	Trinidad	5.5	3.6	5.2	6.7	7.7	4.0	6.4	5.5	5.4	5.7	5.9	5.4	67.0
120	Botswana	9.2	6.0	3.4	6.0	6.9	5.3	5.4	6.2	4.8	3.9	2.8	6.0	65.9
121	Jamaica	6.1	2.4	4.3	6.5	6.5	6.0	6.9	6.0	5.4	5.6	4.0	6.0	65.7
122	Tunisia	5.6	3.4	5.1	5.1	7.2	4.3	6.6	5.9	7.3	5.9	6.2	3.0	65.6
123	Ghana	6.8	5.0	5.1	8.0	6.8	5.0	5.5	6.9	4.5	2.4	3.9	4.7	64.6
124	Antigua and Barbuda	4.9	3.3	4.9	7.9	6.9	4.6	6.0	4.9	5.5	5.2	4.6	5.4	64.1
125	South Africa	8.4	7.0	4.9	4.0	8.5	4.2	5.0	5.7	4.2	3.9	4.4	2.5	62.7
126	Kuwait	5.5	4.4	4.7	4.1	6.1	2.9	6.7	3.3	7.0	5.1	6.9	5.3	62.0
127	Bahamas	6.2	3.6	5.3	5.4	7.2	3.7	5.9	4.3	3.0	5.4	5.3	5.2	60.5
128	Romania	5.3	3.5	5.2	5.2	6.1	5.2	5.9	5.2	4.8	3.4	4.7	5.4	59.9
129	Croatia	5.1	6.3	5.7	5.0	5.5	5.3	4.4	4.1	4.5	3.9	3.9	5.7	59.4
130	Panama	6.4	3.1	4.4	5.0	7.5	5.6	4.6	5.4	4.7	5.0	2.9	4.0	58.6
131	Barbados	4.1	3.3	5.5	6.9	7.0	5.0	5.9	2.6	3.0	5.3	4.8	5.1	58.5
131	Bulgaria	5.1	4.1	4.0	5.7	6.0	4.3	5.4	4.6	4.7	5.2	3.9	5.5	58.5
133	Mongolia	5.8	1.0	4.1	2.1	5.4	5.5	6.0	5.3	6.2	4.8	4.7	6.9	57.8
134	Bahrain	5.3	3.1	6.0	3.7	5.0	3.3	7.0	3.4	4.7	3.7	6.0	5.6	56.8
135	Montenegro	5.4	4.1	6.1	2.5	4.3	4.0	4.3	3.6	5.6	4.6	6.0	5.3	55.8
136	Latvia	4.9	4.9	4.6	5.0	6.0	5.0	4.7	4.2	3.8	3.0	4.4	4.0	54.5
137	Qatar	4.7	3.3	5.3	3.3	5.0	4.6	6.8	2.6	5.0	2.3	4.9	4.9	52.7
138	United Arab Emirates	5.0	3.6	4.3	3.4	5.5	2.6	7.0	3.9	5.9	1.9	3.8	4.3	51.2
139	Estonia	4.8	4.8	5.1	4.0	4.9	3.7	4.8	3.8	3.5	2.6	5.7	3.3	51.0
140	Costa Rica	5.6	4.2	4.0	4.8	6.6	4.6	4.1	3.5	3.5	2.2	3.3	4.5	50.9
141	Hungary	3.7	3.4	3.4	5.0	6.1	4.3	5.7	3.8	4.0	1.9	5.3	4.3	50.9
142	Slovakia	4.3	1.8	4.2	5.3	6.2	4.2	4.0	4.1	4.3	2.0	4.2	4.2	48.8
143	Lithuania	4.9	3.1	3.9	5.4	6.2	4.5	4.4	3.5	3.5	2.0	3.0	4.3	48.7
144	Malta	3.8	6.1	3.9	4.6	4.5	3.5	4.3	3.4	3.5	4.3	1.6	4.8	48.3
145	Poland	4.8	3.0	3.2	6.4	4.8	4.3	4.2	3.8	3.8	2.0	3.3	4.0	47.6
146	Oman	4.6	1.3	3.0	1.1	2.0	3.9	6.3	4.4	6.6	5.3	6.9	2.0	47.4
147	Greece	4.9	2.6	4.3	5.0	5.0	3.7	4.0	3.6	3.9	3.1	1.6	3.7	45.4
148	Mauritius	3.6	1.1	3.5	2.1	5.9	3.8	5.1	4.1	3.9	3.5	3.0	2.8	42.4
149	Czech Republic	3.8	3.1	3.2	4.8	3.9	3.4	3.7	3.8	3.5	2.0	3.5	3.4	42.1
150	Spain	3.9	2.1	6.2	1.6	5.0	3.4	1.4	2.4	2.8	5.2	5.6	2.0	41.6
151	Argentina	3.8	1.5	4.0	4.0	5.2	4.5	3.4	3.9	3.7	1.9	2.7	2.8	41.4
151	Uruguay	5.1	1.1	2.0	5.9	5.1	3.7	2.9	4.0	2.5	3.0	2.3	3.8	41.4
153	South Korea	4.0	3.9	4.0	5.3	2.4	1.6	3.9	2.0	2.7	1.0	3.3	6.5	40.6
154	Italy	3.7	3.5	4.0	3.0	4.5	3.8	3.8	2.5	2.1	3.7	3.3	2.0	39.9
155	Germany	3.9	4.3	4.9	2.8	5.3	2.8	2.3	1.9	2.7	2.5	1.8	2.1	37.3
156	Slovenia	4.0	1.7	3.4	3.5	5.2	3.0	3.2	3.5	3.5	3.0	1.1	2.0	37.1
157	Chile	3.8	2.0	3.9	2.1	4.6	3.7	2.0	3.8	3.9	2.0	1.5	3.0	36.3
158	France	4.1	3.1	6.0	2.0	5.5	3.0	1.7	1.4	3.2	1.0	1.8	2.0	34.8

159	Singapore	2.9	1.1	3.0	2.7	2.9	3.1	4.0	1.5	4.3	1.0	4.0	2.8	33.3
160	United Kingdom	3.0	3.0	4.5	2.0	4.5	1.7	2.0	1.8	2.6	3.0	2.7	2.1	32.9
161	United States	3.5	4.0	3.2	1.0	5.5	2.3	3.0	1.8	4.2	1.3	2.0	1.0	32.8
162	Portugal	4.3	1.0	2.5	2.1	3.6	3.8	1.5	4.0	3.5	1.0	1.3	3.2	31.8
163	Japan	4.3	1.1	3.8	2.0	2.5	2.3	1.8	1.2	3.4	2.0	1.7	3.6	29.7
164	Belgium	3.2	1.6	4.7	1.1	4.6	2.5	1.8	1.4	1.5	1.6	3.0	2.0	29.0
165	Luxembourg	2.1	1.8	3.7	1.2	2.5	1.8	3.3	2.6	1.6	2.0	3.0	2.3	27.9
166	Netherlands	3.4	3.0	4.9	2.2	3.7	2.0	1.3	1.4	1.4	1.0	1.0	2.0	27.3
167	Canada	3.3	2.4	3.0	2.1	5.0	1.5	1.5	1.2	2.0	1.0	1.8	1.5	26.3
168	Austria	2.8	2.2	3.5	1.1	4.9	1.9	1.3	1.4	1.5	1.0	2.0	2.3	25.9
169	Australia	2.9	2.0	3.5	1.1	4.4	2.3	1.0	1.4	2.5	0.9	1.5	1.1	24.6
170	Denmark	3.2	1.9	2.5	2.0	1.9	2.1	1.0	1.4	1.5	1.0	1.0	2.0	21.5
171	New Zealand	1.1	1.2	2.9	2.1	4.0	3.0	1.1	1.4	1.5	1.0	1.0	1.1	21.4
172	Iceland	1.0	0.9	1.0	3.2	2.8	3.0	1.3	1.3	2.1	1.0	0.8	2.5	20.9
173	Switzerland	2.9	1.7	2.6	2.0	2.6	1.5	1.0	1.4	1.7	1.0	1.0	0.9	20.3
174	Ireland	1.9	1.5	1.0	2.0	3.0	2.0	1.5	2.0	1.5	1.0	1.0	1.5	19.9
175	Sweden	3.2	3.0	1.3	2.0	2.1	1.2	1.0	1.2	1.4	0.9	1.0	1.5	19.8
176	Finland	2.6	1.6	1.0	2.1	1.9	2.0	0.9	1.2	1.5	0.9	0.7	2.0	18.4
177	Norway	2.0	1.6	1.0	1.1	2.0	1.8	1.0	1.3	1.5	1.0	1.0	1.5	16.8

Zdroj:

www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=140

Příloha č. 7

Zařízení v Jongbjonu a zničení chladící věž

zdroj: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/foto.phtml?id=203701&cid=609460>

Seznam použité literatury

Odborné publikace a knihy:

Buzo, Adrian: Partyzánská dynastie. Praha, BB art 2003.

Cummings, B.: Korea's Place in the Sun: A Modern History. New York, Norton 1997.

Cumings Bruce, North Korea: Another Country, New Press, 2004.

Dějiny Koreje. Praha, Lidové noviny 2001.

Hawk, D.: The Hidden Gulag: Exposing North Korea's Prison Camps – Prisoners' Testimonies and Satellite Photographs. U.S. Committee for Human Rights in North Korea. USA, Washington 2001. Dostupné na: www.hrnk.org/hiddengulag/toc.html.

Eberstadt, N.; Ellings, R. J.: Korea's Future and the Great Powers, University of Washington Press 2001.

Florig Dennis: Peace studies – study papers. Department of International studies, Hanguk University of Foreign studies, 2007.

Florig Dennis: International Organizations – study papers. Department of International studies, Hanguk University of Foreign studies, 2007.

Guzzini, Stefano: Realismus v mezinárodních vztazích a mezinárodní politické ekonomii. Brno 2004.

I Hjon-song: Korean nationalism and Globalization – study papers. Department of International studies, Hanguk University of Foreign studies, 2007.

Neumann, I. B., Waever O. : Budoucnost mezinárodních vztahů. Brno 2005.

Kang Čchol-hwan, Pierre Rigoulot: Pchjongjanská akvária. Fra, Praha 2003.

Kissinger, H.: Umění diplomacie. Prostor, Praha 1999.

Knotková-Čapková, Blanka a kol.: Základy asijských náboženství. Praha, Karolinum 2005.

Löwensteinová, Miriam: Byl Kim Jong-sam mezi korejskými prezidenty výjimkou?. Nový Orient, ročník 52, č.6, 1997.

Martin, Bradley K.: Under the Loving Care of the Fatherly Leader: North Korea and the Kim Dynasty. New York: Thomas Dunne Books 2004.

Moon, Chung-in; Westad, O. A., Khang, Gyoo-hyoung: Ending the Cold War in Korea: Theoretical and Historical Perspectives, Seoul, Korea, Yonsei University Press 2001.

Stanley Ruth: Failed states – study papers. Department of political science, Leibniz Universität Hannover, 2006.

Thürer Daniel: The „failed State“ and international law. International Review of The Red Cross, No. 836, p. 731-761, 1999. Dostupné na: <http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/iwpList314/438B7C44BDEAC7A3C1256B66005DCAAB>

Waltz, K. N.: Theory of international politics. Reading, Addison-Wesley 1979.

Časopisy a měsíčníky:

Brožura ze 4. mezinárodní konference Severní Korea – otázka lidských práv a uprchlíků. Praha, březen 2003. Pořádáno organizací Citizens´ Alliance for North Korean Human Rights (NKHR) a organizací Člověk v tísni.

Florig, Dennis: „The Nuclear Impasse on the Korean Peninsula: The More Things Change, the More They Stay the Same. International Journal of Korean Unification Studies, vol. 11, č. 2, Winter 2002.

Harrison, Selig S.: „Time to leave Korea?“ Foreign Affairs, vol. 80, č. 2, March/April 2001, str. 64-65.

Lee, Chong-Sik: Politics in North Korea: Pre-Korean War Stage. The China Quarterly, č.14 (duben - červen, 1963), str. 3-16. Dostupné na: www.jstor.org/pss/651339.

Rotberg, R. I.: The New Nature of Nation-State Failure, The Washington quarterly, summer 2002. Dostupné online na: www.twq.com/02summer/rotberg.pdf

Kwak, Tae-hwan: The Korean Peninsula Peace Regime Building through the Four-party Peace Talks: Re-evaluation and Policy Recommendations, Journal of East Asian Affairs, vol. XVII, č. 1, 2003, str. 1-32.

Martin Doornbos, Fragile States or Failing Models? Accounting for the Incidence of State Collapse. FRIDE, Working Paper 19, February 2006.

Internetové zdroje:

Acheson's speech to the National Press Club, January 12, 1950. Dostupné na: www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/korea/large/week1/kw_35_1.htm.

Aftergood, S., Kristensen, H. M.: Weapons of mass destruction around the World - Nuclear Weapons Program DPRK. Federation of American Scientists, 16. 11. 2006. Dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/index.html.

Amnesty International Report 2003: Korea (Democratic People's Republic of). Dostupné na: <http://web.amnesty.org/report2003/Prk-summary-eng>.

Amnesty international report 2008, Korea (Democratic People's Republic of). Dostupné na: <http://thereport.amnesty.org/eng/regions/asia-pacific/korea-%28democratic-people-s-republic-of%29>.

Antiamericanism in Korea, Washington Times, 21. 8. 2001. Dostupné na: <http://times.hankooki.com/lpage/opinion/200212/kt2002120616370011550.htm>.

Arms Control and Proliferation Profile: North Korea, leden 2008. Dostupné na: www.armscontrol.org/factsheets/northkoreaprofile.asp.
Armstrong, Ch. K: Inter-Korean Relations: A North Korean Perspective. Discussion paper No. 22, APEC Study Center Columbia Business School, November 2003. Dostupné na: www2.gsb.columbia.edu/apec/publications/Armstrong22.pdf.

Bureau of East Asian and Pacific Affairs- background note North Korea, February 2008. Dostupné na: www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2792.htm.

Bush, George W.: Commencement Speech, United States Military Academy, West Point, New York, 1. 6. 2002. Dostupné na: www.whitehouse.gov/news/released/2002/20020601-3.html.

Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy. Armscontrol, 26. 6. 2008. Dostupné na: www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron.asp.

Cossa, R.A.: DPRK missile launches: multiple tests, multiple failures? Pacific Forum CSIS, Honolulu, Hawaii, 6. 7. 2006. Dostupné na: www.csis.org/media/csis/pubs/pac0632.pdf.

Council reviews human rights in Democratic People's Republic of Korea, Burundi, Democratic Republic of Kongo, September 27, 2006. Dostupné na: [www.unog.ch/unog/website/news_media.nsf/\(httpNewsByYear_en\)/501F6C11449D3A51C12571F60041A509?OpenDocument](http://www.unog.ch/unog/website/news_media.nsf/(httpNewsByYear_en)/501F6C11449D3A51C12571F60041A509?OpenDocument)

Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Korea, Democratic People's Republic of. U.S. Department of State, Bureau of Public Affairs. Dostupné na: www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2005/61612.htm

FACTBOX - North, South Korea pledge peace, prosperity; 4. 10. 2007. Dostupné na: <http://uk.reuters.com/article/worldNews/idUKSEO16392220071004>.

Former S. Korean Leader Urges U.S., North Korea to Compromise, Chosun Ilbo, 9.6.2005. Dostupné na: <http://english.chosun.com/w21data/html/news/200506/200506090007.html>

Fund for peace - Failed state index za rok 2005, dostupné na: www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=103&Itemid=325, za rok 2007 – dostupné na: www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=229&Itemid=366, či za rok 2008 – dostupné na: www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=140.

Global Security - Nuclear Weapons Program, DPRK. Dostupné na: www.globalsecurity.org/wmd/world/dprk/nuke.htm.

Grass roots campaign takes hold among South Korean electorate, Reuters, Asia Now, 28. 1. 2000. Dostupné na: www.hartford-hwp.com/archives/55a/240.html.

Human Rights Watch: Backgrounders–DPRK, říjen 2006. Dostupné na: <http://hrw.org/backgrounder/asia/korea1006/1.htm>.

Human Rights Watch: Democratic People's Republic of Korea - přehled.
Dostupné na: www.hrw.org/doc?t=asia&c=nkorea.

Human Rights Watch: World report 2007-North Korea. Dostupné na:
<http://hrw.org/englishwr2k7/docs/2007/01/11/nkorea14755.htm>.

Jihokorejský prezident přijel po 7 letech do KDR, 2. 10. 2007. Dostupné na:
http://zpravy.idnes.cz/jihokorejsky-prezident-prijel-po-sedmi-letech-do-kldr-pf6-/zahranicni.asp?c=A071002_074848_zahranicni_tha.

Kesong Industrial Complex, info dostupné na: <http://www.kidmac.com>.

Kim Dae-jung Meets with US Deputy Secretary of State, People's Daily, 11.12. 2002.
Dostupné na: http://english.people.com.cn/200212/11/eng20021211_108274.shtml.

Kim Dae-Jung's Engagement Policy and the South-South Conflict in South Korea: Implications for U.S. Policy, Byung-Hoon Suh, Summer 2001. Dostupné na:
www.asiasociety.org/publications/update_southkorea.html.

KDR do konce roku zavře reaktor. A dostane naftu, 3.10.2007. Dostupné na:
http://zpravy.idnes.cz/kldr-do-konce-roku-zavre-reaktor-a-dostane-naftu-fti-/zahranicni.asp?c=A071003_132829_zahranicni_ad.

KDR může vybrat zmražených 25 milionu dolarů z banky v Macau, 11. 4. 2007.
Dostupné na: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=397481>.

KDR: neposlušný poslanec byl veřejně zastřelen, ČTK, 3. 1. 2008. Dostupné na:
www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asiie-a-oceanie/kldr-neposlusny-poslanec-byl-verejne-zastrelen_37388.html

KDR odkryla jaderná zařízení, Bush ji stáhne ze seznamu teroristických zemí, 26. 6. 2008. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/kldr-odkryla-jaderna-zarizeni-bush-ji-stahne-ze-seznamu-teroristicky-zemi-1s1-zahranicni.asp?c=A080626_141218_zahranicni_tha.

KDR uzavřela reaktor, teď se chce zbavit sankcí, 15. 7. 2007. Dostupné na:
http://zpravy.idnes.cz/kldr-uzavrela-reaktor-ted-se-chce-zbavit-sankci-frp-/zahranicni.asp?c=A070715_134914_zahranicni_jan.

Knut R. K.: Debating N. Korea nukes - Intelligence officials can't agree on total bombs nation has in its arsenal, but highest tally is as many as 15, 16. 2. 2005.
Dostupné na: www.globalsecurity.org/org/news/2005/050216-dprk-nukes.htm.

Korean summit - It'll cost you. The Economist, 4. 10. 2007. Dostupné na:
www.economist.com/displayStory.cfm?story_id=9897807.

Krasner, Stephen D.: Governance Failures and Alternatives to Sovereignty. CDDRL Working Paper N° 1, 2. November 2004. Center on Democracy, Development and the Rule of Law. Stanford Institute on International Studies. Dostupné na: http://iis-db.stanford.edu/pubs/20667/enhanced_sov_krasner_Aug_1_04.pdf.

Lobe, Jim: World Smiles, Pentagon Uneasy at Korea Breakthrough, 16. 6. 2000.
Dostupné na: www.hartford-hwp.com/archives/55a/115.html.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR – Encyklopedie zemí – Korejská lidově demokratická republika. Dostupné na:

www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StalD={F30E77EB-9E74-46C7-9B08-C1535E8C8792}.

Niksch L.A.: Report for Congress - North Korea's Nuclear Weapons Program. Congressional Research Service - The Library of Congress. Washington, 25.5. 2006. Dostupné na: www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/ib91141.pdf.

North-East Asia Economic Databook: Dostupné na: www.erina.or.jp/en/Publications/databook/index.htm.

North Korea 'admits nuclear details', 13. 5. 2008. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7399372.stm>

North Korea talks end in deadlock, 22. 12. 2006. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6202623.stm>.

North Korea and the Incident in the Syrian Desert, květen 2008. Dostupné na: www.armscontrol.org/act/2008_05/focus.asp.

Obří komplex v KLDK spojuje diktaturu s kapitalismem, 3.10.2007. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/obri-komplex-v-kldr-spojuje-diktaturu-s-kapitalismem-pdc-/zahranicni.asp?c=A071003_131344_zahranicni_tha

Perry, William: Review of United States Policy Toward North Korea: Findings and Recommendations, 1999. Dostupné na:

<http://usinfo.state.gov/regional/ea/easec/nkreview.htm>

Profile: Roh Moo-hyun, dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/asia-pacific/2535143.stm>.

Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Democratic People's Republic of Korea (Vitit Muntarbhorn), dostupné na: www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/7session/reports.htm.

Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Democratic People's Republic of Korea, Mr. Vitit Muntarbhorn, UN Human Rights Council, 7th session, 15. 2. 2008. Dostupné na: <http://daccess-ds.un.org/TMP/9894331.html>. Starší reporty či další informace dostupné na: www.ohchr.org/EN/countries/AsiaRegion/Pages/KPIndex.aspx.

Rezoluce OSN 2004/13, dostupné na: www.ohchr.org/english/bodies/chr/docs/ga59/misc1.doc.

Sanger, D. I.: „North Korea Site an A Bomb Plant, U.S. Agencies Says,“ New York Times, 17.8.1998. Dostupné na: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C02EED81F3AF934A2575BC0A96E958260>.

Security Council Condemns Democratic People's Republic Of Korea's Missile Launches, Unanimously Adopting Resolution 1695 (2006) - Demands Suspension of All Related Ballistic Missile Activity; Urges Country to Return Immediately to Six-Party Talks Without Precondition, 15. 7. 2006. Dostupné na: www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8778.doc.htm.

Security Council Condemns Nuclear Test By Democratic People's Republic Of Korea, Unanimously Adopting Resolution 1718 (2006) - Action Prevents Provision of

Nuclear Technology, Large-Scale Weapons, Luxury Goods to Country; Permits Inspection of Cargo to Ensure Compliance, 14. 10. 2006. Dostupné na: www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8853.doc.htm.

Severokorejci zbourali chladicí věž v Jongbjonu, 27. 6. 2008. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/severokorejci-zbourali-chladici-vez-v-jongbjonu-f61-/zahranicni.asp?c=A080627_112926_zahranicni_tha.

Seymour J.D.: China: Background paper on the Situation of North Koreans in China. Commissioned by United Nations High Commissioner for Refugees, Protection Information Section (DIP), 2005. Dostupné na: http://www.nautilus.org/napsnet/sr/2005/0527A_Seymour.pdf.

Souhrnná teritoriální informace Korea (Severní – KLDL), zpracováno a aktualizováno zastupitelským úřadem ČR v Pchjongjangu ke dni 5.4.2008. Dostupné na: <http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/korea-severni-kldr-2008-04-05.pdf>.

South Brings Capitalism, Well Isolated, to North Korea, 18. 7. 2006. Dostupné na: www.nytimes.com/2006/07/18/world/asia/18korea.html?_r=4&pagewanted=1&oref=slogin.

State of the Union Address by President George W. Bush, 29. 1. 2002. Dostupné na: www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html.

Statement by the Office of the Director of National Intelligence on the North Korea Nuclear Test. Office of the director of national intelligence, Public affairs office, Washington D.C, 16. 10. 2006. Dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/DNIrelease101606.pdf

Sýrie prý získala jadernou technologii od KLDL, 18. 9. 2007. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/syrie-pry-ziskala-jadernou-technologie-od-kldr-flw-/zahranicni.asp?c=A070918_142059_zahranicni_dp.

Tisková zpráva Bílého domu, Washington D.C., 19. 11. 2002. Dostupná na: <http://usinfo.state.gov/topical/pol/arms/02112003.htm>.

The National Security Strategy of the United States of America 2002, dostupné na: www.whitehouse.gov/international_relations.

The Kim Dae-jung Administration, dostupné na: www.asianinfo.org/asianinfo/korea/history/kim_dae_jung.htm

The Koreas - Pyongyang or bust, The Economist, 27. 9. 2007. Dostupné na: www.economist.com/displayStory.cfm?story_id=9867374.

The Korean summit, Mainichi Shimbun, 14. 6. 2000. Dostupné na: www.hartford-hwp.com/archives/55a/114.html.

The world fact book – Korea, North. Central Intelligence Agency. Dostupné na: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html.

UNHCR seeks access to North Koreans detained in China. The UN Refugee Agency, 21. 1. 2003. Dostupné na: <http://www.unhcr.org/news/NEWS/3e2d81b94.html>.

U.S. Department of State Bureau of Public Affairs – Korea, Democratic People's of: Country report on Human Rights Practices – 2005 a 2007. Dostupné na: www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2005/61612.htm, www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2007/100524.htm.

US, DPRK 'reach deal on frozen funds', 19. 3. 2007. Dostupné na: www.chinadaily.net/world/2007-03/19/content_830591.htm.

USGS Preliminary Earthquake Report, 9. 10. 2006. Dostupné na: www.fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/Test_USGSreport.jpg.

Ústava KLR – dostupné na: www.geocities.com/dprknews/dprkconst.htm.
Visinger L.: Šíření jaderných zbraní na počátku 21. století, 10. 3. 2008. Dostupné na: www.natoaktual.cz/sireni-jadernych-zbrani-na-pocatku-21-stoleti-f3j-na_analyzy.asp?c=A080310_110303_na_analyzy_m02#top.

Wallerstein, I.: Koho provokuje Severní Korea? Commentary no. 189, Fernand Braudel Center, Binghamton University, 15. 7. 2006. Dostupné na: www.binghamton.edu/fbc/189cz.htm.

World Food Program – Democratic People Republic of Korea – Food Security: Overview. Dostupné na: www.wfp.org/country_brief/indexcountry.asp?country=408.

Zrušte všechny sankce, vyzvala Severní Korea. Lidové noviny, 18. 12. 2006. Dostupné na: http://lidovky.zpravy.cz/zruste-vsechny-sankce-vyzvala-severni-korea-f39-/ln_zahranici.asp?c=A061218_112053_ln_zahranici_hlm

Ženevská rámcová dohoda (angl. Geneva Agreed Framework), dostupné na: www.fas.org/news/un/dprk/pr94-27.html

Videozáznamy:

Escape from North Korea (v angličtině), srpen 2007. Dostupné na: www.youtube.com/watch?v=VKvf7AGTQQ0&NR=1.

„Nesměl jsem ani zemřít“ – filmový dokument , výpověď bývalého člena osobní ochranky severokorejského diktátora, který žije pod změněnou identitou v Jižní Koreji.

North Korea Daily Life (v korejštině), září 2004. Dostupné na: www.youtube.com/watch?v=ITBqRSMBWaM.